

ഘോഷയാത്ര

പ്രാചീന സാഹിത്യം

കെ. വി. എം.

ചേറൻ ധനം

വ്യാപാരസംഗ്രഹം

ഇന്ത്യയിൽ
ഒരു വി. എ.

വി. സുന്ദരമൂർത്തൻ സർ
ഇന്ത്യയിൽ
1124

[വി. കേരളം]

അവതാരിക

—o—

ഹാസ്യരസപ്രധാനങ്ങളായ കവിതകൾകൊണ്ട് ഭാഷാഭേദവിയെ പളകുകൊള്ളിച്ച ഒരു സരസകവിയാണ് കലക്കത്തു കഞ്ചൻനമ്പ്യാർ. ശ്രീകൃഷ്ണചരിതാദികളായ പല കവിതകൾ നമ്പ്യാർ നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും തുളുൽക്കഥകളുടെ ഉപജ്ഞാതാവ് എന്ന നിലയ്ക്കാണ് അദ്ദേഹം പ്രസിദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ളത്. ചാക്യാർകൂത്തിനു മിഴാവു കൊട്ടുന്ന “നമ്പ്യാർ” ജാതിയിൽപ്പെട്ട കഞ്ചൻനമ്പ്യാർ ഒരു ദിവസം മിഴാവു കൊട്ടുന്നതിനിടയിൽ ഉറക്കംതുങ്ങിയെന്നും, അതു കാരണം ഹാസകലാനിപുണനായ ചാക്യാർ ഇദ്ദേഹത്തെ വളരെ ശകാരിച്ചുവെന്നും, ആ ചാക്യാരെ ഒരു പണ്ഡിതപരിഷ്കരണത്തിനുവേണ്ടിയാണ് നമ്പ്യാർ “തുളുൽ” എന്ന ഒരു അഭിനയശാസ്ത്രപ്രസ്ഥാനം തുടങ്ങിവെച്ചതെന്നും പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ട്. ഈ ഐതിഹ്യത്തിന്റെ സാധ്യതയെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുവാൻ ഈ അവസരത്തിൽ ശ്രമിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ ഒരു സംഗതി പറയാതിരിപ്പാൻ നിവൃത്തിയുമില്ല. അതു മറ്റൊന്നുമല്ല. ചാക്യാർ പരിഹസിച്ചതാണ് നമ്പ്യാരുടെ തുളുലിനാകാരണമായതെങ്കിൽ ആ ചാക്യാർ മലയാളഭാഷയ്ക്കു മഹത്തായ ദൈനംദിനമാണ് ചെയ്തത്. ആ പരിഹാസം ഇല്ലായിരുന്നെങ്കിൽ ഭാഷയിൽ പണ്ഡിതപാരമ്പര്യത്തെ ഒരുപോലെ രസിപ്പിക്കുന്നതായ “തുളുൽ” പ്രസ്ഥാനം ഉത്ഭവിക്കുവാൻ ഇടയകയില്ലായിരുന്നെങ്കിലും.

ചാക്യാർകൂത്തിൽ പ്രയോഗിച്ചുവരുന്ന പുരാണകഥകളെത്തന്നെ എടുത്തു് അവിടവരിയെപ്പോലെ അല്ലാപ്പും ഭേദഗതികൾ വരുത്തീട്ടാണ് നമ്പ്യാർ തന്റെ തുളുൽക്കഥകളെ രചിച്ചിട്ടുള്ളത്. ചാക്യാർ കഥകൾ പറയുന്നതിനിടയിൽ കൂടുതൽ

കാണാൻ വന്നിരിക്കുന്ന കേരളീയരായ സഭാവാസികളെ പരാണകഥകളോടു വല്ലവിധത്തിലും സംബന്ധിച്ചിട്ടു കണക്കിനു പരിഹാസിക്കുകയും തകാറിക്കുകയും പതിവാണു്. ചാക്യാരുടെ പരിഹാസവും ശകാരവുമാകട്ടെ രംഗവാസികളായ പലരുടേയും രഹസ്യം പരസ്യമാകയും തന്മൂലം അവർ പലവിധ ഭുജ്ഞങ്ങളിൽനിന്നും വിരമിക്കുവാനിടവരികയും ചെയ്യാറുണ്ടു്. കേരളീയരെ പരാണലോകത്തിലേക്കു അവരറിയാതെത്തന്നെ ആകർഷിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നതിനുള്ള സാമർത്ഥ്യമാണു് ഈ വക പരിഹാസങ്ങളിലും ശകാരങ്ങളിലും ചാക്യാരുടെ വിജയത്തിനുള്ള കാരണം. നമ്പ്യാർ ഇതിനു നേരെ വിപരീതമായ ഒരുപാടായമാണു് തുള്ളൽക്കഥകളിൽ പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതു്. പരാണകഥാപാത്രങ്ങളെ കേരളത്തിലേക്കു് ആകർഷിച്ചുകൊണ്ടുവന്നിട്ടാണു് നമ്പ്യാർ തന്റെ പരിഹാസവും ശകാരവും പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതു്. രാമായണത്തിൽപ്പെട്ടതോ ഭാരതത്തിലടങ്ങിയതോ മറ്റോ ഏതു ഏതു കഥയായാലും വേണ്ടിലൂ, അതു കണ്ണൻനമ്പ്യാരുടെ തുള്ളൽക്കരവിൽ വാക്കുമ്പോൾ അതിനൊരു കേരളീയപ്തായ വന്നുചേരും. തുള്ളൽക്കഥകളിൽ പകരുമ്പോൾ പരാണകഥകളിലെ രാജാക്കന്മാർ കേരളത്തിലെ രാജാക്കന്മാരും, ബ്രാഹ്മണർ കേരളത്തിലെ ബ്രാഹ്മണരും, ഭടന്മാർ കേരളീയരായ നായന്മാരും, മറ്റുമായി രൂപാന്തരപ്പെടുന്നു. കഥയിൽ പ്രധാനമായി സംബന്ധിക്കുന്ന പാത്രങ്ങളെക്കുറിച്ചു് അപ്രധാനമായ പല പാത്രങ്ങൾക്കും മലയാളികളുടെ പേരുകൾപോലും കൊടുത്തിട്ടുള്ളതായിക്കാണാം. ഇതുകാരണം നമ്പ്യാർ തന്റെ കാലത്തെ കേരളീയസമുദായങ്ങളുടെ തന്മയചിത്രം വരയ്ക്കുവാനും പല സാമൂഹിക ദോഷങ്ങൾക്കു നിവാരണം ചെയ്യുവാനും സാധിച്ചു.

തുള്ളൽക്കഥകൾ മൂന്നുതരത്തിലുണ്ടു്. ഒന്നു് ഓട്ടൻതുള്ളൽ, രണ്ടു് നീതങ്കൻതുള്ളൽ, മൂന്നു പാവൻതുള്ളൽ. ഈ മൂ

നന്മയും തുല്യമല്ലാത്തതും തമ്മിൽ പാട്ടുകളുടെ വൃത്തങ്ങളിലും തുല്യതയോടെ വേഷങ്ങളിലും തുല്യനായിത്തീർന്ന സമ്പ്രദായത്തിലും സാരമായ പല വ്യത്യാസങ്ങൾ ഉണ്ട്. ഓട്ടൻ, തീതകൻ, പറയൻ എന്നീ പദങ്ങൾക്കു നമ്പ്യാർ എന്തെങ്കിലും ഭേദിച്ചിരുന്നതെന്നു വിശദമാകുന്നില്ല; എങ്കിലും മേൽപ്പറഞ്ഞവിധത്തിൽ ചില വ്യത്യാസങ്ങളെ പരസ്പരിച്ചിട്ടാണ് മൂന്നുതരമായി തിരിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു രീതിമാനിക്കാം. ഓട്ടൻ മട്ടിലും, തീതകൻമട്ടിലും, പറയൻമട്ടിലും നമ്പ്യാർ പല തുല്യതകൾ ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ട്. അവയിൽ ഓട്ടനിൽപ്പെട്ട കഥകളിൽവെച്ചു പലതുകൾ ഉണ്ടു് മെച്ചപ്പെട്ടതാണ് പ്രകൃതമായ ഹോഷയാത്ര. മഹാഭാരതത്തിലെ വനപർവ്വതത്തിൽ അന്തർവിച്ചിട്ടുള്ളതാണ് ഈ കഥ. മുതിൽ തോററതിനാലേക്കും വനത്തിലേക്കു പോയ പാണ്ഡവന്മാരുടെ നിശ്ചയപ്രകാരമുള്ള പരീക്ഷയെ വനവാസത്തിൽ പരിന്നൊന്നു വാങ്ങും കഴിഞ്ഞതിനു ശേഷമാണ് ഈ കഥ നടക്കുന്നത്. കഥ നടക്കുന്നതായ സ്ഥലം മൈതാനത്തും എന്നു പ്രസിദ്ധമായ തോററവനവുമാകുന്നു. മുതിൽ തോററ നാട്ടവിട്ടു കാട്ടുകുറിയ തിന്നാലോക്കും പാണ്ഡവന്മാർ എന്തു ചെയ്യുന്നുവെന്ന് അറിയുവാൻവേണ്ടി ഭദ്രോദയനന് ഒരു ചാരനെ അയയ്ക്കയും, ആ ചാരൻ പാണ്ഡവന്മാരുടെ പരമാർത്ഥമറിഞ്ഞുവന്നു പറയും, വനവാസം കഴിഞ്ഞാൽ അവർ വീണ്ടും നാട്ടിൽവന്നു എന്തു വരെ പടയിൽ ജയിച്ചു രാജ്യം വീണ്ടെടുക്കുമെന്ന് ഉപദേശിക്കുകയും ചെയ്തു. ചാരൻ ഉപദേശിച്ചപോലെ പാണ്ഡവന്മാർ പോരിനു വന്നാൽ അവരെ പരാജയപ്പെടുത്തുവാൻ ഉള്ള പുരുഷദ്രവ്യസമ്പത്തുകൾ തനിക്കുണ്ടെന്നു പാണ്ഡവന്മാരെ ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തുവാൻവേണ്ടി ഭദ്രോദയനൻ ഗംഭീരമായ ഒരു ഹോഷയാത്ര പുറപ്പെടുവാൻ ഒരുങ്ങി. പക്ഷേ കർമ്മഭോഷരന്മാർ ദൈവതവനത്തിനടുത്തുവെച്ചു ഗന്ധർവരാജാവു ചിത്രസേനൻ ഭദ്രോദയനാദികളെ യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ചു ബന്ധന

ത്തിൽപ്പെടുത്തുകയാൽ അവർക്ക് ഉദ്ദേശിച്ചു പറപ്പെട്ടതുപോലെ പാണ്ഡവന്മാരുടെ മുമ്പിൽ തങ്ങളുടെ പ്രതാപം കാട്ടുവാൻ സാധിച്ചില്ല. എന്നതെന്നെയല്ല, നേരേ മറിച്ചു, തങ്ങളുടെ പ്രത്യക്ഷതയുള്ള പാണ്ഡവന്മാരോടു താണു കേണു പേക്ഷിച്ചു ചിത്രസേനന്റെ ബന്ധനത്തിൽനിന്നു വിടുപോരേണ്ടതായി വരികയും ചെയ്തു. ഇതാണ് ഫോഷയാത്രയിലെ കഥ. ഈ കഥയുടെ യഥാക്രമമുള്ള ഗതികൾ കിഴപ്പണിയിൽ അതാതിടത്തു കൊടുത്തിട്ടുള്ള അവതാരികകളിൽ നിന്നു കാണാവുന്നതാണ്.

ഈ ഫോഷയാത്രയിലെ കഥയെ കവി അവതരിപ്പിക്കുന്നത് ഒരു “ഉലകടെ പെരുമാളു”ടെ കഥമുഖേനയാണ്. ഉലകടെ പെരുമാൾ വാണിരുന്ന കാലം കൃത്യയഗംപോലെ ധർമ്മം തികഞ്ഞതും അക്കാലത്തു നാട്ടു സ്വർഗ്ഗത്തെപ്പോലെ സുഖസമൃദ്ധമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം തന്റെ ശത്രുവായ മധുരാ രാജാവിനോടു യുദ്ധം ചെയ്യേണ്ടതിനെപ്പറ്റി മന്ത്രിമാരുമായി ആലോചിച്ചപ്പോൾ ഒരു മന്ത്രി തൽക്കാലം യുദ്ധയാത്ര പോയാൽ കൗരവന്മാർ ഫോഷയാത്ര പോയതുപോലെ ആയേക്കുമെന്നു പറഞ്ഞു. അതു കേട്ടപ്പോൾ പെരുമാൾ ചോദിച്ചപ്രകാരം മന്ത്രി പറയുന്നതായിട്ടാണ് ഇതിലെ കഥ ഘടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഈ കഥാവതരണം പഞ്ചതന്ത്രാദി നീതികഥകളുടേയും കഥാസരിൽസാതരാദികളുടേയും രീതിവികിച്ചാണു ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. ഈ ഉലകടെപെരുമാൾ നമ്പ്യാരുടെ സൃഷ്ടിയായിരിക്കണം. മലയാളികൾ ആരാധിച്ചുപോരുന്ന മഹാബലിയുടെ സമാധിയോടുകൂടിയായിരിക്കാം നമ്പ്യാർ പക്ഷെ, “ഉലകടെ പെരുമാ”ളെ സൃഷ്ടിച്ചതു്. ഉലകടെ പെരുമാളുടെ പ്രസ്താവം കിരാതം തുള്ളൽക്കഥയുടെ ഉപോൽഫാതത്തിലും കാണുന്നുണ്ടു്.

കവിതയിൽ ആധികാരികമായ കഥയ്ക്കു മിഴിവു വരുത്തുവാൻവേണ്ടി ചില ഉപകഥകൾ കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നതിന്നു ന

സ്വാർത്ഥ സഹജമായുള്ള വാസന ഘോഷയാത്രയിൽ സ്പഷ്ടമായിക്കുന്നുണ്ട്. ധർമ്മപത്രൻ ഭീമനോടു പറയുന്ന എലിയടേയും പൂച്ചയടേയും കഥ കഥാസരിൽസാഗരത്തിൽ യേശുസ്വരായണൻ യോഗേശ്വരനോടു പറയുന്ന കഥയെ അല്പം വ്യത്യാസപ്പെടുത്തി എഴുതിട്ടുള്ളതാകുന്നു. എഷണിയുടെ ഭോഷം കാണിപ്പാൻ നകുലൻ പറയുന്നതായി ഘോഷയാത്രയിലുള്ള കഥ പഞ്ചതന്ത്രം രണ്ടാംതന്ത്രത്തിൽ ബ്രാഹ്മണശ്രീ എളു കൊടുത്തു എളു വാങ്ങിയതിനെപ്പറ്റിയുള്ള ഭാഗത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ഒരു കഥയാണ്. രണ്ടു കഥകൾക്കും തമ്മിൽ അല്പം മാത്രമേ വ്യത്യാസമുള്ളൂ. ഈ ഉപകഥകൾ രണ്ടും പ്രകൃതത്തിൽ ഏറ്റവും ഒഴുചിത്വത്തോടുകൂടി ചേർന്നിരിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് എവരും സമ്മതിക്കും. ഗന്ധർവ്വാർ ചെയ്ത ബന്ധനത്തിൽനിന്നു കൌരവന്മാരെ മോചിപ്പിപ്പാൻ ധർമ്മപത്രൻ കല്പിച്ചപ്പോൾ അതികാഠിന്യമായി കോപിച്ച് തന്നത്താനറിയാതായിച്ചമഞ്ഞ ഭീമസേനന്റെ കോപം ഓർപ്പിക്കുവാൻ ഈ ഉപകഥകൾ ഇലോം സഹായിക്കുന്നവയാണ്.

കഥാഗതിക്ക് അസാധാരണമായ ചമൽക്കാരം ഘോഷയാത്രയിൽ ആലിമുതൽ അവസാനംവരെ വന്നിട്ടുള്ളതായിക്കാണാം. ദുഷ്ടോധനൻ ഘോഷയാത്ര പറപ്പെട്ടപ്പോൾ

“ആടുകയും ചിലർ പാടുകയും ചിലർ
രോടുകയും ചിലർ ചാടുകയും ചിലർ
വാടുകയും ചിലർ തേടുകയും ചിലർ
ചോടുകൾ വെച്ചിടുകയും ചിലർ”

എന്നിങ്ങനെ പലതും ചെയ്തതായി വണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. മതിമാറുന്ന തിമന്തു നടക്കുന്ന ജനങ്ങളുടെ സ്ഥിതി ഈ നാലുവരികളിൽ എത്രയും ഭംഗിയായി ചിത്രീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ചിത്രസേനൻ ദുഷ്ടോധനനോടു പറയുന്ന

“വാക്കിനുവാക്കും വന്നിനുവന്നും
മാക്കിനുമാക്കും മുള്ളിനുമുള്ളും

നോക്കിനന്നോക്കും തല്പിനതല്പം

ഭോഷ്ടിനു ഭോഷ്ടു മെനിക്കുണ്ടറിവിൻ”

എന്ന വരികൾ എത്രയും അർത്ഥശൂന്യമാകുന്നു. ഇതിൽപ്പര
ഞ്ഞു പ്രത്യക്ഷരും പരമാർത്ഥമാണെന്നു ചിത്രസേനൻ ഭയ്യോ
ധനനു കാട്ടിക്കൊടുക്കുന്നുണ്ട്. ധർമ്മപത്രനോട് ഭീമസേനൻ
ചെയ്യുന്ന പ്രസംഗം ഘോഷയാത്രയിലെ രസം ഇളമ്പുന്ന ഭാ
ഗങ്ങളിൽ പ്രധാനമായ ഒന്നാണു്.

“തള്ളലുമവരുടെ ഇള്ളലുമൊരുവക

ഭള്ളം പെരുകിന കള്ളവുമോത്താൽ

കൊച്ചുമിത്തൊഴിൽ താനേ വന്നതു

കോലാഹലമെന്നെന്നുടെ പക്ഷം.”

എന്ന വരികളിൽനിന്നു കേൾവന്മാർക്കു പിണഞ്ഞ ബന്ധന
ത്വയിൽ ഭീമന്നുള്ള സന്തോഷാധിക്യം പ്രകാശിക്കുന്നുണ്ട്.

“കരുടച്ചുരുടെ മക്കളെയൊക്കെ -

ത്തെരുതെരെ മമഗതകൊണ്ടിട്ടുട്ടി

പരിചൊടുക്കൊന്നു മുടിപ്പാനായി -

പ്പലകറിയടിയൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ”

ജ്യേഷ്ഠൻ മുടക്കുകയാണു് ചെയ്തതെന്നും,

“മറെറരു കൂട്ടക്കാർ വന്നേററി

നൂററവരേയും കൊണ്ടുതിരിച്ചതു

മാററന്നെന്തിനു നല്ലകണക്കിലി -

തേററതൊഴിപ്പൊന്നൊരാലും.”

എന്നും പറയുന്നതിൽനിന്നു ഭീമന്റെ സ്വഭാവം ധാരാളം വ്യ
ക്തമാകുന്നുണ്ട്.

“താനൊന്നിനു കല്പിക്കയുമില്ലിഹ

താനേവന്നതുമൊക്കെ മുടക്കും

ജ്ഞാനികളാകുന്നിങ്ങമെല്ലെ

ജ്ഞാനിങ്ങനെയൊരു മൂഢൻ തീൻ

ചേട്ടനമനുജന്മാരും കൂടി-

ക്കാട്ടിലിരുന്ന് തപംചെയ്താലും

ശാന്തന്മാരെ ഓടുകൂടിയിരിപ്പതു

താനോന്നിക്കിഹ തരമല്ലിപ്പോൾ"

എന്നവരികളിൽ ഭീമനേനന്റെ ഉള്ളിൽ തിങ്ങിവിടുന്ന അമച്ഛവും അഹങ്കാരവും തിളങ്ങിവിളങ്ങുന്നുണ്ട്. ചിത്രസേനന്റെ പിടിയിൽനിന്നു തുറന്നവരെ വിട്ടവിട്ടാൻ ജ്യേഷ്ഠൻ കല്പിച്ചപ്പോൾ ഭീമനായൊരു ഇച്ഛാഭംഗം ഗന്ധർവ്വന്മാർ കീഴടങ്ങിയതിന്നുശേഷം

"വൈരിജനങ്ങളെ ബന്ധനമോക്ഷം

വിരവൊടുചെയ്തു വൃകോദരവീര!"

എന്ന ചിത്രസേനൻ പറഞ്ഞപ്പോഴേ തീരുന്നതു. ചിത്രസേനന്റെ വാക്കുകേട്ട ഉടനെ ഭീമൻ തേരിൽ കയറിച്ചെന്നു്

"കെട്ടുകളൊക്കെയഴിപ്പാൻ രഥമതി-

ലിട്ടപിരട്ടിയുരുട്ടിച്ചിലരുടെ

കടുമപിടിച്ചുവലിച്ചും ചിലരുടെ

പിടരിപിടിച്ചുതിരിച്ചും ചിലരുടെ

താടിപറിച്ചും മീശമറിച്ചും

മോടികുറച്ചും തട്ടിമറിച്ചും"

കൌരവന്മാരെ കെട്ടഴിച്ചു് എണ്ണി തിട്ടപ്പെടുത്തി നിലത്തേക്കിടുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന സന്തോഷംപോലൊരു സന്തോഷവും കൃതാന്തത പോലൊരു കൃതാന്തതയും ഭീമൻ അടുത്തുകാലത്തൊന്നും അനുഭവിച്ചിട്ടില്ല. എന്നാൽ ഈ ഭാഗങ്ങളെല്ലാം നമ്പ്യാർ ചാക്യാർകൂത്തിൽനിന്നു് സ്വീകരിച്ചതാണെന്നു് അതിലെ ഘോഷയാത്ര കണ്ടിട്ടുള്ളവരോടു് പറഞ്ഞറിയിക്കേണ്ടതില്ല.

ഈ ഘോഷയാത്രയിൽ നമ്പ്യാരുടെ കാലത്തെ കേരളീയരുടെ സാമുദായികസ്ഥിതി ഏതാണെന്നു നിശ്ചയിച്ചു കാണുന്നുണ്ട്. അക്കാലത്തു പടയാളികളായ നായന്മാരുടെ പരാക്രമമഹിമയ്ക്കു വലിയ കോട്ടം തട്ടിയിരുന്നു. "തൃക്കു പുക

യിലൊക്കെയും വേണ്ടി “തോക്കു പണയം വെക്കുകയും കറുപ്പും കള്ളും തീലിച്ചു” നെല്ലും പണവും നശിപ്പിച്ചു വീട്ടിലിരിപ്പാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതായും ചെയ്തിട്ടുള്ള നായന്മാർ അന്നു ധാരാളമായിരുന്നു. നാടിനുവേണ്ടി യുദ്ധം ചെയ്യുന്ന നായന്മാർക്ക് കൃഷിചെയ്ത് ആദായമെടുത്തു ഉപജീവനം കഴിക്കുവാൻ സക്കാരിൽനിന്നു ഭൂമികൾ വീട്ടുകൊടുത്തിരുന്നു. അവയിൽ കൃഷിചെയ്തു കടംബം പുലർത്തിവന്ന നായന്മാർ രാജാവിനാവശ്യപ്പെടുമ്പോൾ ആയുധപാണികളായി പടയോട്ടം പുറപ്പെട്ടുവാൻ ചുമതലപ്പെട്ടവരായിരുന്നു. പടയോട്ടം പുറപ്പെട്ടേണ്ടുന്ന അവസരം നേരിട്ടപ്പോൾ “പുരുഷന്മാരെത്തെയുറപ്പാക്കാനായിപ്പുരുഷന്മാരെയെടു” “നാട്ടിലുണ്ടാകുന്ന നാപതികളെല്ലാം നടത്തുകയും “കല്ലറ കെട്ടാക്കുന്ന നായന്മാർ” രാജധാനിയിൽവന്നു സ്വയം പ്രവേശിക്കുകയും ചെയ്യും. അങ്ങനെ സ്വയം പ്രവേശിച്ച നായന്മാർക്ക് ഉടനീളമുള്ള വട്ടങ്ങൾ കൂട്ടുന്നതിൽ കോവിലകത്തുളളവർ ജാഗ്രതയോടെ നോക്കിയിരിക്കും. പടയോട്ടം പുറപ്പെട്ടാൽപ്പിന്നെ നായന്മാർ വലിയ സാമർത്ഥ്യം കാണിച്ചിരുന്നു.

നായന്മാരിൽ മാത്രമല്ല അവരുടെ സ്ത്രീകളിലുംകൂടി വീരധർമ്മത്തെക്കുറിച്ചു പണ്ടുണ്ടായിരുന്ന നിഷ്ഠ കാര്യംകൊണ്ടു കറഞ്ഞുപോയെങ്കിലും നമ്പൂവാരകൾ കാലത്തു നീളേണ്ട നാടി ചൂടിയില്ല.

“പടയോട്ടത്തോടു മണ്ടുന്ന ഭടന്മാർ വന്നുകേൾപ്പോൾ

പടിയോടുകൂടി കാവലും വെട്ടുകൾക്കുമൊത്തുതല്ലുന്നതും”

പറഞ്ഞു അവരെ പരിഹസിച്ചു സ്വകർമ്മത്തിൽ പ്രവർത്തിപ്പിക്കുവാൻ നായർസ്ത്രീകൾ മുതിർന്നിരുന്നു. അവരുടെ പരിഹാസത്തിന്റെ സ്വഭാവം:

“തോല്പന്നകൂട്ടം നിങ്ങൾ തോക്കും കളഞ്ഞുപോന്നു.

രാജാക്കന്മാരുടെയോടുകൂടിപ്പോയി ചിരിയുക.

നേക്കും മാററാരോടു പോരേല്ലെന്നനേരം പല

മാക്കുംമുറിയും പനരാക്കും വരാത്തതല്ല;

ചാട്ടംവിഴച്ച കവിത്തും കണക്കേനിങ്ങും
കൂട്ടംപിരിഞ്ഞുപാരം കോട്ടം പിണ്ണത്തമുലം.
മുട്ടം തുടങ്ങിയതു വാട്ടം വരുവാൻതന്നെ
കേട്ടാലുടനതന്നെ നാട്ടാർ പരിഹസിക്കും,
കാട്ടിൽനിന്നോടിപ്പോന്നു വീട്ടിൽപ്പുക്കൊളിക്കയെ-
ക്കാട്ടിൽ മരിക്കുന്നല്ല കേട്ടിലേനായനാരോ!
ശോഷികൾ പതിന്നാലു നാട്ടിലും കേൾക്കുമയ്യോ!
കാട്ടിയകർമ്മമേളം പാട്ടിലായതുമില്ല”

എന്ന വരികളിൽനിന്നും മനസ്സിലാക്കാവുന്നതാണ്. നായർ സ്ത്രീകൾക്കു കാഴ്ചകൾ കാണുവാൻ ചമഞ്ഞുപോകുന്നതിലുള്ള പ്രമം അക്കാലത്തു കണക്കിലധികമുണ്ടായിരുന്നു.

കൊട്ടാരത്തിൽ സേവകാരായവരുടെ സ്ഥിതി നമ്പ്യാർ ഘോഷധനനെയെക്കൊണ്ടു് നല്ലപോലെ പറയിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഒരു കാര്യത്തിനായ ചാൽ അതു സാധിക്കില്ലെന്നു മാത്രമല്ല ഒരുമളി വീണയ്ക്കുകകൂടി ചെയ്യുന്നവരായിരുന്നു അവരിൽ അധികം പേരും. “പകയുള്ള വരെപ്പിഴചെയ്യിച്ചൊരുവകയുണ്ടാക്കു്” വാൻ മിടുക്കുള്ള അവരെ “തിരുവുള്ളക്കാരിവരെന്നോത്തിട്ടരി യാഴകയില്ലറിവുള്ളവരും” എന്നായിരുന്നു അവരിൽ അധികം പേരുടേയും സ്വഭാവം. വലിയ സദ്യകളുള്ളപ്പോൾ ഇല വെപ്പിപ്പാൻ മന്ത്രിമാരും കൂടി “കൊട്ടിലിൽ” ചെന്നു് “ഉന്തി യലച്ചുപിടിച്ചുവലിച്ചൊരു പന്തിപരാക്രമമൊക്കെയെടുക്കു്” ക പതിവായിരുന്നു. ഇത്രയും പറഞ്ഞതിൽനിന്നു മറ്റുള്ളവരുടെ സാമൂഹികസ്ഥിതിയും ഉൾക്കൊള്ളിയാവുന്നതാണ്.

ഘോഷയാത്രയുടെ കർത്താവായ കലക്കത്തു കണ്ണൻ നമ്പ്യാർ അക്കാലത്തു കൊച്ചിരാജ്യത്തിൽ അന്തഃവിച്ചിരുന്നതും ഇപ്പോൾ ബ്രിട്ടീഷു മലബാറിൽ ഉൾപ്പെട്ടതുമായ കിള്ളിക്കുറുപ്പിമംഗലത്തു ഇന്നും നല്ലനിലയിൽ കഴിഞ്ഞുപോരുന്ന കലക്കത്തു തറവാട്ടിലാണു് ജനിച്ചതു്. ജനനം കൊല്ലം 880-ാ മാണ്ടിടയ്ക്കാണെന്നു് അഭിജ്ഞാനാർ തീർച്ചപ്പെത്തിയിരിക്കുന്നു.

ചെറുപ്പകാലത്തുതന്നെ കാവ്യനാടകകലാരാജികൾ വരിച്ച് വൃൽപ്പത്തി സ്വന്തമാക്കിയതോടുകൂടി അദ്ദേഹം കവിതകൾ നിർമ്മിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. അക്കാലത്തു കവികളുടെ പുരസ്കാരമായ ചെമ്പകശ്ലേരി രാജാവിന്റെ അടുക്കൽ നമ്പ്യാർ ഒരു സേവകനായിച്ചേർന്നു. ചെമ്പകശ്ലേരി നാട്ടിൽ (അമ്പലപ്പുഴ) താമസിച്ചിരുന്ന കാലത്താണ് നമ്പ്യാർ തന്റെ തുളുൽക്കഥകളിൽ മിക്കതും നിർമ്മിച്ചതെന്നുള്ളതിനു തെളിവുണ്ട്. ചെമ്പകശ്ലേരി രാജ്യം 923-ാമണ്ടിൽ തിരുവിതാംകൂറിലേയ്ക്കടങ്ങിയതിനുശേഷം നമ്പ്യാർ തിരുവനന്തപുരത്തുപോയി മഹാ പരാക്രമശാലിയായ മാത്താങ്ങവർമ്മ മഹാരാജാവിന്റെ ആശ്രിതനായിപ്പാർത്തുവന്നു. ആശ്രിതവത്സലനായിരുന്ന ആ മഹാരാജാവു നാട്ടു നിശ്ചിയിരിന്ന ശേഷം കാർത്തിക തിരുനാൾ രാമവർമ്മ മഹാരാജാവിനെ ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ടു ഏതാനും സംവത്സരങ്ങൾക്കൂടി നമ്പ്യാർ തിരുവനന്തപുരത്തു താമസിക്കുകയും 940-ാമണ്ടിനു ശേഷം അമ്പലപ്പുഴയ്ക്കു സ്ഥലവനത്തിൽ പോയി വിശ്രമിക്കുകയും പിന്നെ മൂന്നോ നാലോ സംവത്സരത്തിനിടയിൽ ചരമഗതി പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്തു. പ്രകൃതഗുണമായ ഘോഷയാത്രയിൽ നമ്പ്യാർ “ധാരണീസുരകലമകടമഹാമണി”യായ തന്റെ ഒരു ഗുരുനാഥനെ വന്ദിച്ചുകാണുന്നു. ഇതിനുപുറമെ ചെമ്പകനാട്ടിലെ രാജാവായ “ധാരണീസുരപ്രഭു”വിനേയും കവി വന്ദിക്കുന്നുണ്ട്. ഈ പ്രഭുവിനെ കരുണാശീലനും പരമസുന്ദരനും ഭരണനിപുണനും മറ്റുമെന്ന് വളരെ വലുതാക്കി വർണ്ണിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്താണ് ഈ തുളുൽക്കഥ നിർമ്മിച്ചതെന്ന് ഉൾക്കൊള്ളുന്നതാണ്. കവി തന്റെ ഇഷ്ടദേവത മാരായി കിള്ളിക്കുറുശ്ശിമംഗലത്തെ ശിവനേയും തകഴിയിലെ ശാസ്താവിനേയും മാതൃൻ ഭഗവതിയേയും അമ്പലപ്പുഴ പാർവ്വതീസാരഥിയേയും വന്ദിച്ചിട്ടുള്ളതിൽനിന്നും അദ്ദേഹത്തിന് ആ ക്ഷേത്രങ്ങളുമായുള്ള സംബന്ധം ഉൾക്കൊള്ളുന്നു.

നമ്പ്യാരുടെ ജീവചരിത്രം സാഹിത്യപഞ്ചാനനനായിരുന്ന പി. കെ. നാരായണപ്പിള്ള വിശദമായി എഴുതിട്ടുള്ളതുകൊണ്ട് അതിനെപ്പറ്റി അധികം വിസ്തരിക്കുന്നില്ല.

നമ്പ്യാർക്ക് വിമർശനാരോക്കോണ്ടുള്ള ശല്യം കലശലായുണ്ടായിരുന്നുവെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മറ്റു തുല്യതർക്കകളിൽ നിന്നെന്നപോലെ ഘോഷയാത്രയിൽനിന്നും മനസ്സിലാകുന്നുണ്ട്.

“ഭൂഷണവാക്കുകൾ ചൊല്ലുകയത്രേ

ഭൂഷണമെന്ന നടിച്ചുനടക്കും

ഭോഷന്മാർ പലതണ്ടതിനാലി-

ബ്ഭോഷാകവിത മഹാവൈഷമ്യം”

എന്ന് ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു നോക്കുക.

കുഞ്ചൻനമ്പ്യാരുടെ കവിതയ്ക്കുള്ള പ്രധാന ഗുണങ്ങൾ ശബ്ദാത്മങ്ങളുടെ സാരവും, അനുപ്രാസം തുടങ്ങിയുള്ള ശബ്ദാലങ്കാരങ്ങളുടെ ബാഹുല്യവും, ഉപമ ഉത്പ്രേക്ഷ മുതലായ അത്യാലങ്കാരങ്ങളുള്ള തിളക്കം, യാതൊരു വളവും പിരിവു കൂടാതെയും ഏറെത്തിൽ സ്വർിക്കുന്നവിധത്തിലും ആശയങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള നൈപുണ്യം, ശ്രോതാക്കളെ മതിമറന്നു ചിരിപ്പിക്കുന്ന ഫലിതം എന്നിവയാകുന്നു. ഈ വക ഗുണങ്ങളിൽ നമ്പ്യാരോടു കിടപിടിക്കത്തക്ക കവികൾ കേരളത്തിൽ വേറെ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണ്. ഈ ഗുണങ്ങൾക്കുള്ള ഉദാഹരണങ്ങൾ ഘോഷയാത്രയിൽനിന്നും യഥാസംഭവം ഉഴരിച്ചുകൊൾവാൻ വായനക്കാർക്ക് വിട്ടുകൊടുത്തുകൊണ്ട് സംക്ഷിപ്തമായ ഈ അവതരികയെ ഇവിടെ ഉപസംഹരിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

കെ. വി. എം.

ഘോഷയാത്ര

അണിമതികലയും സുരവാഹിനിയും
ഘണിപതിഘണഗണമണികളുമണിയും
ഗുണഗണമേറിനപുരിചിടയുടയോൻ
പ്രണതസിവങ്കരനഗജാരമണൻ
കരിണീവടിവുചമഞ്ഞുവിളങ്ങിന
തരുണീമണിയാം തിരിസുതയാ സഹ
കരിവരവേഷംപൂണ്ടൊരുദിവസം
കരിഹരിശരഭവരാഹമഹാമൃഗം
പരിവൃതമാകിനവിപിനംതന്നിൽ
പരിചൊടുവിഹരിച്ചീടിനസമയേ
പെരുകിനമടുമലർവാസനകൊണ്ടും
സുരഭിമലയപവനാഗതികൊണ്ടും
പരിസരമിളഭളിരധംകൃതികൊണ്ടും
പരഭൃതപഞ്ചമരാഗംകൊണ്ടും
പരിണതശരധരകിരണംകൊണ്ടും
സരളബകളുകുളുവലികൊണ്ടും
സരസിജശരശരനികരംകൊണ്ടും
സരസികുമുദവനയൂളികൾകൊണ്ടും
പരവശമാനസരാമവരുടനേ
പരിചൊടണഞ്ഞുപുണഞ്ഞൊരുനേരം

തരസാവന്നചിറന്നുവിളക്കും
തരുണദിവാകരകോടിസമാനൻ
കരിമുഖമാകിനചരദൈവതമേ!
വരമരുളീടുക വന്ദിക്കുന്നേൻ.

24

കല്യാണവാരിരാശി കല്പോലജാലംപോലെ
നല്ലൊരുതിരുമിഴി വില്ലാട്ടംകൊണ്ടുമ്മ
കല്യാണമരുളുക കല്യാണിവാണീദേവി
ഹല്ലാരവിന്ദരുചി വെല്ലുന്നഭംഗിയുള്ള
സല്ലോചനങ്ങളുടെ തെല്ലോടിക്കലരും
മുല്ലായുധൻറപട വില്ലോടുതുലിതമാം
ചില്ലീമയകനക വല്ലീവിലാസംകൊണ്ടു—
മുല്ലാസഗുണമളവില്ലാതെവിലസുന്ന
സല്ലാപമധുരസ സല്ലാഭനകൾകൊണ്ടു
മെല്ലാനേരവുമെന്നെ കല്യാണി! കാത്തരുൾക.
കല്പേ! ഭഗവതി! നീ യല്ലാതിനിക്കുതരി—
യില്ലാമമ മാനസി വല്ലായ്കവന്നീടുന്ന—
തെല്ലാമകറ്റിപ്രതി മല്ലന്മാരുടെമദ—
മെല്ലാംകുറപ്പതിനു നല്ലൊരുവചനകൗ—
ശല്പംതരിക മമ ശല്പങ്ങൾതീർത്തരുൾക
മല്ലാധിവാസജായേ മല്ലാക്ഷിസരസ്വതി
ചൊല്ലേറമൊരുക്ത ചൊല്ലേണമെന്നരുചി
തെല്ലാങ്ങനിക്കുചൊറു കില്ലാങ്ങതിനുചിന്നെ
നല്ലോരമൃതരസ കല്പോലജാലങ്ങൾക്കു
തുല്യങ്ങളാം കവികൾ ചൊല്ലുംജനങ്ങളുടെ
ചൊല്ലുകൾകേൾക്കതന്നെ നല്ലനമുക്കതിനു

തുല്യംകവിതാഗുണ മിശ്രണനിർമ്മിതേണം
 വല്ലാത്തകവിതകൾ ചൊല്ലുന്നവനെക്കാട്ടിൽ
 ചൊല്ലാതിരിക്കുന്നവൻ നല്ല നിരൂപിച്ചാല-
 തല്ലാതെടുസ്സാമത്വം മെല്ലാംതുടങ്ങുന്നേര-
 മെല്ലാക്ഷംപരിഹാസ മല്ലാതെവരികില്ല;
 ഒല്ലാത്തവാക്കുവന്നു ചൊല്ലുന്നപുരുഷനെ
 കൊല്ലാതെകൊല്ലമുട നല്ലോമഹാജനങ്ങൾ;
 വല്ലാത്തഭിഷിവാക്കു തെല്ലംസഹിച്ചുകൂടാ
 തല്ലുകൊണ്ടെന്നാലതു തെല്ലഭിവസമങ്ങ
 ചെല്ലമ്പോൾവേദനകളെല്ലാംശമിച്ചുപോകും-
 വല്ലാത്തവാക്കു ഏദി രല്പംതറച്ചുപോലെ
 അല്ലൽവരുത്തുമതിനില്ലങ്ങവസാനമ-
 തെല്ലാംവിചാരിക്കുമ്പോൾചൊല്ലാനമെളുതല്ല
 നല്ലതുകടാക്ഷമല്ലാതൊരുശരണ-
 മില്ലാമനുഷ്യർക്കു ചൊല്ലാമൊടുക്കമിനി. 60

ധരണീസുരകലമകടമഹാമണി
 ഗുരനാഥൻമമവരമരുളേണം
 ധരണീസുരപ്രഭുചെമ്പകനാടാ -
 മരവിന്ദാകരദിനകരനരൻ
 ധരണീധരനുടേ ചരണാംബുജയുഗ-
 ശരണീകൃതനിജകരണീയൻഗുരു-
 കരുണാമൃതരസവരുണാലയനതി-
 തരുണാമിതരുചിപരിണാഹംകൊ-
 ണ്ടരുണാമലനവകിരണാവലിയുടെ
 പരിണാമായിതരുണാകാരൻ;

അരുണാംഗുലിനഖചരണാംഭോരുഹ-
 നരുണാപാംഗസ്ഫുരണാനന്ദൻ
 ഹരിണാകനകവിതരണാഭിഷു സുര-
 തരുണാ നീതിഷു ഗുരുണാ ധൈര്യേ
 ഗിരിണാസമഗുണരുരുണാ, സുമധുര-
 തരുണീമാനസഹരണോചിതനിജ-
 കരുണോന്നതഗുണഭരണോഭാരവി-
 ഹരണോഭാത്തൻ, സുരണോദഗുൻ
 ചരണോന്മുഖജനശരണോന്നിദ്രൻ
 ധരണീപാലനശീലൻനരപതി-
 ചരണപരിചൊടുവന്ദിക്കുന്നേൻ
 വരണംമമഗതിപരിണാമസുഖം.

82

ശ്ലോകം.

ഗോഷ്ടീ സാ വിരളാ ന യത്രഘടതേ
 സത്താ പുരോഭാഗിനാം,
 നാരീ സാ ഖലു ഭുക്താ ന കസ്യതി-
 ഏഷാം യദീയം മനഃ,
 ഭുക്ത്വാപഞ്ചതദംബുതീരജരജോ-
 രാജിൻ യദഭുഷയേൽ,
 ഭുക്ത്വാധഞ്ചസുഖം തദാവിലയതേ
 ഭുഖാനുവൃത്തിൻ യൽ.

ഇതിനുടൈപൊരുളുപറഞ്ഞീടാമതു
 മതിമാന്മാരറിയേണമിദാനീം;
 അതിയായുള്ളഗുണങ്ങളുവരുമ്പോ-

ഇതിലൊരുദോഷമകപ്പെട്ടമല്ലോ;
 മുറുപ്പുനല്ലുമഹാജനമെല്ലാം
 മുറുപ്പുവന്നുനിറഞ്ഞസഭായാം
 കുറുപ്പുനോക്കിപ്പറവാൻവലിയൊരു
 കുറുപ്പുനക്കിനെനിൽക്കുംചിലരിൽ
 ദോഷഗ്രാഹികളില്ലാത്തതൊരു
 ദോഷമൊന്നുവരുടെസഭയിൽ;
 വേദമനോഹരയാകിയപെണ്ണിൻ
 ഭൂഷണമൊന്നുണ്ടുതൂണുപെയ്യാം;
 പല്ലവമെന്നതുപോലേദേഹം
 പല്ലവമുണ്ടുതെരുമനോജ്ഞം!
 നല്ലകടാക്ഷംനല്ലൊരുദോഷം
 സല്ലാപമുണ്ടുമാനന്ദകരം
 എല്ലാമിങ്ങനെമനോഹരമെങ്കിലും
 മല്ലാതെണ്ടൊരുദോഷമവർക്കും
 കല്ലുകണക്കുകൊണ്ടൊട്ടൊന്നും
 തല്ലാത്തതുവരുട്ടല്ലമല്ലോ;
 ചാരുതയുള്ളൊരുസലിലത്തിന്നൊരു
 നീരസമുണ്ടുതുഞ്ചാധിക്ഷേണം.
 തീരത്തുള്ളൊരുപൊടിപടലംബത
 ചേരുനോരമതൊന്നുകലങ്ങും.
 എന്നതുപോലേനല്ലസുഖത്തിന്നും
 മൊന്നുവിരുദ്ധംഭൂതമൊന്നും;
 അന്നനോരോഭൂതമൊന്നും
 വന്നിടകൂടാത്തതുസുഖംബഹു—

ഭുജമെന്നുധരിച്ചീടേണം
 നല്ലബുധന്മാരഖിലമിദാനീം
 ചൊല്ലിയപച്ചത്തിന്റേറപൊരുളിതു
 വല്ലഭമോടുഗ്രഹിച്ചീടേണം;
 ഭൂഷണവാക്യകൾചൊല്ലുകയത്രേ
 ഭൂഷണമെന്നുനടിച്ചുനടക്കും
 ഭോഷന്മാർപലരുണ്ടതിനാലി-
 ബ്ബോഷാകവിതമാവാവൈഷമ്യം.

118

തുകപുരമമരംപരമഗീവൻമമ-
 സുകവിതവരചാൻവരമരുളേണം;
 തകഴിയിലമരംഹരിഹരസുതനും
 സകലഗുണങ്ങൾനമക്കുതരേണം;
 നഗവരനന്ദിനിമാത്തുരമരം
 ഭഗവതിസതതംകാത്തരുളേണം;
 വിഗതകളങ്കംകവികളുരപ്പാൻ
 മികവുനമുക്കുലഭിച്ചിരിക്കേണം;
 അംബരതടിനീറിലയനിലീനമൊ-
 രംബുജനയനംനയനാനന്ദം
 കംബുകരാപരിരോഭിതമാകിന
 ബിംബമെന്നിഷ്ഠവലംബനമേകം.

130

ഉലകജയിച്ചുജയശ്രീകൾക്കൊരു
 കലഗുഹമാകിനകവലയനയനൻ,
 ഉലകടെപെരുമാളുവനീപതികല-
 തിലകമതാകിനമന്നരിൽമന്നൻ,
 വലരിപുസന്നിഭംബുധികാഞ്ചീ-

വലയിതമാകിനവസുധാചക്രം
 കലബലധനജനപൗരജ്ഞാലീ
 നലമേവാണവസിക്കുകാലം,
 ചാരിൽദ്രിഘവിഭൃതിപെരുത്തു
 ദാരിദ്ര്യംബതകേരളാനിൾ;
 ചാരുസ്മൃതികലപാലികമാരുടെ
 ചാരിത്രത്തിനുഭംഗവുമില്ല;
 ദർമ്മമില്ലാത്തുഷണമില്ലാ
 ദർമമുള്ള ജനങ്ങളുമില്ലാ;
 കല്പമില്ലാകരുലരില്ലാ
 കർമ്മങ്ങൾക്കൊരുബാധകളില്ലാ;
 വഞ്ചനമില്ലാവൈരമതില്ലാ
 വാഞ്ചിതമാണവരാജ്യമില്ലാ;
 ചഞ്ചലമില്ലാചാപലമില്ലാ
 ചഞ്ചലമിഴിമാർക്കല്ലലുമില്ലാ;
 നിന്ദകളില്ലാനിഷ്ഠമില്ലാ
 നിനാനിലയ്ക്കൊരിളക്കുമില്ലാ;
 മന്ദതയില്ലാ മത്സരമില്ലാ
 മന്ദിരഭൃതിവിനാശമതില്ലാ;
 ഭീഷണിയില്ലാ ഭീതിയുമില്ലാ
 ഭീഷണഭാഷണഘോഷണമില്ലാ;
 ഏഷണിയില്ലാ എതിർപടയില്ലാ
 ഏഷണഭോഷവിശേഷമതില്ലാ;
 മോഷണമില്ലാ മോഹവുമില്ലാ
 മോഷ്ടാവെന്നൊരുനാമവുമില്ലാ;

കുണ്ഠിതമില്ലാ കടിലതയില്ലാ
കുണ്ഠഭജാബലഭേജനമില്ലാ;
രണ്ടുകുളില്ലാ രാതകുളില്ലാ
ചണ്ടികളാകിന മാനാഷരില്ലാ;
സങ്കടമില്ലാ സംഭ്രമമില്ലാ
സംഘവിരോധമൊരുത്തനുമില്ലാ;
സങ്കരമില്ലാ സാഹസമില്ലാ
സംഗരഭീതിപരാഭവമില്ലാ;
വ്യാകുലമില്ലാവ്യാധികളില്ലാ
വ്യാകരണംപറിയായ്ത്തവരില്ലാ;
ലാഘവമില്ലാലാലസ്യമില്ലാ
രാഘവസേവകരല്ലാതില്ലാ;
വിഷഭയമില്ലാവിഷമമതില്ലാ
വിഷയഭ്രാന്തപിടിച്ചവരില്ലാ;
പിഴകളുമില്ലാ പീഡകളുമില്ലാ
പിഴകിച്ഛോയജനങ്ങളുമില്ലാ;
കണ്ടകനുമില്ലാ കഷ്ടാനുമില്ലാ
കണ്ടാലഴകില്ലാത്തവനുമില്ലാ;
കാതരനുമില്ലാ കപടമതില്ലാ
കാതരമിഴിമാക്കൊരുവിനയില്ലാ.
ധർമ്മപ്പെരുമാൾപണ്ടുനടന്നൊരു
ധർമ്മത്തിന്നൊരു പിഴകൂടാതെ
തന്മകനതിലൊരു പത്തുമടങ്ങു സു-
ധർമ്മസമൃദ്ധിവരുത്തിവസിച്ചാൻ.
നെല്ലുപണവുപാത്രങ്ങളുമിവ..

യെല്ലാമനവധിവർച്ചിതീനാൽ
 പ്രജാഭിലാഷദിക്കുമൊഴിഞ്ഞി-
 ടിപ്പെന്നായിതുവിപ്രനാഷം.
 വിത്തുംനെല്ലുംവാരിക്കോരി-
 പ്പുത്തായങ്ങുനിറച്ചൊരുശേഷം
 പത്തായിരമിനിയുണ്ടതിനാലാ-
 പത്തായെന്നു ഗൃഹസ്ഥനുഭാവം.
 പെരുവഴിപോക്കുക്കുഴികൊടുപ്പാ-
 നൊരുവനുമില്ലോരുമുഖലേരം
 ഒരുനാഴികപുലരുന്നതിൽമുമ്പേ
 അരിയുംകറിയുംവെച്ചുളവാക്കി
 പെരുവഴിപോക്കുവരാഞ്ഞിട്ടവരുടെ
 പെരുവഴിനോക്കിയിരിക്കുംസരസൻ.
 അരമനതന്നിൽവരുപഥികനാ-
 ക്കൊരുവൈഷമ്യമൊരിക്കലുമില്ലാ
 നിരൂപിക്കുമ്പോൾകൊറുകഴിക്കാ-
 മൊരുകുറിയല്ലതരായുപകലും.
 കുറിയരിവെച്ചുവെളുത്തൊരുചോറും
 കറികളുമാജ്യംദധിയുംകൂട്ടി
 നിറയെക്കൊറുകഴിക്കുംപരിഷ്കരം
 കുറയല്ലൻപതുലക്ഷംദിനവും;
 പട്ടനാക്കിഹചോറുകൊടുപ്പാ-
 നൊട്ടല്ലാദരമുലകുടമന്നനു
 വട്ടംപലവകപച്ചടികിച്ചടി
 ചട്ടറീടിനചാരപരിപ്പും

വണ്ണൻപഴവുപാലുപുല
 കണ്ണൻപഴവുകുറികളുനാലും
 തിണ്ണൻദധിമധുപാലുംഗുളുവുമി-
 വണ്ണപ്രാതലിനുള്ളൊരുമോഷം.
 അത്താഴത്തിനകാച്ചിയമോരും
 പുത്തൻമാങ്ങാ നാരങ്ങാക്കറി
 മത്തങ്ങാക്കറിമററുപലവക
 നിത്യവുമിങ്ങനെഭോജനഭാനം.
 കൂത്തുണ്ടൊരുദിശി പാട്ടുണ്ടൊരുദിശി
 ഓത്തുണ്ടൊരുദിശി കീർത്തനമൊരുദിശി
 ആട്ടമൊരേടത്തല്ലാസികളുടെ
 ചാട്ടമൊരേടത്തായുധവിദ്യ
 കൊട്ടുംകോലടിചെപ്പടിതപ്പടി
 തട്ടുമേൽക്കളിതകിലുംമുരളം
 നാടകനടനംനമുവിനോദം
 പാഠകപഠനപാവക്കുത്തം
 മാടണിമുലമാർമോഹിനിയാട്ടം
 പാടവമേറിനപലപലമേളം
 ചന്തംതടവിനചതുരംഗങ്ങളു-
 മന്തരഹീനംപകിടക്കളിയും
 പന്തടിവീണാവേണമൃദംഗം
 ചിത്രംപേരണിപോരണിവിധവും.
 അന്തണവരരുടെശാസ്ത്രവിചാരം
 ഗ്രന്ഥികളുടെപടുമൗരവാദം
 സന്ധിതടങ്ങിനനയശാസ്ത്രങ്ങളു-

മെന്തിതുമൊന്നാലില്ലവസാനം.
 ദന്തികളനവധികാലാളുകളും
 പന്തിനിറഞ്ഞൊരു കതിരപ്പടയും
 ലന്തത്തോക്കുപറങ്കിത്തോക്കുകൾ
 കുന്നംപവളംവില്ലംശരവും.
 ആയുധവാഹനവിഭവംപറവാ-
 നായിരമാനനമുള്ളവൻപണി.
 മായവിതന്നുടെമകനാമന്നവ-
 നായതനയനൻവാണൊരു കാലം
 നായന്മാരുടെവീടുകൾതോറും
 മായാഭഗവതിവിളയാടുന്നതു.
 കായസ്ഥന്മാരുച്ചന്മാർക്കൊരു
 കായക്രേറ്റുവുമില്ലക്കാലം.
 അഞ്ചുപറയ്ക്കുള്ളൊരു കണ്ടത്തിൽ
 പുഞ്ചവിതച്ചുവിളഞ്ഞതുകൊയ്ക്കാൽ
 അഞ്ചുജനത്തിനുചെലവുകഴിക്കാ-
 മഞ്ചുമൊരേഴുംമാസംമുഴുവൻ
 തഞ്ചിലവുകൾവിത്തുംകൂലിയും...
 മഞ്ചാതേകണ്ടങ്ങളുകഴിച്ചാൽ
 അഞ്ചോപത്തോവായ്ക്കൊടുപ്പാൻ
 വാങ്ങിച്ചാലതുമതിലുണ്ടാകും.
 കണ്ടങ്ങളിലുഴവെന്നതുകൂടാ-
 തുണ്ടാമനവധിനെല്ലതുകാലം
 കണ്ടങ്ങളിലുള്ളവാംവിളവളവേ
 കണ്ടവരില്ലകൃഷിക്കാരന്മാർ;

പ്രജകളുൾക്കൂടി പൂർണ്ണവിരുതത്തോ-
 രജമാനന്മാരതിസരസന്മാർ
 ദ്വിജവരഭക്തിയുമെത്രവിശേഷം
 വിജയസമർത്ഥന്മാരവരെല്ലാം
 നാരികളോടുവിചാരിച്ചിട്ടൊരു
 കായ്ക്കേൾവുമുന്നിലേതും
 നേരല്ലാതൊരുസംസാരങ്ങളി-
 ലാരംഭങ്ങളുമില്ലാതാം.
 അപരാധികളോടതുംവാങ്ങീ-
 ടുപരാധത്തെമറയ്ക്കുമില്ലാ
 ഉപകാരംവെയ്ക്കവരെന്നേ
 കൃപകൂടാതെചതിക്കുമില്ലാ;
 ഭൂഷണമുള്ളതുധനവാണെങ്കിൽ
 ഭൂഷണമെന്നൊരുഭാവമില്ലാ
 ഏഷണികേട്ടിട്ടെജമാനൻചില
 ഭീഷണികാട്ടുകയില്ലതുകാലം.
 ജാതിക്കർത്തയില്ലാത്തുള്ളതു
 ചെയ്തീടുന്നജനങ്ങളുമില്ലാ
 കോട്ടക്കച്ചമണപ്പാടൻവക
 കാട്ടാറൻപലതുപ്പട്ടികളും
 കട്ടിക്കവണികൾപട്ടുതരങ്ങളും-
 മെട്ടുമുളംപലസോമൻമുറിയും
 കെട്ടിക്കാച്ചിയമുണ്ടുകളെന്നിവ
 കെട്ടിയെടുക്കുപട്ടന്മാർചിലർ
 നാട്ടിൽനടന്നൊരുവാണിമെന്നതു

കേട്ടിട്ടില്ലക്കാലത്തിങ്കൽ.

ഏഴുവെളിപ്പിന്നേറുകളിലെല്ലാം
വാഴുവരാതെ കഴിക്കുന്നിയമം
താഴുകയില്ലൊരുദിക്കിലുമെന്നു-
ലുഴിയിലുള്ള മഹാവിപ്രന്മാർ.

290

ഉലകിനിവണ്ണപൊലിമവരുത്തി-
ക്കലബലഭ്രഷണമുലകടെപെരുമാൾ
പലപലമന്ത്രികളോടുകൂടി-

പ്പുലസുഖസുമുഖംവാണരുളുന്നാൾ
ഒരുദിനമരശൻനരവരസഭയിൽ
പരിചൊടുമണിസിംഹാസനമേറി
പരിണതരാകിനമന്ത്രികളോടൊ-

ന്നരുളിച്ചെയ്യാനമിതോത്സാഹൻ.
“മധുരയിൽമന്നവനെന്നൊടുചെയ്തൊരു
മതികപടങ്ങളുശേഷമിദാനീം
മതിമാന്മാരാംമന്ത്രിവരന്മാർ
മതിയിൽമറന്നിഹമരുവീടുകയോ?
മതിയാകില്ലവനെക്കൊലചെയ്തോ...
നിതിലൊരുപുരുഷനുമെന്നൊരുമതമോ?
മതിമതിയെന്നിനനന്തമിതെന്നൊരു
മതിമാന്വേനവസിച്ഛീടുകയോ ?
അതിനുതുടന്നാൽചെലവിടുവാൻഞാൻ
മതിയല്ലെന്നൊരുദുഷ്ടോധംകൊ...
ണ്ടതിയായിട്ടൊരുസന്നാഹത്തിനു
മതിമാന്മാരുമടിച്ചീടുകയോ?

മാതൃലരെവരെവെട്ടിക്കൊന്നൊരു
 പാതകിയാമവനവനിവെടിഞ്ഞു—
 പ്രേതപുരത്തിലിരിക്കണമിന്നതി—
 നേതുമെനിക്കൊരു സംശയമില്ലാ.
 ക്ഷോണീപതിയെന്നിങ്ങനെയുള്ളൊരു
 നാണിയമിങ്ങുനശിച്ചുതുടങ്ങി.
 നാണകെട്ടൊരു കോണിലിരിപ്പാ—
 നാണക്കുറക്കുതുണമാണ്ണമോ?
 ഉണ്ണമുറക്കുമെന്റേയൊരുതൊഴിൽ
 കാണുന്നീലിറയജമാനനാ—
 ക്ഷണവിലോചനമാരേപ്പോലെ
 വാണാൽമതിയോമതിമാന്മാരേ!
 ഉണ്ണകഴിപ്പാനടവിയിലുടനേ
 ന്നണനടക്കുംക്രോഷ്യാവുംമതി.
 ആണക്കുറക്കുപിറന്നവനീവിധ—
 മുണകളൊന്നുമൊരൂണായിലാ
 ക്ഷീണമകുനടനരിഭടപടയെ..
 ബ്ലാണകൊണ്ടുതകുത്തങ്ങവരുടെ
 രോണിതരോണമതാകിനദേഹം
 ക്ഷോണിയിലിട്ടുപിരട്ടിപ്പാവിനൊ..
 രൂണിനനൽകിസ്വാമിയെവന്നഥ
 താണവണങ്ങിത്തരസാകിട്ടമൊ—
 രോണപ്പടകയുടുത്തുടനളവാ—
 മുണത്രേപുനരൂണെന്നറിവിൻ.”
 ഇതഥംഗുപനുടെവാക്കുകൾകേട്ടതി—

വൃദ്ധനാതിനമന്ത്രിപ്രവരൻ
 സതപരമേശ്വരനാടിമലർകൂപ്പി—
 ടുത്തമിത്തരമൊന്നറിയിച്ചാൻ:—
 “അരുളിച്ചെയ്തതുസത്യമിതൊന്നും
 നിരൂപിക്കായ്ക്കുമല്ലടിയങ്ങൾ,
 കരുസുതരാകിയതൊരുവരെപ്പോ—
 ലരുതൊരുസാഹസമെന്നൊരുപക്ഷം
 നരപതിധർമ്മജനനജനാഭം
 പരിചൊടുവിപിനേവാഴുകാലം
 ഉരഗലാപജനംസഹജനാഭം
 തരസാതങ്ങളുടെവിഭവംകാട്ടാൻ
 പെരുകിനപടയംകടയംതഴയം
 കരിതൂരഗങ്ങളുമെന്തൊരുഘോഷം
 നിരൂപമപെയ്തരുഷമവിടെച്ചെന്നാൻ
 നിരൂപിക്കാതൊരുനാണക്കേടഥ
 വിരവൊടുകിട്ടിത്തലയുന്താഴ്ന്നി—
 പ്പരിപൂക്കാനതുകേട്ടിട്ടില്ലേ?”
 അരുളിച്ചെയ്യാനലകടെപെരുമാൾ
 “അതുമാത്രംഞാൻകേട്ടിട്ടില്ലാ.
 പെരുകിനകൈതുകമുണ്ടതുകേൾപ്പാൻ
 പരിചൊടുതൽക്കഥകഥനംചെയ്യും”
 അരുളപ്പാടതുകേട്ടൊരുസചിവൻ
 കരതളിർകൂപ്പിക്കഥനംചെയ്യാൻ:—
 എങ്കിലൊരുനാളുരഗലാപജനം
 ഹൃദയത്തിലേറിനശകനിയുമുടനേ

പങ്കജലേഖനപരദാംബുജമധു-
 ഭ്രംഗമതാകിനധർമ്മജനെ
 കള്ളമൂതുകൾകൊണ്ടുവരിച്ചു-
 കള്ളന്മാരുടനടവിയിലാക്കി
 വെള്ള കുടയുംപടയുംരജപു-
 മുള പദർത്ഥമശേഷമടക്കി
 ഭേദനടിച്ചുതടിച്ചുതടംകൊ-
 ണ്ടുള്ളനിറഞ്ഞുകവിഞ്ഞീടുംമല-
 വെള്ള ത്തിരപോലിരവുപകലും
 തള്ളിയലയ്ക്കുപരിതോഷത്താ-
 ലുള്ളത്തിൽപ്പനരുത്തമപുരുഷരി-
 ലെഭേദാളംബഹുമാനംകൂടാ-
 തുള്ളശംഭാരോടികൂടി-
 തുള്ളലിയന്നുവസിക്കുംകാലം
 ധർമ്മതന്ത്രജനമനുജന്മാരും
 പെൺമണിയാളാംദ്രൗപദിതാനും
 നിർമ്മലരാകിനവിപ്രന്മാരും
 ശർമ്മദമാകിനധർമ്മാരണ്യ
 നിർമ്മലതീർത്ഥജലങ്ങളുമാടി-
 ഭാർമികരാകിനതാപസവരരുടെ
 സമ്മാനത്തെലഭിച്ചുലഭിച്ചും
 കിർമ്മീരാസുരനിധനാനന്തര...
 മന്തരിതാഖിലചിന്താഭാരം
 സന്തോഷാംബുധിവൻതിരനീനി-
 ശ്ലാഘനന്മാരവരന്തണരോടേ

ഹന്തസുഖിച്ചുനിതാന്തമനോഹര -
 കാന്താരേ നിജകാന്താസഹിതം
 ക്ലാന്തിവെടിഞ്ഞതികാന്തിയുതന്മാ -
 രന്തസ്സുഖമൊടുചെന്നാർമകളുടെ
 കാന്തൻ തന്നുടെകാന്തം തിരുവുടൽ
 ചിന്തിച്ചുധിതതസന്തതമോദമ -
 നന്തദുരന്തനിരന്തരമാംഭവ -
 സിന്ധുതരംഗനിബന്ധനമൻപൊടു
 സന്തരണംചെയ്തുവിടെവസിച്ചാർ.

394

അക്കാലംഭയോധനൻചൊല്ലോണ്ടനജനാദം
 അക്കാത്മജൻ കണ്ണനംധിക്കാരിരുകനിയ്ക്ക
 ഉറക്കാനില്ലുള്ള വൈരമൊക്കെപ്രകാശിപ്പിച്ചു
 തക്കത്തിലൊരുദിക്കിലൊക്കെത്തികഞ്ഞുകൂടി
 പൊക്കത്തിലുള്ള പുരിപ്പുക്കാശുചെന്നിരുന്നു
 സൽക്കാരങ്ങളുംചെയ്തു സൽകേഴുകവുപുണ്ടു
 നിലുനകണ്ണനുടെ കൈക്കുപിടിച്ചുമെല്ലെ
 ചിക്കെന്നുപലപല വാക്കുകളുചെയ്തു.

വെക്കെന്നുസുയോധനൻ “ഇക്കണ്ടനമുക്കെല്ലാം
 മിക്കാലംനിരൂപിച്ചതൊക്കെസ്സഫലമായി;
 ഭോഷെല്ലുബോധിക്കേണംഓർക്കുമ്പോളിപ്രയോഗം
 ആർക്കുംവരുന്നതല്ല; പാക്കാതവരെക്കാട്ടി -
 ലാക്കാനുള്ള പദേശമാഗ്ഗംമാതുലനല്ലാ -
 താക്കാനംസാധിക്കുമോ?

ഉയക്കുള്ള ഭീമസേനൻ തോല്ക്കുമെന്നിതനാളും
 ആർക്കുംനിനവില്ലതും ഇക്കാലംസാധിച്ചല്ലോ.

410

വണ്ണൻവാഴകണക്കുതടിച്ചൊരു
പൊണ്ണൻമാരുതിമലയുമെട്ടിൽ
കണ്ണമയങ്ങിവിരുന്നതളന്നൊരു
മണ്ണിൽമലങ്കിടന്നുഴലുന്നിതു
കണ്ണകൾകൊണ്ടതുകണ്ടുരസിപ്പാൻ
കണ്ണാ! കെട്ടുകമിയലുന്നല്ലീ?
കണ്ണസുഖംപുനരവരുടെവാങ്ങാ—
കണ്ണനമാത്രമതുംമതിതാനും
കാട്ടന്മാരിലൊരുത്തന്റെവീരവൊടു
വിട്ടീടുകനാമെങ്കിലിദാനീം
കാട്ടിൽചെന്നവനവരുടെരോഷിക—
ജൊട്ടൊഴിയാതെഗ്രഹിച്ചുവരേണം;
കാട്ടിൽനടക്കുകാട്ടുമുഗത്തെ—
ക്കാട്ടിൽപരവശഭാവത്തോടെ
പട്ടിണിയിട്ടുനടക്കുന്നവരുടെ
ചട്ടമരോഷംകേട്ടുരസിക്കണം—
മൊട്ടുംതാമസമരുതരുതനിനിഹ
വട്ടംകൂട്ടുകവടിവൊടുകണ്ണാ!
കോട്ടമതില്ലാത്തൊട്ടനെയുടന—
ക്കോട്ടിനുപോവാൻവിട്ടീടുകനീ.
നന്നായ്കതിരിവുള്ളൊരുപുരുഷനെ.
യിന്നുനിയോഗിച്ചിടണമതിനായ്;
ഒന്നുംതിരിയാത്തൊളകുളിഹ
മന്ദന്മാരവരെന്നിനകൊള്ളാം?
തിന്നുമടിച്ചാനല്ലാതവരാ—

ലൊന്നമെന്നിക്കൊരുലാഭമതില്ലാ,
 ഒന്നിനയച്ചാലതുസാധിക്കി—
 ല്ലെന്നല്ലമളിയുമൊന്നവരുത്തും,
 തന്നത്താനറിയാത്തൊരുകൂട്ടം
 വന്നനിറഞ്ഞുനമ്മുടെനാട്ടിൽ.
 എന്നുടെമുതലുമുടിപ്പാനെപ്പൊഴു—
 മെന്നുടെഭൃത്യന്മാർമുതിരുന്ന.
 ഭരഷ്ടികണക്കിനുകൂടാത്തൊലവർ
 കൂട്ടിപ്പട്ടരെയേത്തമിടീക്കും,
 പട്ടിണിയെന്നതുന്നമ്മുടെപിള്ളേ—
 ക്കൊട്ടുംതന്നെസഹിപ്പാൻമേലാ,
 വെട്ടമെടുക്കുംമുമ്പേയഷ്ടികൾ
 ചെട്ടിസ്സാദമെടുത്തുഭജിക്കും
 കട്ടത്തെരുംകൂട്ടിയുരുട്ടിയ—
 തൊട്ടല്ലതുമൊരുപഞ്ചപ്രസ്ഥം,
 കൊറുകഴിച്ചൊരുതെക്കൻമുണ്ടും
 ചുറ്റിയടുത്തൊരുതൊങ്കലുക്കി
 വെറിലതിന്നുമുഴപ്പിച്ചുംകൊ—
 ണ്ടേറുതിരികും രസികന്മാരായ്.
 കററക്കുഴൽമണിമാരുടെവീടുകൾ
 പററിപ്പകിടിപറഞ്ഞുരസിച്ചും
 വെറുപിടുങ്ങിത്തീന്നടനവരുടെ
 കററമുരച്ചുചിരിച്ചുതിരിച്ചും,
 പകയുള്ളവരെപ്പിഴചെയ്തിച്ചൊരു
 വകയുണ്ടാക്കുംപുകയിലകൊൾവാൻ

പകലും രാത്രിയും മഹാകാരത്തിനു
 മികവുള്ള വരിവരെ നോക്കുകയ്ക്കും!
 തിരുവുള്ള ക്കാരിവരെന്നോത്തി—
 ട്ടരിയാടുകയില്ലറിവുള്ളവരും;
 തിരിയാത്തവരിവരൊരുവർക്കുംവഴി—
 തിരിയാപെരിയജനത്തിനുപോലും;
 മുടിയന്മാരിവരാകൃതികണ്ടാൽ
 തടിയന്മാരൊരുവേലയെടുപ്പാൻ
 മടിയന്മാർപലജനമുണ്ടിഹകൾ—
 കടിയന്മാരവരൊന്നിനുമാകാം.
 ചോരകൊടുകയെജമാനൻ
 കൂറുള്ളവരിഹപാർക്കുകയും
 മാറുകയില്ലപറഞ്ഞാലെന്ന—
 ലോകയേവരുദിവസംതോറും,
 ഏറുകൊടുപ്പാൻതോന്നുമെനിക്കി—
 ്പ്പാറകളുടെധിക്കാരംകണ്ടാൽ;
 നൂറുജനത്തിലൊരുത്തനേര—
 സ്ത്രീവരുന്നതുപെരുതോകുപ്പാ!
 തോണികടന്നാൽതുഴവേണ്ടെന്നൊരു
 നാണിയമുണ്ടതുദോഷ്യല്ലേതും,
 ഉത്തരകഴിച്ചുതിരിച്ചാലവരെ—
 കാണുകയില്ലൊരുദിക്കിൽപോലും,
 കാണുകയില്ലെന്നല്ലതിരഞ്ഞാ—
 ലേണാക്ഷികളുടെവീട്ടിൽക്കാണാം.
 അത്താഴത്തിന്നിലവെയ്ക്കുമ്പോ—

ഒരുത്താത്തവരുടെ ചിലകൊണ്ടീടാം;
 ചത്താലും വരുമഷ്ടിയടുത്താൽ
 ഓർത്താലിങ്ങുവെറുപ്പാകുന്നു.
 കൂറിലാത്തവരെങ്കിലുചിവരുടെ
 ചോരമുടക്കാൻ മടിയാകുന്നു;
 നീറം ക്ഷുത്തുവളു നീടുമ്പോൾ
 ആരും ഭേദമതില്ലെന്നറിക.
 ഇഴവിധമോരോന്നുരചെയ്തെന്നാൽ
 കേവലമിതിനേനേരവുമുള്ളു.
 ദൈവികമുള്ളൊരു ഭൂതനെ വിരവൊടു
 പോവതിനാതു നിയോഗിച്ചാലും".
 അതുകേട്ടുൻ പൊടരാധാതനയൻ
 മതിമാനാകമൊരോട്ടനെ വിരവൊടു
 ഹിതമൊടുമെല്ലെവിളിച്ചുവരുത്തി
 ക്ഷിതിപതിശാസനമൊന്നുരചെയ്യാൻ. 490

ഓട്ടൻവചനമതു കേട്ടുൻ പൊടസരസ—
 ഞൊട്ടും മടികൂടാതെ ഓട്ടംതുടങ്ങിയൊരു
 കോട്ടംവരാതെ ചെന്നു കാട്ടിലങ്ങകം പൂക്കു
 കാട്ടുമൃഗങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തെയവനേതും
 കൂട്ടാക്കാതെ കണ്ടോരോകാട്ടിൽ തിരഞ്ഞു മല—
 മുട്ടിൽ നടന്നു പലതോട്ടിൽ ചിലവലിയ
 മേട്ടിൻ മുക്കളിലോരോകാട്ടിൽ മുനികളുടെ
 കൂട്ടത്തെക്കണ്ടുകണ്ടങ്ങൊട്ടു നേരം ചെന്നപ്പോൾ
 കേട്ടുചൈതകമെന്ന കാട്ടിൽ മരുവീടുന്നു
 ശ്രേഷ്ഠന്മാരായുള്ള യുധിഷ്ഠിരാദികളെന്നു. 500

ദൈവതേതരസുഖരസികന്മാരായ്
 ദൈവതവനത്തിൽവസിച്ചുരുളീടും
 ശീതകിരണകലതിലകന്മാരാം
 ഭൂതലന്തനചൂതശരന്മാർ
 പാതംന്മാരവരമിതാനന്ദം—
 താതംന്മാരതിപാവനമാകിന
 തീതംസ്സാനംചെയ്തു സുഖിച്ചൊര—
 നതംകൂടാതിഹവിലസുന്തു.
 വാൽകളിങ്ങനെഗ്രന്ഥമറിഞ്ഞതി—
 ധൂന്തനതാകിനകരുസുതദൃഗൻ
 പാത്തിരിയാതെതിരിച്ചുനടന്നഥ
 പാതംവനഗരംപുക്കുറുടനെ
 കണ്ണാദികളൊട്ടുകൂടിസ്സഭയിൽ
 സ്വപ്നാസനവരമേറിവസിക്കും
 കണ്ണേഴപനാംഗുതരാഷ്ട്രജനടെ
 കണ്ണേഴമെന്നുപറഞ്ഞറിയിച്ചാൻ.

516

ആനന്ദഭൈരവി.—ചെമ്പട.

“കേട്ടാലും വീര! കേട്ടാലും! (പല്ലവി)

കേട്ടാലും ദുരിതശാന്തി

കേവലംനമുക്കുണ്ടാകും

ഗുരുകടാക്ഷപരമഭോഗ്യമുള്ളവ—

നൊരുദരാധിപരികയില്ലമന്നവ! (കേട്ടാലും)

കൈതന്ത്രേയന്മാർക്കു സന്തോഷം

കാന്താരേവസിക്കുമ്പോളും

സന്താപമവർഷിച്ഛേതം
 കനിവിയന്നമുനിജനങ്ങളോടവ..
 രനിരമേവഘനരമേനചേർന്നിതു (കേട്ടാലും)
 ദൈവതകാരണേമേവുന്നു,
 കൈതവങ്ങളവരോട്
 ചെയ്യത്തേതുഹലിച്ചീല
 കരുണയുള്ളനരകവൈരിതന്നുടെ
 ചരണമുണ്ടുരണചിന്നവർഷിഹ (കേട്ടാലും)
 തീർത്ഥങ്ങൾതോരപാർത്ഥന്മാർ
 സാർത്ഥമാക്കിനാലാംപുരു..
 ഷാർത്ഥമവരാത്തമോദം
 സരസിജാക്ഷചരിതസാർത്ഥകീർത്തന..
 വിരതമായിത്തരിതമായതൊക്കവേ (കേട്ടാലും)
 കാടുകൾതന്നേവീടുകൾ
 തോടുകൾനദികൾനല്ല
 കോടുകൾപലതുമുണ്ടു
 അരിവിയാരമരികെയുണ്ടുനല്ലൊരു
 വരിയിൽവേണ്ടുചരിയുമുണ്ടുകൊററിനു (കേട്ടാ)
 ജന്തുക്കളെല്ലാംബന്ധുക്കൾ
 അന്തിക്കുമച്ചക്കുവന്നോ..
 ക്ഷത്താഴംപ്രാതലുനൽകം
 അടവിവാസമടവുനന്നാന്നൊരു
 കടവുമില്ലതടവുമില്ലവർഷിഹ (കേട്ടാലും)
 ഉത്സാഹംപൂണ്ടുമേവുന്നു
 മത്സരംകൂടാതെവർഷ

വസരം പതിനൊന്നായി
 വിരവിലിങ്ങുവരുവതിന്നുസംഗതി
 വരുമവർക്കുരുതിവാണുകൊള്ളുക” (കേട്ടാ) 147

ഓട്ടൻ വന്നു പറഞ്ഞൊരുവാക്കുകൾ
 കേട്ടുകയന്തുരചെയ്തു സുയോധനൻ
 “ഒട്ടുമകം പുറമില്ലാതുള്ളൊരു
 യഷ്ടീ! നില്പുനിന്നു കൈന്തരിയാം.
 നിന്നോടവരുടെ ഗുണഭോഷങ്ങളി-
 ലൊന്നു ഞാനിഹ ചോദിച്ചീലാം.
 ഒന്നിനയച്ചാലക്ഷമമാത്രം
 വന്നു പറഞ്ഞീടുകിലതുപോരും
 പോടാനിന്നു ടെറ്റസ്സാമത്വം
 കൂടാനമ്മോടുകടിലകറോരം!
 പാടവമേറിനപാഷ്ട്യ സുതന്മാ-
 രോടിടകൂടിനടന്നാലുംനീ;
 നമ്മുടെ ചോർതിന്നു നൊരു ങ്ങൂര
 നമ്മുടെ വൈരികളിൽ ബുദ്ധമാനം!
 നമ്മുടെ ഭോഷവുമവരുടെ ഗുണവും
 വെണ്മയിലുരചെയ്തീടിനമൃഡം!
 കാട്ടിൽ ചെന്നുടനവരൊടുകൂടി-
 ക്കായ്ക്കു നിതിന്നുകിടന്നാലുംനീ.
 കൂട്ടക്കാരെക്കുറിച്ചൊതൊരു-
 ചേട്ടക്കാരനൊരിടയില്ലേതും
 ചോരൊരിടത്തിൽ കൂരൊരിടത്തിൽ
 വേരതിരിച്ചു ഗ്രഹിച്ചാരായി!

ഏറിപ്പോംപറയുമ്പോളിങ്ങു—
 വേറിക്കിട്ടതൊഴിപ്പാൻതോന്നും.
 മാറാരിൽകനിവേറമതുളളൊരു
 കൂറാരേക്കാൾമാറാൻനല്ല
 ഉപ്പുപിടിച്ചുപലാത്ഥത്തേക്കാ—
 ടുപ്പിനുപുളികറയുപറയുമ്പോൾ.
 അപ്രിയമായൊരുമതുകൊണ്ടുണ്ടു—
 മിപ്പരിഷയ്ക്കുതരിമ്പിലറിവിൻ;
 ഇളളത്തിൽപ്പരിചയമുള്ളവ—
 നളളതംചിതമെന്നിഹതോന്നും,
 അളളത്തിൽച്ചെന്നിടപെട്ടാ—
 ലിളളതംചിതമെന്നുതോന്നും.
 ദണ്ഡിരളളമഹാപാപികൾവ—
 ന്നിക്കുളളത്തിൽനിന്നുതകഴിഞ്ഞു;
 ഭോഷ്ഠല്ലൊരുവനെവിരോധംപുന—
 രിക്കാലത്തുനമുക്കില്ലേതും
 ഇങ്ങനമൊന്നിനിറങ്ങുന്നേരം
 ദുഷ്ടനമതിനൊരുദുഷണമോതും.
 സജ്ജനമെന്നതുപാരംഭായം
 വല്ലഭനാസ്സുകളേറൊസ്സഭയിൽ.
 ഇതുകൊളളാമെന്നൊരുവനുപക്ഷം
 അതുകൊളളാമെന്നപരനുപക്ഷം
 ഇതുണ്ടുചിതമല്ലെന്നുചില
 മതമുണ്ടൊസ്സരുമങ്ങനെയുള്ള;
 കളളച്ചുതുകൾമാതുലനുണ്ടു—

നുള്ള തുണാനോകേട്ടിട്ടില്ല.
കള്ള നാതടെവാന്തകളെല്ലാം
കള്ള നാക്കേബോധമുള്ളൂ.
ഹേതു കഥിക്കാമന്തകതനയന
മൂതുകൾപൊരുതാൻവാസയില്ലാ,
കൈതുകമെന്നതുപാരംതാനം
വാതുകൾപറവാൻ കാരണമതുതാൻ.
വാതുപറഞ്ഞുകൊടുത്തതരോഷം
മാതുലനിക്കുകരസ്ഥമതാക്കി
കൈതവമെന്നതുമാതുലനിവിടെ...
ചെയ്യതിലൊന്നും തോന്നുന്നീലാ...
പണയംതന്നതുവാങ്ങരുതെങ്കിൽ
പണയംപറയുന്നെന്തിനുപാഴിൽ?
പണമെന്നുള്ളതിനോടിടപെട്ടാൽ
പ്രണയംകൊണ്ടൊരുഫലമില്ലേതും.
ഗുണവാന്മാരൊരബലംചെയ്യാൽ
തുണചെയ്തുവരുമബലക്കാരൻ:
പണമുള്ളവനെപ്പാട്ടിൽവരുത്താൻ
പണിച്ചെയ്യുന്നതുപാത്ഥിവധർമ്മം;
മൂതിൽച്ചെകുതിപിണഞ്ഞൊരുനേരം
കൈതവമെന്നൊരുവാത്സന്ദത്തി
ഏതുംതിരിയാത്തവർപറയുന്നതി...
ലേതുമെന്നിക്കൊരുഭീതിയുമില്ലാ.
ഇവനുംപുനരതുനേരെന്നോത്തി...
ദുവരുടെഗുണഗണമുരചെയ്യുന്നു.

ഭവതുമമുക്തിലുനഹിഃഖഭം
 ഇവനല്ലീശപരനെനെവലുപ്പാൻ”
 ഇത്തരമുള്ള കയത്തുപറഞ്ഞതി-
 നത്തരമവനൊന്നുരചെയ്തീലാ.
 സരപരമവനിയിൽവീണവനേക്കുടി
 ശുദ്ധനുകോപവുമൊന്നുശമിച്ചു.

626

ഗാന്ധർവ്വസുതനടനേപുനരപി
 ഗാന്ധാരാദികളോടുകൂടെയുണ്ടാൻ.
 “കേതനേയന്മാരവർപുനരിനിയും
 കാന്താരാടനമുള്ളകഴിഞ്ഞാൽ
 മാന്ദാരവരിഹമരൊരുക്കൂട്ടം
 കൂറ്റാർചിലരെക്കൂട്ടിക്കെട്ടി
 ഏറ്റംകോപിച്ചിഹവന്നൊരുപട-
 യേറ്റൊന്നാലിനി നില്പാൻവിഷമം.
 കാറ്റിൻമകനൊരുവൻപൂലിപോലേ
 ചീറ്റിയണഞ്ഞുപിണക്കുന്നേരം
 തോറ്റമടക്കുകയില്ലല്ലീനാം
 ഉത്തരക്കാരവർപലരുണ്ടല്ലോ.
 ഇക്കൂട്ടത്തിനൊരമളിപിണപ്പാൻ
 നോക്കിയിരിക്കുന്നുണ്ടിഹപലരും:
 തെക്കുവടക്കുകിഴക്കുവടിഞ്ഞാർ
 ദിക്കുമുള്ളതിൽവൈരികളേറും
 ഇക്കാലംചിലകലശലുകൂട്ടാ-
 നൊക്കെക്കൂടിവിചാരിക്കുന്ന
 ഇക്കണ്ടാളുകളൊക്കെവരുമ്പോൾ

[illegible]

കണ്ഠന്മാരിനിവന്നിഹനേന്താൽ
ചെണ്ടക്കാറെന്നൊരുപേരുണ്ടാം
പണ്ടേക്കാൾപലവികൃതപെരുഷം.
മുണ്ടിപ്പോൾമമകേശരവവീരാ!”

674

ശകനിയുമപ്പോളരചെയ്യാൻ “മരു-
മകനേ!മതിമതിജീതികളെല്ലാം.
പ്രകൃതിതഭീരന്മാർക്കുണ്ടാണൊരു
വികൃതിവരുത്തുവതിനുസമർത്ഥൻ,
പാർത്ഥന്മാരിനിവന്നാലുടനേ
തീർത്തുരചെയ്യാമില്ലവിവാദം
തീർത്ഥസ്നാനചൊരിച്ചതുവാങ്ങം
പാർത്ഥന്മാർക്കിനിയുംകല്പിക്കാം.
പിന്നെവരുമ്പോൾചിന്നെയുമുണ്ടാ-
മെന്നുകൈശരലാലതിലുമൊരധികം
ചേട്ടനുമനുജനുമനുജന്മാരും
ചേട്ടകളെവരുമുള്ളൊരുകാലം
കാട്ടിലിരുന്നുപിരിഞ്ഞീടേണം
നാട്ടിൽകേറാനിനിയെടുതല്ലാം”

688

ഇങ്ങിനെശകനിയുമരചെയ്തപ്പോൾ
തിങ്ങിനമോദം മനസി ജനിച്ചു
തുംഗമഹാഹങ്കാരംപൂണ്ടുട്ട-
തുംഗലാപജനനപുനരുരചെയ്യാൻ:
“കാട്ടിലിരിക്കുംപാർത്ഥന്മാർക്കിഹ
കാട്ടീടേണംനമ്മുടെവിഭവം
കൂട്ടീടേണംബഹുപുരുഷാരം

കേട്ടീടേണമിതെല്ലാജനവും.
 കൊട്ടീടേണം ഭേദീഡമരം
 ഞെട്ടീടേണം ഭവനമരേഘം
 തട്ടീടേണമകമ്പടിവടിവാഴ
 പൊട്ടീടേണം കലഗിരികുഹരം
 ചട്ടകരതൊപ്പികളിട്ടുമുരക്കി.
 ചൂട്ടറീടിനവട്ടംകൂട്ടി
 തട്ടിനടത്തിക്കൊട്ടിമുഴക്കി.
 പെട്ടികളുപലപെട്ടകവുചില
 കട്ടകമെന്നിവകെട്ടിയെടുപ്പി.
 ചൊട്ടകവുചിലപട്ടിക്കുതിരകൾ
 പട്ടാണികൾപലചെട്ടികളുങ്കോ.
 മട്ടികളുപലപട്ടന്മാരും
 വട്ടംകൂട്ടിവനത്തിനുപോവാ.
 നൊട്ടുതാമസമരുതിനിനമുട
 പുഷ്പശ്രീഭരപെരുഷമവര.
 കോട്ടവതിന്നനമുക്കുസ്ഥാനം;
 നായന്മാരെവരുത്തീടുവതിനു
 പോയാലുചിലർവേഗമിദാനീം;
 ആയുധവാഹനകോപ്പുകളെല്ലാം
 മായതുപോലെവരുത്തീടേണം;
 നാട്ടിലൊരുത്തനിതിനുവരാഞ്ഞാൽ
 വീട്ടിൽചോദ്യംകല്പിക്കേണം;
 കേട്ടവർകേട്ടവർകൂട്ടത്തോടേ
 കോട്ടയിലെത്തിസ്വരൂപിപ്പിക്കേണം;

എങ്ങിനെന്നമുട ചന്ദ്രക്കാരൻ?
 ചങ്ങാതിക്കൊരുണമ്യുമില്ലാ
 അങ്ങാടിത്തെരുവിൽചെന്നരിയും
 തേങ്ങാമുള കുംവാഴയ്ക്കായും
 നായന്മാക്കിഹമോരുകൊടുപ്പാ-
 നായതിനുള്ള പദാത്ഥമരേഷം
 വിരവൊടുകൊണ്ടുവരേണമതിനായ്
 ഇരുനൂറുജനംപോയിടേണം.

പുകയിലവെറിലകഞ്ചാവുപല
 വകയിൽകളു കറപ്പുവേണം
 സകലപദാത്ഥവുമിങ്ങുവരുത്തി-
 സ്സന്നാഹംപലകൂട്ടിടേണം.

732

എന്നതുകേട്ടൊരുരാജഭടനാ...
 റൊന്നൊഴിയാതെപദാത്ഥംകൂട്ടി-
 സ്സന്നാഹമാർകല്പനപറവാ...
 നൊന്നുമതിന്നുനടന്നുതുടങ്ങി;
 പുരുഷാരത്തെയറീപ്പാനായി-
 പ്പുരുഷന്മാരെയെച്ചുതുടങ്ങി;
 വിരുതന്മാരവർനാട്ടിലരേഷം
 നരപതികല്പനയങ്ങുനടങ്ങി;
 കല്പനകേട്ടൊരുനായന്മാരും
 കെല്ലൊടുവന്നുനിറഞ്ഞുതുടങ്ങി.
 അല്ലമതല്ലൊരുജലധികണക്കേ
 തൽപുരസീദ്ധിപരന്നുനിറഞ്ഞു.
 തങ്ങളിലങ്ങുപറഞ്ഞുതുടങ്ങി:—

“സംഗതിയെന്നിതുകേട്ടോകൂവാ;
 ഇങ്ങിനെ പുരുഷാരത്തെ വരുത്തി -
 ടെങ്ങു പടയ്ക്കു തുടങ്ങീടുന്നു?
 കടുവാ പന്നികളേ താൻ തലമേൽ
 വെടികൊണ്ടെങ്ങാൻ വീണിട്ടുണ്ടോ?
 ഉടനേ മരുതലനാടു പിടിച്ചാൻ
 പടയുഷ്ടിയടുക്കുന്നുണ്ടോ?
 പടയിൽ ചെന്നു മരിപ്പാനിങ്ങൊരു
 മടികൊണ്ടു പറ്റിത്തീർത്തോ?
 കടമുണ്ടുവതു പുത്രൻ നന്നിങ്ങത്ര
 തടവുണ്ടതു കൊണ്ടു വസരമില്ലാ:
 തുഷ്പുകേലതരിവില്ലാഞ്ഞ -
 തോക്കൊരു കീഴിൽ പണയം വെച്ചു
 മാക്കോച്ചാരുടെ മരുമകനിന്നൊരു
 തോക്കുതരാമെന്നെന്നൊടു ചൊല്ലി
 ആക്കാനുള്ളൊരു തോക്കു കൊണ്ടു പ-
 ടയ്ക്കായ് ചെന്നു മരിച്ചെന്നാകിൽ
 തോക്കുവർ കൊണ്ടു തിരിച്ചുവന്നാക -
 ടക്കാർ വീട്ടിൽ പാടുകിടക്കും.
 ചേട്ടൻ പണ്ടു പടയ്ക്കു മരിച്ചതു
 കേട്ടിട്ടില്ലേ നിങ്ങളിലാരും?
 എടുത്തു ജനങ്ങളെ വെട്ടിക്കൊന്നൊരു
 കോട്ട പിടിച്ചു പിന്നെ മരിച്ചു
 മണ്ടുന്നേരം പിടികൊണ്ടു വെടി
 കൊണ്ടു മരിച്ചെന്നുണ്ടൊരു കേളി;

മാളിപ്പെന്നല്ലെന്നുവീട്ടിലൊ—
 രാളിപ്പിന്നിതുകൊണ്ടുനടപ്പാൻ
 കാളകൃഷിക്കുനടക്കയിതെന്നേ
 കേളച്ചാക്കൊരുതൊഴിലിപ്പിപ്പോൾ
 നായന്മാരാജ്ഞാപിന്നാൽ
 ആയുധമൊന്നതനിക്കായ്ക്കേണം
 ആയതിനൊരുവകയില്ലാത്തവരുടെ
 കായംകൊണ്ടൊരുഫലമില്ലറിവിൻ!
 നെല്ലുപണവുംമോഹിച്ചെന്നുടെ
 വില്പംകണയുംപണയംവെച്ചു
 നല്ലചിതക്കാരുന്മാൻതാനിനി
 ഇല്ലംവിറ്റുകറപ്പുതിന്നും
 ഇല്ലെന്നല്ലിതുമടിയന്മാരുടെ
 ഇല്ലനില്ല നശിച്ചേനിൽപൂ.
 വല്ലാത്തുള്ളവിതപ്പുവരുമ്പോൾ
 വല്ലതുവിറ്റുംകൊറുകഴിക്കാം;
 ഇക്കഥയെല്ലാംമതിമതിനാമിനി
 വെക്കുംചെന്നുമുഖംകാട്ടേണം
 നോക്കടനമുടയജമാനന്മാർ
 വക്കാണിക്കുമതോർത്തീടേണം
 രായുപകല്പംകല്പനകേൾക്കും
 നായന്മാക്കൊരുകാശുകൊടുപ്പാ—
 നീയജമാനന്മാർക്കുമാനസ്സി—
 ല്ലായതുചൊന്നാൽകുറവുമുണ്ടാം;
 ഇഷ്ടംചെന്നുപറഞ്ഞുമറിപ്പാൻ
 3

ഒട്ടുംമടിയില്ലാത്ത സമർത്ഥൻ
 കിട്ടുപലകുറിപട്ടം വളയു,
 വെട്ടുംകൂട്ടമനിഷ്ടമുരത്താൽ;
 പണമുള്ളവനെപ്പാട്ടിൽവരുത്തി—
 ഗുണദോഷങ്ങൾ പറഞ്ഞുപതുക്കെ
 പണമെപ്പേരുംകൈക്കലുമാക്കും
 ക്ഷണമവനെത്തൻവീട്ടിലുമാക്കും;
 അമ്മാവൻ കൃഷികൊണ്ടുനടന്നു—
 നുമ്മാനിലെന്നറിയുന്നീലാ;
 നമ്മുടെകാലത്തതിനുപിന്നെ
 ജനാന്തരമായ് ചെല്ലുന്നീല;
 ഇപ്പോൾനമ്മുടെകണ്ടമെടുപ്പാൻ
 കല്പനവന്നെന്നൊരുവഴികേട്ടു
 കല്പനപറയുന്നാൾക്കൊരുകാറ്റുകൊ—
 ടുപ്പാനിക്കൊരുവകയില്ലിപ്പോൾ,
 പണ്ടുപ്രയുത്തിനടത്തിയപരിഷകൾ
 ഉണ്ടെന്നാലിതുവരികില്ലനിയാ!
 കണ്ടപ്പാരുടെകണ്ടമെടുത്തതു—
 കണ്ടന്നീവരുണ്ടെന്നോളം,
 കണ്ടുപോയതുകൊണ്ടുനമുക്കൊരു
 കണ്ണിതമില്ലിനിയുണ്ടാമൊരുനാൾ;
 കണ്ടുപോയാലുണ്ടാകില്ലതു—
 കൊണ്ടുകുറഞ്ഞൊന്നുണ്ടുവിഷാദം.
 കണ്ടാലറിയാംകണ്ടവർകൂട്ടം—
 നുണ്ടിതിനേഷണിശുണ്ഡപിണ്ഡാൻ

ചണ്ടികൾപലരുമുണ്ടുകരേറി .
ക്കൊണ്ടുമരിക്കുന്നുണ്ടിഹനാട്ടിൽ”
ഇങ്ങിനെപലപലവാക്കുകൾഘോഷി-
ച്ചുങ്ങിനെവന്നിടുകൂടിക്കേന്ദാർ.
തിങ്ങിനപടയുടെസംഖ്യഗണിച്ചാ-
നെങ്ങിനെകുലതമതിയാകുന്നു?
തോക്കുള്ളവർപുനരൊക്കെച്ചെന്നുവെ-
ടിക്കോട്ടയ്ക്കൽപാർക്കണമുടവേ
ആക്കംപൂണ്ടുവെടിക്കുമരുനുകൊ-
ടുക്കുന്നുണ്ടുതിടുക്കുമനേകം;
തിക്കുംവലിയതിരക്കുംപലപല
വാക്കുംചിലരുടെമുഷ്ടംചുട്ട്മിഴി
നോക്കുംവിരവൊടുവായ്ക്കുംവികൃതിക-
ളാക്കുംപറവതിനാക്കുംപോരാ.
ഇത്തരമൊരുദിനീഘോഷംപലവിധ-
മെത്രയുമതുതമെന്നുരചെയ്യാം;
ഹസ്തിരഥാദികൾവസ്തുസമസ്തം
ഹസ്തിനപുരമതിലെത്തിനിറഞ്ഞു.

838

നായനാക്കിലവെച്ചുതുടങ്ങി,
ആയതുപറവാനവസരമില്ലാ.
ആയിരമായിരമോരോകൊട്ടിലി-
ലായുധപാണികളിലവെപ്പിച്ചാൻ
പന്നിനിരത്തിയിരുത്തുവതിനായ്
മന്ത്രികൾപലരുംകൂടിയിറങ്ങി
ഉന്തിയലച്ചുപിടിച്ചുവലിച്ചൊരു

പന്തിപരാക്രമമൊക്കെയെടുത്തു.
 പാലുകടിച്ചുതടിച്ചജനത്തിനു
 നാലുപദംവെയ്ക്കുമൊരുവിയക്കും
 വെയിലുംകാറ്റുംകൊള്ളാത്തുള്ളവർ
 പോലുമിതിന്നുശ്രമിച്ചേപോവൂ;
 ഇലവെച്ചങ്ങുനിന്നുതടങ്ങി
 വലിയരിവെച്ചുവെളുത്തൊരുചോറും
 പലപലകറിയുംപഴവുംനെയ്യും
 നലമൊടുവളരെവിളമ്പീടുന്നു;
 വട്ടഞ്ചക്കരചേർത്തുകലക്കി...
 ചൂട്ടുംകൂട്ടിനന്തേക്കാപ്പാലും
 ഒട്ടല്ലുന്നിവട്ടംപലവിധം...
 മിഷ്ടമറിഞ്ഞുകൊടുത്തീടുന്നു.
 കടൽവാഴയ്ക്കൊക്കറിയുണ്ടൊരുവക
 ഭടഭോജനമതുകൂടാതില്ലാ;
 വടിവൊടുഭക്ഷണമങ്ങുപിരിഞ്ഞഥ
 പടഹമടിച്ചുവിളിച്ചൊരുമിച്ചു,
 കരുപതിസുതനാണ്ടയ്യോധനനഥ
 തരസാതന്നുടെസഹജനാരെ
 പരിചൊടുചെന്നുവിളിച്ചുചോറും
 തെരുതെരെയവരുംവരുവുതടങ്ങി;
 ഒറ്റൊസനനുംഒടുപ്പണനും
 ഒറ്റേരരനുംഒടുപ്പണനും
 ഒടുപ്പനുംഒടുപ്പണനും, മഥമു -
 മേധാവുമാറ്റുസഹനതാനും;

ഭർമ്മതിയുജ്ജ സന്ധൻ കണ്ണൻ
 ഭർമ്മുദ്ധിയുമമഭർമ്മോധകനും
 ചിത്രൻ വികടൻ ചിത്രരഥൻ താൻ
 ചിത്രലാപജനം കനകലാപജനം
 ചിത്രശരാസനചിത്രകനം സുവി-
 ചിത്രൻ പിന്നെ ചിത്രാംഗദനം
 നന്ദൻ പുനരപനന്ദൻ പിന്നെ
 കന്ദോദനം ദ്രവവർമ്മം
 കണ്ഡൻ പിന്നെ മഹാകണ്ഡൻ താൻ
 കണ്ഡവിഭേദിയുമപരാജിതനും
 ഭീഷ്മഭജൻ താൻ ഭീഷ്മലാപജനം
 ഭീഷ്മൻ ഭീഷ്മരഥൻ ഭീഷ്മാക്ഷൻ
 ഭീഷ്മഹനുസ്സംവൃദ്ധോരസ്തൻ
 ഭീഷ്മായുസ്സംബഹാസനനും
 ഭീമരഥൻ ദ്രവഹസ്തൻ ഭീമൻ
 ഭീമപരാക്രമനഭയൻ താൻ
 എന്നു തുടങ്ങിട്ടുള്ള നജന്മാർ
 തൊണ്ണൂറൊൻപതുപേരുവന്നാർ.
 വിരവൊട്ടുഭോജനമങ്ങുകഴിച്ചവർ
 പരിചൊട്ടുകോപ്പുകളിട്ടുതുടങ്ങി
 പരിമളമേറിനകളഭമിഴുക്കി-
 പ്പരികഴൽമാലകൾകൊണ്ടുമുറുക്കി
 പെരുകിനകറിതിലകങ്ങളൊരുകി-
 ത്തരമൊട്ടുതലമുടിചിക്കിമിനുക്കി
 തരിവള, പിരിവള, കാഞ്ചി, പതക്കം

വിത്തുകൾ പലവക വിരൽമോതിരവും,
 അരമണി, കടമണി, തുടർമണി, കങ്കണ .
 മരണാണം, ചിലതോർപ്പുട്ടുകളും,
 മകടം, കടകം, മണികണ്ഡലവും
 വികടകിരീടം, വിദ്രമഹാരം,
 വികസിതസുരഭിലമലർമാലകളും
 സകലമണിത്തൂത്തൈളിത്തൂതനന്നാർ.
 പട്ടുകൾ പലതും കെട്ടിയുടുത്തുട-
 നെടുമുളം ചിലചേവകൾ ചുറ്റി
 പട്ടുറമാലും തലയിൽ കെട്ടി-
 ത്തെടുപ്പുഴകുന്ദനാടൻപുഴകും
 തൊട്ടുമുഖത്തിനഭംഗി വരുത്തി
 ചട്ടം പലവക കൂട്ടിത്തരസാ
 പെട്ടികൾ പെട്ടകമെന്നിവ പലതിൽ
 ചളററീടിനകനകപ്പൊടികളും-
 മിട്ടുനിറച്ചതുകെട്ടിയെടുപ്പി-
 ചെട്ടുദിഗന്തം പൊട്ടും പടിപല
 കൊട്ടും വെടിയും തട്ടിമുഴക്കി...
 തട്ടിനിരത്തിനടന്നു തുടങ്ങി:

914

ഉച്ചത്തിലുള്ള ഘോഷം മെച്ചത്തിൽ കേട്ടുനേരം
 അച്ചിമാരൊക്കെക്കൂടിക്കാഴ്ചയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു
 “നിച്ചിരിയത്തിനിന്റെ കൊച്ചിനെ യെവിടത്തിൽ
 വെച്ചേച്ചു പുറപ്പെട്ടുകാഴ്ചയ്ക്കു താനേതന്നെ
 അച്ചനു ചെവിവെടിവെച്ചാലും കേട്ടുകൂടാ
 ഇച്ഛയ്ക്കു പോലും കിഴവച്ചാൽ കേൾക്കാണാ.

കൊച്ചിനേനാകേറിക്കുടിച്ചെങ്കിലീമുതക്കു-
 നൊച്ചുപോലുംകേറിക്കുടിച്ചിമാരുടെ ചോഷം.
 എന്തൊരുപുറപ്പാടേന്നേതാനുംബോധിച്ചോനീ
 എന്തെന്റെരചേട്ടത്തിന്നാനേതുമേബോധിച്ചീല;
 ഇപ്പോൾതിരുമാടംപുറപ്പാടേന്നെന്റെപക്ഷം
 ഇപ്പോളല്ലതുപണ്ടുകെല്ലോടുകഴിഞ്ഞല്ലോ;
 മൂപ്പവാഴ്ചയ്ക്കുള്ളൊരുകോപ്പകൾകൂടുകയോ
 മൂപ്പയുതരാഴ്ചരിരിപ്പണ്ടുമരിച്ചില്ലാ;
 എങ്കിൽപടയ്ക്കുള്ളൊരുസന്നാഹമെന്നവരും
 ശങ്കയില്ലെന്നിക്കുതുംസംഗതിയിപ്പോളില്ലാ;
 ബാണങ്ങൾപടക്കുടർചേണാൻപൂക്കുറികൾ
 എണക്കിമാരുചിലവീണക്കാർപാടുകാരും
 വേണമോപടയ്ക്കായിപ്പോണെങ്കിലെന്റെതോഴി
 കാണാനമുക്കുവെക്കുംപോണംപുറപ്പെട്ടാലും.” 934

“അങ്ങേക്കുറുള്ളച്ചികളെല്ലാം
 അങ്ങനടന്നിതുകാഴ്ചകൾകാണാൻ
 നിങ്ങൾചമഞ്ഞുചെന്തെന്നോക്കിയു-
 മിങ്ങനെതന്നിതുപിരികേയുള്ള;
 ചോഷമതെല്ലാംപിരിയുന്നേരം
 ഭോഷികളവിടെച്ചെന്നിഹചാടും
 ഭാഷിപ്പാൻവിരുതുള്ള ജനത്തിനു
 ശേഷിയതാമൊരുകൂട്ടമരേഷം:
 ചിററമ്മയ്ക്കിതുപത്തുപിറന്നു
 മറെറരുപുതരുമില്ലെൻവീട്ടിൽ
 പെറെന്നാകിലൊരുമളിയതായ്ക്കു-

മീറില്ലത്തിലിരുന്നേപോവൂ”
 മരൊരുനാരിപറഞ്ഞാളപ്പോൾ
 “മരൊരു ചിന്തനമുക്കില്ലേതും.
 മരൊരുപുരുഷൻവീട്ടിൽവരുമ്പോൾ
 ഏറുന്നമുടനെയർകലമ്പും
 കുറവാളുതുമൊന്നുണ്ടാക്കി
 കൊറുമുടക്കാൻമടിയില്ലവനും
 പെറമ്മയ്ക്കിട്ടുകിട്ടുന്നവർ
 മറുളളവരൊടുനേരാത്തരമോ?
 മുളളല്ലാതൊരുവാക്കില്ലങ്ങേ...
 നുള്ളിൽകുറെന്നുള്ളതുമില്ലാ;
 ഉള്ളൊരുനെല്ലുപണവുപോടേ
 കള്ളുകുടിച്ചുകുടിച്ചുകുടിച്ചു
 കഞ്ഞികുടിച്ചാനില്ലാതെന്നുടെ
 കഞ്ഞുകളേറുന്നടക്കാതായി
 ഇങ്ങനെതലയിലെഴുത്തെന്നാകില...
 തെങ്ങനെത്താനതൊഴിച്ചീടേണ്ടൂ.”
 അതുകേട്ടപ്പൊളൊരുച്ചിപറഞ്ഞാൾ
 “ഇതുകേട്ടാലുംകൊച്ചുനിയത്തീ!
 അതിയായിട്ടൊരുവീടുപുലർത്താൻ
 മതിയായിട്ടൊരുനയരെന്നിത്താൻ
 അമ്മയ്ക്കൊഗ്രഹമുണ്ടായപ്പോൾ
 അമ്മാവിക്കതുസമ്മതമല്ലാ.
 അമ്മാവന്റെറമനസ്സുമറിപ്പാൻ
 അമ്മാപാപിക്കെതുവിശേഷം!

വല്ലാതൊരു ഭോഷ ചാർനമെ
 ഇല്ലത്തേക്കും കൊണ്ടുതിരിച്ചാൻ
 നെല്ലുകൊടുത്തു കൊപ്പംതിന്നൊരു
 കല്ലുകണക്കിനുകത്തിയിരിക്കും
 കണ്ണുതുറക്കുന്നള്ള തുമില്ലി—
 പൊണ്ണച്ചാക്കൊരു ബോധവുമില്ലാ
 കിണ്ണംകിണ്ടിയുമിത്യാദികളിലൊ—
 രെണ്ണംകണികാണാനില്ലാതായ്;
 അരിയുംകറിയുംവെച്ചുകൊടുപ്പാൻ
 അതതായിനമുക്കുംപിന്നെ
 ഒരുസുഖമെന്നതുണാനറിയുന്നി—
 ല്ലൊരുകൂറൊരുമിനിക്കില്ലിപ്പോൾ
 അങ്ങേയ്ക്കുറുള്ളച്ചികളെല്ലാ—
 മിങ്ങോട്ടേക്കുവിരോധംതന്നെ
 ഉരിയരിപോലുംചോദിച്ചാലവർ
 തരികില്ലെന്നല്ലാനകളിക്കും
 തിരിയാത്തവനൊടുങ്ങാനമൊരക്ഷര—
 മുരിയാടാറില്ലെന്തിനുപാഴിൽ
 പരിഹാസത്തിനുവകയില്ലാത്തവർ
 പെരുവഴിനോക്കിയിരുന്നീടുന്നു.”
 ഇങ്ങനെയോരോവാക്കുപറഞ്ഞുട—
 നംഗനമാരുംവന്നുനിറഞ്ഞു
 അങ്ങാടികളിലുമാൽത്തറമേലും
 ഭംഗ്യാനിന്നിതുഘോഷംകാണാൻ.
 കരുപതിതനയനമനുജന്മാരും

പെരുകിനപടകളുമിളകിമെല്ലെ
 പെരുവഴിതിങ്ങിവിങ്ങിനടന്നിടുന്നു
 തുടിപാകിട്ടുമുടിപടരങ്ങളും
 പൊട്ടുപൊടെവെടികളുമടമയൊടേ
 ഇടിപൊടിതകരുമൊരടവുടനെ
 വടിവാടുന്നടന്നിതുപടകളെല്ലാം
 കടലുടവടിവൊരു കലരലഹോ
 പടലുടനടവികളിടിഞ്ഞുടനേ
 പൊടിയുടെപടലവുമലകിലെല്ലാം
 പടുതരമുയരുന്നുപലവഴിയിൽ
 കടതഴകൊടികളുമിടകലരും
 ഭടജനപടകടനടനവിധൗ
 തടമുലതടവിനതരുണികളും
 മടുമലർമലരവിൽചൊരിഞ്ഞീടുന്നു.
 അനവധികുതിരകളുതിനിടയിൽ
 ഘനരുചികരികളുമളവില്ലേതും
 ധനജനവിഭവങ്ങളിവണ്ണകണ്ടാൽ
 ധനപതിഭയപ്പെട്ടങ്ങൊളിച്ചുമണ്ണം.

1016

കനകമണിഞ്ഞൊരു കരിവരകണ്ഠേ
 കനിവൊട്ടുകേറിയിരുന്നാൻ കരുപതി
 പനിമതിസമമൊരുവെള്ള കൂടയും
 കനകാഞ്ചിതമാംവെൺചാമരവും
 അനവധിതഴയുംമുത്തുകൂടയും
 ധനവിഭവങ്ങളുനേകമനേകം
 അനുജന്മാരുടെമോടിയുമെന്നിവ

മനുജനാകുമനോഹരമെല്ലാം
 ആടുകയുംചിലർപാടുകയുംചിലർ
 രോടുകയുംചിലർചാടുകയുംചിലർ
 വാടുകയുംചിലർതേടുകയുംചിലർ
 ചോടുകൾവെച്ചിടുകയുംചിലർ.
 വീടുകൾപ്പലനാടുകൾപ്പലം
 തോടുകൾപ്പലകോടുകൾപ്പലം
 കാടുകൾപ്പലമാടുകൾപ്പലം
 മുടുകൾപ്പലർവാടികൾപ്പലം
 മേടുകൾപ്പലവേടുകൾപ്പലം
 പാടവമോടുകടന്നുകടന്നവം
 രാടലകന്നതകത്തുതിമിത്തമം
 ഹാടവിപുഷ്കഗമിക്കുന്നേരം
 ബന്ധകല്പതിബന്ധുരമാകിന
 സന്ധ്യാസമയംവന്നിടുകടി
 അന്ധമതാകിനതിമിരംവന്നു
 ബന്ധിച്ചുടവിതടങ്ങുനിറഞ്ഞു
 ഗന്ധർവ്വനാകുളളാരുസമയം
 ചന്ദ്രമോടവിടേസ്സംഗതമായി
 ഗന്ധർവ്വനാരതിസുഖമോടേ
 പന്തളിമുലമാരോടിടുകടി
 കാന്താരത്തിലിറങ്ങിക്കുനിവാട
 ചന്ദ്രാമരമലർവാപികൾതോരം
 സന്തോഷേണജലശ്രീധാഭിനി
 താന്താനന്ദമിയന്നദശായാം

കന്തിതനന്മാർമരുവീടിന
 കാന്താരാണികളുമെന്ത ചെന്നാർ
 ഗാന്ധാർതനയന്മാർപടയും
 ഗാന്ധാരോപാനംഗാധിപനും.
 വഞ്ചനശീലനതാകിനകരുപതി
 പുഞ്ചിരിപൂണ്ടുപറഞ്ഞാനുടനേ...
 “നെഞ്ചിൽനമുക്കൊരുപായത്തോന്നി
 കിഞ്ചിൽഗുണമതിനണ്ടാമിപ്പോൾ
 നഞ്ചുകലക്കണമിവിടത്തിൽപല
 വഞ്ചോലകളിലെപാരിയിലെല്ലാം
 ചഞ്ചലമില്ലിഹപാഞ്ചസുന്തനാം...
 രഞ്ചുജനങ്ങളുമതികടിലന്മാർ
 പാഞ്ചാലിയുമടനംബുകടിച്ചിഹ
 പഞ്ചതയെപ്രാപിച്ചീടേണം;
 നഞ്ചുകലക്കവി”നെന്നീവണ്ണം
 പഞ്ചമഹാപാപിപറഞ്ഞപ്പോൾ
 പാപികളൊരുവകരാജഭടന്മാർ
 വാപികൾതന്നിൽമരുന്നുകലക്കി
 കോപികളായവർകാട്ടിയതെല്ലാം
 പാപത്തിന്നൊരുവഴിയാക്കുമേ.

1068

വൃതനെക്കൊന്നവന്റെമിത്രമായുരുവുന്ന
 ചിത്രസേനഗന്ധർവ്വൻ ധാത്രിയിലങ്ങിറങ്ങി
 രാത്രിയിൽതന്റെചാരുതാത്രിമാരോടുകൂടി
 തത്രവന്നൊരുശതപത്രിണീതോയംതന്നിൽ
 ചിത്രമാങ്കേളികൾക്കു പാത്രമാമവനപ്പോൾ

മാത്രാധികാനന്ദവിചിത്രംവിഹരിക്കുമ്പോൾ
 വെള്ള പൂക്കിനൊത്തവെള്ള ത്തിൽനഞ്ചിട്ടവാ
 നുള്ള കുതുകംകൊണ്ടു തള്ളിവരുന്ന ചില
 കള്ള നാരെക്കണ്ടപ്പോഴുള്ള കയത്തുബലം
 മുളച്ചിത്രസേനൻതാൻ ചെള്ള ത്തിൽനിന്നുകേറി.
 “കള്ള കുടിലന്മാരേ! കൊള്ളാമിക്കാടുതന്നി
 ലുള്ള മുനികളുടെ വെള്ള ത്തിൽനഞ്ചിട്ടവാ
 നുള്ളൊരുസാഹമിപ്പോൾ
 കള്ള കുടിച്ചവനുഭള്ള നടിക്കുന്നിങ്ങൾ
 തുള്ള നതെല്ലാമിത്രേയുള്ള വെന്നിങ്ങുറച്ചു
 കൊള്ളുംപ്രഹരമതിനുള്ള വഴികൾവീണ്ടു
 കൊള്ളിവാക്കുകൾകൊണ്ടു തള്ളിക്കുന്നുണ്ടുപിന്നെ
 കൊള്ളിക്കുന്നുണ്ടുബാണം കൊള്ളിക്കുംബഹുമാനം
 മെളോളമില്ലെന്നോറ്റിൻ!”

1088

“കുരുക്ഷേത്രമുന്മാരേ!നിങ്ങളുടെ
 പരമാത്മംഞാനവിലമറിഞ്ഞെൻ
 തരമില്ലിക്കിന്നെചതിയുംകൊതിയും
 തരസാമനമതിലേറെമുഴുത്താൽ.
 കേശവകലമതിലഴുകേറീടിന
 വീരന്മാരാപാത്മന്മാരൊടു
 വൈരംമനസിമുഴുത്തതിനാൽനിജം
 പെരുരുഷമവരെക്കാട്ടുവതിനായ്
 പെരുന്മാരുപടയുംകുടയും
 വാരണഘടയുംകൂട്ടിക്കെട്ടി
 പ്ലാരിടമൊക്കെമുഴക്കിവരുന്നതു

നേരാസ്തരികിലധമന്മാരേ!
 അഞ്ചിതമാകിനശ്ശുജലങ്ങളിൽ
 നഞ്ചിട്ടുവാനാസ്തന്നൊരുനിങ്ങളുടെ
 നെഞ്ചകമെന്നതുകല്ലോതിവരിവ!
 പഞ്ചമഹാപാതകിമാർനിങ്ങൾ
 നേരേനിന്നുപ്രയോഗിപ്പാനായ്
 ഭീരുക്കൾക്കൊരുവൈഭവമില്ലാ,
 നേരല്ലാതെചതിപ്പാൻപെരുവഴി
 യോരോന്നിങ്ങിനെനോക്കിനടന്നാൽ
 സൈപരക്കേടുകൾവളരെവരുമ്പോൾ
 ആരുമൊരാശ്രയമില്ലാതാകും.
 നീരസമല്ലാത്തുള്ള പ്രയോഗം
 പാരംകറയുന്നിങ്ങൾക്കിപ്പോൾ
 തന്നേക്കാൾബലവിക്രമമുള്ളൊരു
 ധന്വന്മാരെടുചെന്നിഹനേത്താൽ
 ഒന്നുതരമാസ്തരികിലതുകൊ -
 ണ്ടെന്നുതീരാദൃഷ്ടീത്തികളും.
 ആണുങ്ങൾക്കുചിറന്നവരെങ്കിൽ
 പ്രാണൻകളുവിൻനമ്മുടെനേരെ
 ബാണംകൊണ്ടുസഹിക്കാത്തുടനേ
 നാണക്കെട്ടുനടക്കുന്നിങ്ങൾ.
 ഇക്കൂട്ടത്തിനുബലമില്ലെന്നൊരു
 ധിക്കാരംകൊണ്ടിവിടെവരുന്തു
 വക്കാണത്തിനടുക്കുന്നേരം
 കൈക്കാണത്താൻവാങ്ങുകയില്ലാ

വാക്കിനുവാക്കുംവമ്പിനുവമ്പും
 മുഷ്ടിനുമുഷ്ടുംമുളളിനുമുളളും
 നോക്കിനനോക്കുംതല്ലിനതല്ലും
 ഭോഷ്ടിനഭോഷ്ടമെന്നിങ്ങുണ്ടറിവിൻ.
 കള്ളന്മാരാംനിങ്ങളെങ്ങങ്ങും—
 ഷെളളോളംബഹുമാനമതില്ലാ.
 ഉള്ളതന്നിലഹംഭാവംകണ—
 കൊള്ളുന്നേരമതുല്പമതാകും.
 പുളളിപ്പലിയുടെമുന്നിൽച്ചെന്നിഹ
 തുള്ളിനടക്കുംകുറുനരിയെപ്പോൽ
 കൊള്ളാംനീയിഹകെഴുതവമുഡാ!
 കള്ളാ!നിന്നുടെനാശമടുത്തു.”

1134

ഇത്തരമുള്ളൊരുദുഷിവാക്യംബത
 സുതപരമൻപൊടുകേട്ടൊരുനേരം
 ക്രൂരനതാകിനധൃതരാഷ്ട്രാത്മജ—
 നത്തരമുദ്ധതമിത്ഥമുരത്താൻ—
 “നില്ലെടുമുഡാ!മതിമതിനിന്നുടെ
 വല്ലാതുള്ളൊരുവാക്കുകളെല്ലാം
 മല്ലനടിച്ചുചൊടിച്ചുപറഞ്ഞാൽ
 കൊല്ലവതിന്നൊരുസംശയമില്ലാ;
 ജളനാന്നിനുടെകരളിലഹമ്മതി
 കളവാൻവീരവിലഹമ്മതിഭോഷാ!
 വളരെപ്പറവാൻകുറവിലെന്നൊരു
 വെളിവുണ്ടുള്ളിൽനിനക്കതുവിഹലം
 പെണ്ണുങ്ങുംക്കൊരുബഹുമാനത്തിനു

പൊണ്ണൻ പലവക ജല്ലിക്കുന്നതു
വിണ്ണവർനാട്ടിലെവിരുതുംകൊണ്ടിഹ
വന്നുപറഞ്ഞാലിവിടെ പ്ഫലിയാ
മരനാട്ടീന്നൊരുവിരുതൻവന്നിഹ
തിരമൊടുനിന്നുഫലിപ്പിക്കുന്നതു
കറയുമതോർത്തുപറഞ്ഞീടുക നീ
കറവുവരുത്തിയയയ്ക്കുംഞങ്ങൾ.
സംഗതികൂടാതുള്ളൊരുവാക്കുകൾ
നിക്കുടൈനാട്ടിൽതന്നേനല്ല;
ഇങ്ങനെയുള്ളൊരുനല്ലസമക്ഷം
തെങ്ങുനിങ്ങളുടെവിദ്യകളൊക്കെ
പൊട്ടക്കുളമതുവിട്ടിരിച്ചാ...
ലട്ടയ്ക്കൊരുഗതിയില്ലെന്നറിക.
യഷ്ടികളെ ബുദ്ധ്യമില്ലകരയ്ക്കും...
പട്ടികടിക്കില്ലെന്നുപ്രസിദ്ധം.
ഗന്ധർവ്വൻനീയെങ്കിലുമിങ്ങനെ
ബന്ധംകൂടാതെചെയ്തെന്നാൽ
ബന്ധവിഹീനനതാകിനനിന്നെ...
ബന്ധിച്ചീടുന്നുണ്ടിഹഞങ്ങൾ
പന്തലമുലമാരാകുമിവയ്ക്കൊരു
സന്താപത്തിനുസംഗതിയില്ലാ
ചന്തമിയെന്നൊരുപുരുഷന്മാർപലർ
ബന്ധതചെയ്യാനിവിടെയുമുണ്ടാം
അഞ്ചൊറനുജന്മാരുനമുക്കു...
ണ്ടഞ്ചൊയ്യധനൈക്കാൾവിരുതന്മാർ

അഞ്ചാതവരാട്ടുകുടിവസിക്കാം
കണ്ടുത്താർഗിഴിമാരേ! വരുവിൻ
കണ്ടുകനാമിഹണവൻകേറി—
ജ്ഞയിടുന്നതുശങ്കിക്കേണ്ടാ
തുണികടിച്ചാൽഫലമില്ലവനതു
കണ്ടൊരുകോണിലിരിക്കേയുള്ള;
നടുമിററത്തൊരുകറിതാച്ചൊരു
നെടുപാലംകൊണ്ടരയിൽമുറുക്കി
തടിയനെയതിനൊടുബന്ധിക്കുന്നു—
ണ്ടുടനൊരുമുത്തകുരങ്ങുതുപോലെ.
വാടാനിന്നുദെവിരുതുകളെ നൊട്ടു
കൂടാമൂഢം! കടിലകൾശീലാ!
പാടവമോടിഹപടപൊരുതീടുക
നാടകമല്ലിതുവീരവിനോഭം”

1186

“കണ്ണാനീയിതുകേൾക്കുന്നീലേ
കണ്ണാരുതുഭമിവനുടൈവചനം
കണ്ണാകൃഷ്ണമതാക്കുകമാപം
കീണ്ണമതാക്കണമിവനുടൈതാനം
ലോരശരങ്ങളെടുത്തുതൊടുത്തൊരു
മാരികണക്കിനെവാങ്ങിച്ചാലും!
വടിവാട്ടുവേലമരവേടൻതന്നട—
ലടിമുടി പൊടിയാക്കീടുകകണ്ണാ!
ഭജാസനനംഭർമ്മുഖനംപുന—
രിജാസനമനുമാനിച്ചാലും!
വാഴ്ത്തുമെന്നൊരുപേക്ഷകണക്ക—

പ്രീറ്റാണൈക്കൊലചെയ്തേപോവൂ.
നമ്മുടെ നേരേവെന്നൊരു കൂട്ടം
നിർമ്മിയാദം ജപിക്കുന്നൊരു
ഭക്തിയാമി വനുള്ളിലിരിക്കുമ്പോൾ
ഹൃദയത്തിനടിയിൽനിന്നു കേൾക്കണം
രണ്ടു രാജാക്കന്മാർക്കിടയിൽ
മണ്ടും വിരവൊടുമറയലവീരൻ
തൊണ്ടുമാറി വർപ്പടയെന്നുള്ളൊരു
രണ്ടു രാജാക്കന്മാർക്കിടയിൽ
ശബ്ദമിടാനല്ലാതെ വെറും
ചെണ്ടക്കാരൻ ഗാനമിടുകില്ലാ,
ചണ്ടി കർപ്പായുന്നതിനെക്കൂടെ
കൊണ്ടാടാൻ ചിലമുഖമുണ്ടു്.”

1210

“അടുക്കവിരവൊടു തടുക്കു ചിലർ ചെന്നു
പിടിക്കു രാവരമെടുക്കു പരിചൊടു
തൊടുക്കു യി വനമെടുക്കു കൊണ്ടുതന്നെ
നടക്കുമെന്നു ചിമുടക്കു വതിനിന്നു
മടിക്കു തുറന്നിമുടക്കി മദരേ
മടക്കിയുടനതി പടുക്കുളൊരു വക
പടയ്ക്കു തുടരുക പൊടുക്കെന്നി വനമെടു
മിടുക്കു പലിക്കാഞ്ഞു നടക്കുമില്ലെന്നാകി
പടക്കുമതു കൊണ്ടു നടുക്കുമിനിക്കില്ല
പടുക്കുളി വരല്ലാമൊടുക്കും തോറുമുണ്ടു്”

1220

ഇങ്ങനെയുള്ളൊരു ഭാഷണമവർ
തങ്ങളിലങ്ങു പറഞ്ഞൊരു ശേഷം

സംഗരമാത്രതുടങ്ങിപ്രകടനം -
രങ്ങുചൊരിഞ്ഞു മറഞ്ഞിതു ഗഗനം;
ചൊല്ലേറീടിനതന്ധ്യൻ നിജ -
വില്ലവലിച്ചു ചെവിക്കടചേർത്തു
നല്ലരങ്ങു തിന്തുതുടങ്ങി
നല്ലൊരു സമരമതെന്നേവേണ്ടു;
ഉററക്കാരവർ റുറുവരെല്ലാം
ഏറം ചാടിയടുത്തുതുടങ്ങി
കാറകൾ തട്ടിക്കുരപറീടുമാ -
രാറിലെവെള്ള ത്തിരകൾ കണക്കേ
കേറം പാരമതാരം ഭേദപുന -
രേറം പേടിയു മുടനേകൂടി
തോറു തിരിച്ചുതുടങ്ങി പതുക്കെ -
പ്പാറകൾ പോലെ പടജനമെല്ലാം.
മാറലർബ്ബാണഗണങ്ങളു മുടനട -
നേറു മറിഞ്ഞു മറിഞ്ഞു മവീണ.
ഏറു തിരിപ്പാണെടു തല്ലാഞ്ഞവ -
രേറം ഭൂമിയിൽ വീണു മുരണ്ടു
പേടികലന്നൊരു നായന്മാര -
ങ്ങോടി ചെന്നു മരങ്ങളെ മുട്ടിൽ
കൂടിക്കുരിയിലകൊണ്ടു രരീരം -
മുടിയൊളിച്ചു ശയിച്ചാരുടനേ.
നായന്മാരുടനോടു നേര -
ത്തായുധമെല്ലാം വഴിയിൽ പ്പോയി
ആയതു പിന്നെയു മുണ്ടാക്കീടാം

കായംകിട്ടുകിലതുബാഹുലം
 മലയുടെതറയിൽച്ചെന്നുകടന്നാർ
 ചിലരെന്നേരുംപ്രാണഭയത്താൽ
 വലിയൊരുപുലിവന്നടിയുംകൂട്ടി..
 തലയുംകൊണ്ടുതിരിച്ചാനപ്പോൾ.
 കലയുമാനംവരുമൊരുമാറ്റം
 വലയു കെട്ടിക്കാട്ടാളന്മാർ
 മലയിലൊളിച്ചിറപാക്കുന്നേരം
 വലയിൽചെന്ന്വലഞ്ഞാനൊരുവൻ.
 വലയിൽചെട്ടുകണ്ടൊരുവേടൻ
 കലയെന്നോത്തൊരുബാണമയച്ചാൻ
 തലയിൽകൊണ്ടുതറച്ചുകണ്ടാ-
 മലയൻവന്നിറന്നോക്കുന്നേരം
 കലയല്ലിവനൊരുവലിയൊരുതടിയൻ
 മയാളത്തിലെമാനപ്പനൊരുവൻ
 വലയിന്നിങ്ങുവലിച്ചുപതുക്കെ
 തലയീന്നമ്പുപറിച്ചാൻ വേടൻ.
 പേടിത്തൊണ്ടൻമറൊരുമാനപ്പ..
 നോടിപ്പോംവഴിയറിയാറാക്കി
 കാട്ടുകെത്തൊരുവാരിക്കുഴിയിൽ..
 ചാടിയൊളിച്ചുകിടന്നാനപ്പോൾ,
 ഉള്ളത്തിൽഭയമേറുകമൂലം
 വെള്ളത്തിൽച്ചിലർചാടിയൊളിച്ചു,
 വള്ളിക്കെട്ടുകൾതോറുംചെന്നതി-
 നുള്ളിൽപുക്കിതുപലജനമപ്പോൾ,

മണ്ണിൽ പലപലകഴിയുണ്ടാക്കി—
 പൊണ്ണനാർ ചിലരവിടെയൊളിച്ചു,
 കണ്ണമടച്ചു പുതച്ചുകിടന്നൊരു—
 വണ്ണമുറക്കുമെടുത്തുടങ്ങി;
 കൊമ്പുകഴൽക്കാർ ചെണ്ടക്കാരരു—
 മമ്പുരയപ്പെട്ടോടിനടന്നാർ,
 കൊമ്പനാരുടെ കൊമ്പു മരത്തിൻ—
 കൊമ്പു തടഞ്ഞുടനമ്പതുഭിന്നം,
 മറ്റു മരയിലുറപ്പിച്ചീടിന
 വിഭവാനോടുകുചാരംഭണ്ഡം,
 മറ്റു മെങ്ങാരു കാട്ടിലെറിഞ്ഞി—
 ട്ടുകീഴ്ന്നഥയാവതിചെയ്തു,
 ഒരു ഭാഗത്തെത്തോലു പിളന്നി—
 ട്ടൊരുവൻ ചെണ്ടയ്ക്കു കുമ്പുക്കാൻ
 പെരുവഴിതന്നിലുരുങ്ങുതിരിച്ചാൻ
 പെരുതായുള്ളൊരു ചെണ്ടക്കാരൻ.

1288

ഉടുക്കുംകൊട്ടിക്കൊണ്ടു നോക്കുന്നമേളക്കാർ
 ഉടുക്കുംമുണ്ടുംകളഞ്ഞു മിടുക്കുംഭാവിച്ചു മണ്ടി—
 തിടുക്കുംപുണ്ടൊരു വീട്ടിലുടപ്പാൻ ഭാവിക്കുന്നേരം
 കടുത്തനായർതാൻ വന്നു തടുത്താനത്രയുമല്ലാ;
 പടിക്കുംപിടിച്ചു നാലഞ്ചടിക്കുന്ന ഘോഷംകേട്ട്
 പാടുക്കെന്നുകാട്ടിൽ പുകുകിടക്കുന്ന നായന്മാർവ—
 ട്ടാക്കുന്നകോലാഹലംകടുക്കുന്നുണ്ടൊരു ദിക്കിൽ
 ട്ടയ്ക്കുതോറുമണ്ടുന്ന ഭടന്മാർ വന്നുകേരവോൾ
 ട്ടിക്കൽകാവലുംവച്ചുകടപ്പാനെടുത്തല്ലെന്നും

വനത്തിൽനിന്നോടിവന്ന ജനത്തിന്റെ വാക്കുണ്ടു
 മനസ്സിൽനിന്നിറക്കുന്ന രീതി ജനത്തിന്റെ വാക്കുണ്ടായി
 “വന്ദനമാരായ മീനക്കൊമ്പന്മാരെല്ലാമോരോ
 വന്ദനപാത്രത്തെ വില്ലുമമ്പുമെടുത്തുകൊണ്ടു
 തമ്പരാനമാർക്കു തിരുമുമ്പില കമ്പടിക്കു...
 അറിവുകൾ ലഭിക്കുന്നവമ്പിച്ചുകാനനത്തിൽ
 ഗന്ധർവ്വന്മാരെപ്പേടിച്ചു സ്വന്മാരായനിങ്ങ...
 ഉള്ളതിപ്പോളോടിപ്പോരാൻ ബന്ധമെൻ ഭോഷന്മാരേ
 ചന്തം പെരിയതൊക്കൽ കന്തംകളുത്തു വീണു
 ഭന്തങ്ങളും തകന്നു എന്തൊരു സാഹസങ്ങൾ
 തോല്ക്കുന്ന കൂട്ടം നിങ്ങൾ തോക്കുംകളുത്തു പോന്ന...
 താക്കമുട്ടത്തല്ലിതോക്കുമ്പോൾ ചിരിയാകും
 നേക്കുംമാറൊരോടു പോരേല്ലെന്ന നേരം പല
 ചാക്കും മുറിവുപുനരാക്കും വരാത്തതല്ലാ;
 ചാട്ടം പിഴച്ചുക പിള്ളുതുംകണക്കേനിങ്ങൾ
 കൂട്ടം പിരിഞ്ഞു പാരംകോട്ടം പിണഞ്ഞമൂലം
 ഓട്ടം തുടങ്ങിയതുവാട്ടം വരുവാൻ തന്നേ
 കേട്ടാലുടനേതന്നെ നാട്ടാർ പരിഹസിക്കും;
 കാട്ടിൽനിന്നോടിപ്പോന്നു വീട്ടില്ലക്കൊളിക്കയെ...
 കാട്ടിൽ മരിക്കുന്നല്ല കേട്ടീലേനായന്മാരേ!
 ഗോഷികൾ പതിന്നാലു നാട്ടിലും കേൾക്കുമയ്യോ!
 കാട്ടിയകമ് മേതുമ്പാട്ടിലായതു മില്ലാ”
 പെണ്ണങ്ങളുടെ വാക്കി വണ്ണകേൾക്കുന്ന ചില
 പൊണ്ണന്മാർ വീടുകളിൽ കണ്ണു മടച്ചിരുന്നാർ;
 കണ്ണൻ ഭരിയോധനൻ വികണ്ണൻ ഭ്രമം സന്താനം

കണ്ഠം ചുവത്തിച്ചാ പദസ്ഥം കലച്ചുകൊണ്ടു്
ചണ്ഡമായുള്ള ശരണസ്ഥമുതിർത്തുകൊണ്ടു്
തത്രവന്നടക്കുന്നചിത്രസേനന്റെ കൂട്ടം
മെത്രവരെയുണ്ടത്രചിത്രന്മാരവരോടു
യുദ്ധം തുടങ്ങിയവരിൽ പാർത്തിടുന്നു
കൃദ്ധന്മാരായ കരുദ്ധൻറെ നന്ദനന്മാർ.

1823

“ഗന്ധർവ്വന്മാരാകുന്ന നിങ്ങളുടെ
ഗന്ധം പോലും നാസ്തിയതാമൊരു
ബന്ധം കൂടാതിങ്ങി നേനേപ്പാ...
നെയൊരു കാരണമധമന്മാരേ!
അംബരചാരികളാകുന്ന നിങ്ങളുടെ
വംബരമിന്നുതമിഴുമശേഷം
സംഗതമിവിടെച്ചെയ്തതിനുള്ളൊരു
സംഗതിവന്നിതുനന്നിതുകാലം
അംഗമഹീപതികണ്ണൻ ഞാനതു
നിങ്ങളുറിഞ്ഞീലേങ്കിലിതറിവിൻ!
അംഗങ്ങളിലുടനമ്പുകൾ കൊണ്ടിഹ
ഭംഗം വരുമളവറിയാമെല്ലാം;
നിങ്ങളുടെ വിരതുകളൊന്നുമിദാനീം
ഞങ്ങളുടെ നേരെ ഫലിക്കുകയുമില്ലാ;
കരുകലതിലകൻ ഭയോധനനൃപ...
നരികലശലഭദവാ നലസാരൻ
കരബലശാലികളു നജന്മാരും
പരബലമാശുതക ക്ഷമശേഷം.”

1846

ഗ്ലോകം.

കംഭീന്ദ്രപ്രൗഢകുടുംബലഭലനകലാ-
ചണ്ഡഭാഗ്യസാരാൻ
ഗംഭീരാഭാവചോരാൻകിമുശരനികര-
സ്സംഹരേത്സിംഹവീരാൻ
കിംഭോ!ഗന്ധർവ്വനംസകലമപിസമം
സംഗതംസംഗരാണേ
ഡംഭോപേതംവിജേതുമ്പ്രഭവതിവിമതോൽ-
കർത്താൻധാർത്തരാഷ്ട്രാൻ.

ഗ്ലോകംകൊണ്ടുപറഞ്ഞാലറിവാ-
നാകലമെങ്കിൽപൊരുളുഞ്ചൊല്ലാം
ലോകരശേഷംബോധിക്കേണം
ലൗകികമിതുകഥനംചെയ്യുന്നു
ആനന്തലവനാരുടെമസ്തക-
മാശുപിളൻകിളന്നൊരുരുധിരം
പാനംചെയ്തുമദിച്ചുനടക്കും
പരഷമതാകിനസിംഹകലത്തെ
താനേചെന്നൊരുകൂട്ടംമുയലുകൾ
താഡിച്ചാശുവധിപ്പാൻമതിയോ;
അതുപോലേബഹുഗന്ധർവ്വനാ-
രതുലപരാക്രമശാലികളാകും
ധൃതരാഷ്ട്രാത്മജരോടമർചെയ്യാൻ
മതിയാമോബതരിവരിവ!മോഹം
കൂടലർക്കലബലമരതിപെടക്കും
കൂട്ടംകുരുക്കലമെന്നുധരിപ്പിൻ!

ആടലശേഷമകന്നുപടയ്ക്കുതി-
 പാടവമേറിനകണ്ണാദികളൊടു
 കൂടാനിങ്ങടെനികൃതികളൊന്നും
 വാടാവേചരമുഡാരണഭൂവി
 വാടാങ്ങങ്ങളിലൊരുവൻപോലും
 പ്രൗഢാഹംകൃതിഹംകൃതിയാലതി-
 മുഡന്മാരുടെവാക്കിതിവണ്ണം
 ഗുഡമതല്ലിഹപൊരുളുകിഞ്ചിൽ.”

1870

മിത്രനന്ദനസുയോധനവൃന്ദം
 തത്രവന്നടനടുത്തുദരായാം
 ചിത്രസേനനഗസേനകളോട-
 ഞ്ഞൊത്തുകൂടിയവരോടുമെന്താൻ:-
 “നില്ലനില്ലെടസുയോധന! കണ്ണാ!
 നിങ്ങൾചൊന്നമൊഴിനിന്ദിതമെല്ലാം,
 വില്ലെടുത്തുവിളയാടിനങ്ങളും-
 ക്കില്ലതെല്ലമൊരുവാട്ടമിദാനീം.
 കൂത്തുമുത്തശരമാരികളെല്ലാം
 പേത്തുപേത്തുടന്തിത്തുടന്നാൽ
 ചീത്തമുത്തികളിലാശുസമസ്തം
 കോത്തുകോത്തുശകലീകൃതമാകും;
 ധാത്തരാഷ്ട്ര! കടിലാശയ! നിന്റേറ
 ധൂത്തുകൊണ്ടുഫലമില്ലെട! മുഡാ!
 ഞ്ഞൊത്തുകൊൾകമമബാഹുബലംനീ
 നേത്തുവന്നതതിസാഹസമല്ലോ;
 ഉജ്ജ്വലചാരിവരരോടമർചെയ്താ-

ലുപ്തമാമവനിചാരികളെല്ലാം
 മുഖഭാഗമതിലമ്പുകളേറി—
 ടുപ്തലോകഗതിവന്നുഭവിക്കും;
 കാട്ടിൽവന്നുനിജപൈതൃഷഭാവം
 കാട്ടുവാനിഹതുടന്നൊരുകള്ള—
 കൂട്ടമിങ്ങനെതിമിത്തതുമൂലം
 കോട്ടമിന്നവരുവാൻവഴികൂട്ടി;
 നൂറുപേരുമിഹനിങ്ങളുരേഷം.
 കൂറുകാരുകുടനൻപൊട്ടുപോരിൽ
 തോറുപോംസ്ഥിതിയത്രയുമല്ലാ
 കാരുപോലെദൃഢമാശുപറക്കും.

1898

അഷ്ടികഴിച്ചതിമിത്തനടക്കും
 യഷ്ടികളൊരുവകദുഷ്ഠനയന്മാർ
 നഷ്ടിവരാഞ്ഞൊരുവഴിയുനോക്കി—
 ക്ഷഷ്ടിച്ചുങ്ങനെപടയംകൂട്ടി
 കെട്ടിച്ചുറിയണിഞ്ഞുഞെളിഞ്ഞിഹ
 കൊട്ടിതഘോഷിച്ചാത്തുവിളിച്ചും,
 പെട്ടികളുംചിലപെട്ടകവുപല
 ചട്ടമതിങ്ങനെവട്ടംകൂട്ടി
 ചെട്ടികളുംചിലകുട്ടികളുംകോ...
 മട്ടികളുപലപട്ടന്മാരും
 നാട്ടിലിരിക്കുംപ്രജകളെയെല്ലാം
 കൂട്ടിസ്വരൂപിച്ചെന്തൊരുകാരും?
 കാട്ടിൽവരാനിഹകുടിലന്മാരേ!
 കാട്ടിയവിരുതകളൊക്കെയെബലം.

കാട്ടിലിരിക്കുംപാതമന്നാരെ -
 ഞാട്ടീടുവതിന്നിങ്ങനെനിങ്ങളുടെ
 ഗോഷ്ടികളോത്താൽചിരിയാകുന്നു;
 ഗോഷ്ടവിലോകനമെന്നൊരു കപടം.
 പുഷ്പിനടിക്കുന്നിങ്ങളെയിപ്പോൾ
 പട്ടിക്കുംബഹുമാനംനാശി;
 കൊട്ടിക്കൊണ്ടിറവരുവാനിങ്ങനെ
 സൃഷ്ടിച്ചാനൊരു കൃത്യതിക്കാരൻ
 രാഷ്ട്രവിനാശത്തിന്നുടനേയ്യത -
 രാഷ്ട്രസുതന്മാർനിങ്ങളുൾപിറന്നു
 നാട്ടിനനാശംനിങ്ങളുടെമൂലം
 നാണക്കേടിനനല്ലൊരു മാർഗ്ഗം
 പടയുന്നിങ്ങളുടെപദവികളുപല -
 കടയംകൊടിയുംതഴചാമരവും
 പടഹംതുടിപറകൊമ്പുകുഴലും
 പടുതരഘോഷമരേണവുമിപ്പോൾ
 ത്വടിതിനശിച്ചിതുജളരേ;നിങ്ങളുടെ
 തടിമാത്രംശേഷിച്ചിതുസമരേ
 തടിയന്മാരേ! പടപൊരുതീടുക
 കുടിലന്മാരേ! മൂഢന്മാരേ!
 മടിയന്മാരുടെമദ്യംമതവും
 പടതുടക്കുമ്പോൾതീരുമതറിവിൻ."

1484

ഇതുമ്പറഞ്ഞുകൊണ്ടുയുദ്ധംതുടങ്ങിതത്ര
 ചിത്രസേനാദികളും ധാർത്തരാഷ്ട്രാദികളും,
 അസ്രുങ്ങളുനവധിശസ്രങ്ങളുൾപലവിധം

ചിത്രപ്രകാരമതുമാത്രം പറവാൻ മേലാ
 വെട്ടും തടവും ചില മുട്ടും മുറികൾ പുന-
 ഞാട്ടുംകറവില്ലാത്ത കൊട്ടും കഴൽ വിളിയും;
 ഏട്ടുദിനത്തങ്ങളും പൊട്ടും പ്രകാരം പട-
 വെട്ടും കുരുക്കളു ന്വത്തെട്ടും മുപ്പതും നാലു-
 മെട്ടും തളൻ വില്ലിമിട്ടും കളഞ്ഞു നല്ല
 പട്ടും വെടിഞ്ഞു പുറകോട്ടു തിരിച്ചു നേരം
 കൂട്ടം കലമ്പിപ്പടക്കൂട്ടം പലവഴിക്കും
 ഓട്ടം തുടങ്ങി പലകോട്ടങ്ങൾ കണ്ടു നില്ക്കും
 ധീരൻ ചിത്രസേനൻ ഗംഭീരൻ ഗന്ധർവ്വരാജ-
 വീരൻ ധൂരപേരുടെ നേരേ പാഞ്ഞെടുത്താതു
 “നേരേ! മുഡനേ! നിങ്ങളാ രേക്കു ബാനോടുന്നു
 പോരാടുവാൻ മിടുക്കു പോരാത്ത നിങ്ങളിപ്പോ-
 പോരാ യുവരുമെന്നതേ തും നിരൂപിക്കാതെ [വ
 ആരു ചൊല്ലിത്തങ്ങളുടേ പെരുഷം കാട്ടാൻ വന്നു?

[ങ്ങൾ

നില്ലിൻ തരിമ്പെങ്കിലും കെല്ലില്ലാത്തവർനി-
 ജല്ലിപ്പാൻ മാത്രം കൊള്ളാമല്ല നാരായണാക്ഷരം
 ചൊല്ലൊങ്ങും ദേവരാജൻ കല്പിച്ചുവന്നു ഞങ്ങൾ
 സപ്തലപജൻ റകൂട്ടമെപ്പേരുമിന്നുതന്നെ
 സ്വർഗ്ഗത്തിൽ വന്നീടണമേ ഗ്ലാപറയുന്നു
 പട്ടും വളയമെല്ലാം കിട്ടുമത്രയുമല്ലാ
 ധീരനും പലനിങ്ങൾക്കോരോന്നു കൈക്കുപോട്ടും
 പാരാതെ പോന്നു കൊൾവിൻ വീരാളിപ്പട്ടം--

[കിട്ടം.” 1460

ഇത്തരം മൊഴി പറഞ്ഞു സമർത്ഥൻ
 ചിത്രസേനനതിവേഗമടുത്തു
 തോറുദൂരമഥയാവതിചെയ്തും
 നൂറുപേരെയുമടുത്തുതടുത്തു
 വാറുകൊണ്ടുടനടിച്ചുപിടിച്ചു -
 കയറുകൊണ്ടുടൻ വരിഞ്ഞഥകെട്ടി
 തേരിലെക്കൊടിമരത്തൊടുക്കി...
 ചേരമാരുപലകെട്ടുമുറക്കി
 ക്ഷിപ്രമംബരതലത്തിലുയന്നു -
 നപ്രമേയബലനാകിനദിവുൻ.
 ധാർത്തരാഷ്ട്രശതവംശപുനരപ്പോർ
 ആർത്തരായിമറയ്ക്കുതുടങ്ങി:—
 “ധുർത്തരാമരികൾക്കെളിയെല്ലാം
 തേർത്തടത്തിലുടനിട്ടുവരിഞ്ഞു
 ഉജ്ജ്വലിക്കിനിഹകൊണ്ടുതിരിച്ചു
 പാശ്ചാത്യകാക്കുമഥയർത്തന്മാരേ!
 പാത്ഥ! ഹാ! നകല! ഹാ! സഹദേവ!
 കാത്തുകൊൾകകനിവോടതിവേഗാൽ;
 ഭീമസേന! വരികാശുതരിമ്പും
 താമസിക്കരുതുനിങ്ങളിദാനീം
 സീമയില്ലമമസങ്കടമയ്യോ
 ധീമതാംവര! യുധിഷ്ഠിരവീര!

1482

(ഇനിശരാശം, കണ്ടുനാച്ചിതാളം)
 തടിച്ചൊരുഗന്ധവൃന്തമഹാകശ്വലൻ അടിച്ചു
 പിടിച്ചുകെട്ടിക്കൊണ്ടുതിരിച്ചു ശിവശിവ!

ഒരുത്തൻവരുത്തുന്നൊരനത്ഥങ്ങളാൽ [കെട്ട
കരത്തിന്നൊരു കരുത്തുമില്ലാത്തങ്ങൾകനക്കെത്തരം—
വലഞ്ഞുവരുംകെട്ടുവയംകേവലംവലയ്ക്കുകത്തു
പതിച്ചുതരങ്ങളെക്കണക്കെറിവരിവ!
സഖേ! ധർമ്മജ! വീരസമീരാത്മജ! സരസപാത്ഥ!
നകല! സഹദേവ! വരികവിരവോടെ;
നിരായാരരായുള്ള ജനങ്ങൾക്കുഹോനിങ്ങളെ —
നിയമറെറൊരുജനമില്ലരണമതുദൃഢം
കുരുക്കൾക്കുവന്നീടുത്തരക്കേടഹോകലത്തി— (1494
ലുള്ള ജനങ്ങൾക്കൊക്കത്തന്നെ സമമെന്നറികെടോ!”

ഇത്തരമുള്ളൊരുമുറവിളികൊണ്ടഥ
പത്തുദിനത്തരമൊക്കെമുഴങ്ങി
സതപതമതുകേട്ടധികദയാനിധി
സതപതഗുണാംബുധിധർമ്മതന്ത്രജൻ
ഗന്ധവഹാത്മജനോടരുചെയ്തു:—
“ഗന്ധവ്ന്മാർവന്നിഹനമുടെ
ബന്ധുജനങ്ങളെ യെല്ലാംവിരവൊടു
ബന്ധിച്ചുകൊണ്ടങ്ങുതിരിച്ചു
ബന്ധംകൂടാതിങ്ങനെചെയ്തുതി—
നന്ധതതാനൊരുകാരണമിപ്പോൾ
അന്ധൻജനകനമിക്മകേട്ടാൽ
അന്തസ്സാപംകൊണ്ടുമരിക്കും;
എന്തെങ്കിലുമടനനുജന്മാരുടെ
സന്താപങ്ങളൊഴിക്കണമിപ്പോൾ
അന്തരമില്ലതുമെഴുതീലെന്നാൽ

എന്തിനുമെന്തെടയമ്വിചാരം?
 ഭയോധനനുംഭയോസനനും
 ഭൂഷണമനവധിചെയ്യവരെങ്കിലും
 “മയ്യോഞ്ഞെക്കുറവലഞ്ഞെ”ന്നിങ്ങനെ
 കയ്യുംമെയ്യുംവരാമല്ലാത്തവർ
 നമ്മെവിളിച്ചുകരഞ്ഞുകേട്ടിഹ
 ചുമ്മയിരിപ്പതു ചിതമോസഹജ!
 ധർമ്മപതിക്കാശ്രിതരക്ഷണം...
 കർമ്മതല്പോസഹജനാരേ!
 ഭർമ്മഭമിപ്പോളുരുതരുരുതര...
 ഭരിതംവരുമതിനനവധിമേലിൽ.”

1520

അഗ്രജവചനംകേട്ടൊരുനേരമു...
 ദഗ്രപരാക്രമിയാകിയഭീമൻ
 അഗ്രേനിന്നുപറഞ്ഞുതുടങ്ങിസ...
 മഗ്രാഹംകൃതിശാലിതഭീരൻ;
 “അടിയങ്ങുക്കുറിപ്പൊലുജനത്തിനു...
 മരുളിച്ചെയ്തൊരു കല്പനകേൾപ്പാൻ
 മടിയെന്നുള്ള തുമില്ലിഹധർമ്മം
 പിടിപാടില്ലാത്താളുകളല്ലാ;
 കള്ള മൂതുകൾകൊണ്ടുചതിച്ചൊരു
 കള്ള നാരുടെ കപടമതോത്താൽ
 ഉള്ള തന്നിലൊരല്ലംകനിവെ...
 നുള്ള തുസംപ്രതിതോന്നുന്നീലാ;
 തള്ള ലുമവരുടെതുളള ലുമൊരുവക
 ഭുള്ള പെരുകിനകുള്ള വുമോത്താൽ

കൊള്ളാമിത്തൊഴിൽതാനേവന്നതു
 കോലാഹലമെന്നെന്നുപെക്ഷും;
 ഗന്ധർവ്വന്മാർസരസന്മാരവർ
 ഏതെന്നില്ലാത്തൊക്കെകുളുവർ
 ബന്ധംകൂടാതെല്ലവരിവരെ—
 ബന്ധിച്ചുക്കൊണ്ടുതിരിച്ചു;
 പാലുകുടിച്ചുതടിപ്പൊരുക്കൂട്ടം
 വാലില്ലാത്തകരങ്ങളുന്മാർ
 നാലഞ്ചല്ലൊരുനൂറുജളന്മാർ
 നാടുമുടിപ്പാൻവന്നുപിറന്നു
 ചന്തംകാട്ടിനടക്കുന്നവരുടെ
 ദന്തംതല്ലിയുതിപ്പാൻനല്ലൊരു
 ബന്ധംകാണാതെവസിക്കും
 ഗന്ധർവ്വന്മാർക്കിന്നുകണക്കിൽ
 ബന്ധിപ്പാനൊരുസംഗതിവന്നതു
 സന്ധിക്കാതവർവിട്ടുകയുമില്ലവ—
 രെന്തെങ്കിലുമൊന്നാരംഭിച്ചാൽ
 അന്തരമില്ലതുമെന്തെന്നിൽപൂ
 വിണ്ണവർനാട്ടിലിരിക്കുംവേശ്വ—
 ഘോഷങ്ങളുടെനടുമുറമടിപ്പാൻ
 പൊണ്ണന്മാരിവർകൊള്ളാമവരുടെ
 പെണ്ണങ്ങളുടെവിടുപണിചെയ്യിക്കാം;
 കാളിപ്പെണ്ണകളിക്കുനേരം
 താളിപതപ്പാനൊരുവൻകൊള്ളാം;
 നീലിപ്പെണ്ണിന്നുനിദ്രാസമയേ

കാലിണത്തൊന്നുപറന്നുകൊള്ളാം
 ഉദ്യോഗിതന്റെപടിക്കുമപ്പാൻ
 ഉദ്യോഗിലുള്ളവരിവർചിലർകൊള്ളാം,
 അരുവയർമൗലിതിലോത്തമതന്നുടെ
 പുരമുറിയുപ്പാനൊരുവൻകൊള്ളാം,
 സ്വർഗ്ഗസുര്യകടവുഷലികൾവേലയെ—
 ടുക്കേണ്ടുന്നതിനിവരെക്കൊള്ളാം,
 പച്ചിലയുള്ളൊരുപദവിക്കാരുടെ
 എച്ചിലെടുപ്പാനിവർചിലർകൊള്ളാം,
 ചന്ദ്രക്കാരനുവെറുലതെരുപ്പാൻ
 ചന്ദ്രക്കാരരിലൊരുവൻകൊള്ളാം,
 കട്ടിപ്പട്ടന്മാരുടെചുമടുകൾ
 കെട്ടിപ്പുറാനൊരുവകകൊള്ളാം,
 കല്ലുകൾക്കൊപ്പാനുള്ളൊരു
 കല്ലനകേൾപ്പാനൊരുവകകൊള്ളാം,
 ആമ്പടികൂട്ടുന്നവരുടെവീട്ടിൽ
 തമ്പകിളപ്പാനംചിലർകൊള്ളാം,
 ഗോക്കളമേപ്പാനംചിലർകൊള്ളാം,
 ശപാക്കളനോക്കാനംചിലർകൊള്ളാം,
 കാക്കവരുമ്പോൾവക്കാണിപ്പാ—
 നാക്കണമെങ്കിലതിന്നിവർകൊള്ളാം;
 ഇവകവിടുപണിചെയ്തിപ്പാനിഹ
 ദേവകൾചൊല്ലാൽഗന്ധർവ്വന്മാർ
 ഇവരെക്കെട്ടിക്കൊണ്ടുതിരിപ്പാ—
 നവകാശമിതെന്നടിയനുതോന്നി;

മരൊരു കാൽപ്പേഴംചെയ്യാൻ
 നൂറ്റിലൊരുത്തനുമില്ലിഹനും;
 മാറ്റികളെപ്പുനരെന്നിന്നാമിഹ
 മാറ്റിക്കൊരുവാൻപണിചെയ്യുന്നു
 കരുപ്പാരുടെമക്കളെയൊക്കെ
 തെരുതെരെമഗദകൊണ്ടുകൂട്ടി
 പരിചൊടുക്കൊന്നുമുടിപ്പാനായി.
 പലകുറിയടിയൻഭാവിച്ചപ്പോൾ
 അരുതരുതെന്നിഹജ്യേഷ്ഠൻനമ്മൊടു
 തിരുവുള്ളക്കേടായതുമൂലം
 കുറവരുമെന്നോത്തുടനടിയൻ
 മുറുമടങ്ങിപ്പാക്കുന്നിപ്പോൾ
 മരൊരു കൂട്ടക്കാർവന്നേറീ=
 നൂറ്റവരേയുംകൊണ്ടുതിരിച്ചു
 മാറ്റുന്നെന്നിന്നല്ലകണക്കിലി.
 തേറ്റതൊഴിപ്പാണെന്താവശ്യം?
 താനൊന്നിനകല്ലിയുമില്ലിഹ
 താനേവന്നതുമൊക്കെമുടക്കും;
 ജ്ഞാനികളാകിനന്നിങ്ങടെമദ്ധ്യേ
 ഞാനിങ്ങനെയൊരുമുധൻതീൻ
 ജ്യേഷ്ഠൻമനുജന്മാരുംകൂടി
 കാട്ടിലിരുന്നുതപംചെയ്യാലും!
 ശാന്തന്മാരൊടുക്കടിയിരിപ്പതു
 താനോന്നിക്കിഹതരമല്ലിപ്പോൾ
 തടിയൻഭീമൻഞാനിന്നിങ്ങടെ

ഇടയിലിരുന്നതരങ്ങൾകൊണ്ടെ
 വാങ്ങാതടിക്കിനപോകേയുള്ള
 വാങ്ങാതപരിഭവമൊഴിയണമുടനേ.
 ഗഭയംകയ്യിലെടുത്തൊരുപൊണ്ണൻ
 ഉദയേകളിയുംപുഷ്പാഞ്ജലിയും
 ഉപവാസങ്ങളുമുപരിതൂടന്നാൽ
 അപവാദങ്ങൾനമുക്കുഭവിക്കും
 ചേട്ടനമനുജന്മാരുംചെന്ന—
 ചെല്ലുണ്ടാരുടെദീനമൊഴിച്ചുട—
 നവരുടെദിക്കിനയയ്ക്കേവേണ്ട
 ഭവനേചെന്നവർകേരുംമുൻപേ
 കാരറിനകനടനവിടെച്ചെന്നിഹ
 നൂററിനെയുംപൊടിഭസ്തമതാക്കി
 കാലത്തിങ്ങുവരുന്നുണ്ടവരെ
 കാലപുരത്തിൽചെന്നാൽകാണാം”

1624

കടുത്തവാക്കുകൂരത്തുഭീമൻ
 കരത്തിലഗ്ഗഭയെടുത്തുവെക്കും
 നടപ്പുതിന്നമതൂടന്നേരം;
 “കടുപ്പമായുരുമടക്കമില്ലാ—
 തടുത്തസോദരതൂടങ്ങൊലാനീ
 പൊടുകുനൈക്കുമയൊടുകുകെന്നതു
 നടക്കയില്ലിഹമിടുകുനൈങ്കിലും
 ഒടുക്കമൻപൊടമടക്കവുമ്പില—
 മുടക്കവുമവരുമടക്കമേതുഭ...
 മിടയ്ക്കുസോദര!പടയ്ക്കുകാലമ...

തടുക്കുമന്നിതനടക്കുമായതു
 തടുക്കയില്ലഹമിടുക്കിലുംഗഭ-
 മുടിക്കിലുംപുനരടിക്കിലുംപൊടി-
 പെടുക്കിലുംപുരമടക്കിലുംപഥി
 വടക്കുതെക്കിഹനടക്കിലുംതവ
 മതന്നമുക്കുമതംവൃക്കോദര
 ഹിതംപറഞ്ഞതുചിതംഗ്രഹിക്കുന്നീ.

1642

കരുകലമതിലിഹജാതന്മാരവർ
 ഒരുറ്റുറുന്നാമൈവരുമല്ലോ;
 ഒരുമനമുക്കുമവകുന്തങ്ങളിൽ
 വരുവാൻവിഷമമതെങ്കിലുമിപ്പോൾ
 മാറാർവന്നുവീരോധിക്കുമ്പോൾ
 നൂററഞ്ചുപുനരൊന്നെന്നേവത്ര.
 ഉത്തറക്കാക്കുവരുമൊരബദ്ധം
 കൂറ്റാർവേണമൊഴിപ്പതിനപ്പോൾ
 കൂറ്റാരൊരുവരുമില്ലാതൊരുദിശി
 മാറ്റാരെങ്കിലുമുപകൃതിചെയ്യാം.
 കാരറിനകനേ!മടിയാതവർകളെ
 മാറ്റിക്കൊണ്ടിഹവരികകുമാര!
 പണ്ടൊരുപൂച്ചയുമെലിയുന്തങ്ങളിൽ-
 ലുണ്ടായ്തന്നുസഖിതപമൊരുനാൾ
 മലയുടെമുട്ടിൽകാട്ടാളന്മാർ
 വലയംകെട്ടിയുറപ്പിച്ചുങ്ങിനെ
 കലയുമാനുപുലിയുവന്നതിൽ
 വലയുന്നേരംകൊലചെയ്യാനായ്

ഒരുദിശിപാത്തിതുപകൽകഴിവോളം
ഒരുമുഗമന്നിഹവന്നതുമില്ലാ.

വരമിനിരാത്രിയിൽനാളെവെളുത്താൽ
വീരവൊടുവന്നുവധിക്കാമെന്നവർ

കരുതിത്തങ്ങളുടെവേണേചെന്നട—

നൊരുമിച്ചവിടെയുറക്കുമായി

ഒരുമാർഗ്ഗംവന്നുവിരാത്രിയി—

ലിരയുറങ്ങിനടക്കുന്നേരം

തരസാചെന്നൊരുവലയിൽച്ചാടി—

ക്കുറവുങ്കാലുമിളക്കാൻമേലാ

പരവശനപ്പോൾ ബ്രാവു ബ്രാവു

കരവുതുംചെയ്യവിടെവലഞ്ഞു.

അരികേയുള്ളൊരുപോട്ടിലിരിക്കും

പെരുതായുള്ളൊരുമുഷികനപ്പോൾ

അരിയായുള്ളൊരുപൂച്ചത്തടിയൻ

കരയുന്നതുകേട്ടൊന്നുവീരൻ,

ഉരിയാടാതെമുഖംകാട്ടുന്നതു—

മൊരുകുറികണ്ടാൻപൂച്ചയുമപ്പോൾ

സരസതയോടുവിളിച്ചാനവനെ...

പ്പരവശനായ്ഞാൻമുഷികവീര!

വലയിൽചാടിവലഞ്ഞിതുഞാനൊരു

ഫലമില്ലാതെമരിക്കാനായി,

കലമാൻപന്നികൾവന്നുപതിച്ചാൽ

മലയന്നാർക്കുതിന്മാൻകൊള്ളാം.

വിലപിടിയാത്തൊരുപൂച്ചലഭിച്ചാൽ

മലയനുമായതുതിന്നാനാകാ.
തലയിലെഴുത്തിൻബലമതുകൊണ്ടിഹ
വലയിൽപെട്ടുവലഞ്ഞുസഖേ!ഞാൻ
എലിയുംപൂച്ചയുമന്യോന്യംബഹു
കലഹികളെന്നൊരുചൊല്ലതുകൊള്ളാം
കലഹമെന്നിങ്ങുവാനോടില്ലതു
നലമൊടുനീയിഹബോധിക്കേണം.
വലയുടെചരടുകടിച്ചുമുറിപ്പാൻ
പലപലകൈരലമങ്ങുണ്ടല്ലോ.
മലയൻപോന്നുവരുന്നതിൽമുമ്പേ
വലകണ്ടിപ്പാൻകനിവിയലേണം.
വലയന്നവരുടെപാലനമല്ലോ
വലിയജനങ്ങളുടെധർമ്മതരിക!
എലിയെന്നല്ലവോനൊരുദശയിൽ
പുലിയെക്കാളുതിവൻപനതാകും”
പലവിധമിങ്ങനെമാജ്ജാരകരുടെ
പരവശവാക്കുകൾകേട്ടൊരുനേരം
എലിയതുബോധിച്ചരികേചെന്നഥ
വലകണ്ടിപ്പാൻവട്ടംകൂട്ടി.
ഓരോചരടുകടിച്ചുമുറിപ്പാ-
നോരോനാഴികനേരംവേണം;
തെരുതെരയെങ്ങുകടിച്ചുമുറിച്ചാൽ
തരമല്ലെന്നുണ്ടലിയുടെഏദയേ;
മെച്ചമിവന്നിതുചെയ്യാനെന്നതു
പൂച്ചയറിഞ്ഞാലുപകാരത്തിനു

താഴ്ന്നവരാൻ ഞങ്ങളെന്നു കേൾക്കേ
 കാഴ്ചയവന്നു ഞങ്ങളെന്നതു മൂലം
 താമസമായതുകണ്ടൊരു പൂച്ച -
 യ്ക്കൊരമയമേറിയ കേൾവുമേറി
 തെരുതെരുവേണമതല്ലെന്നാലിഹ
 വരുമതിദൃഷ്ടൻ മലയപ്പാഴൻ
 പുലരുന്നേരം മലയനാരം
 പലരംകലരലുകൂട്ടം മുന്വേ
 വലകണ്ടിച്ചുവിയേണെന്നീയെ -
 നെലിയൊടു പൂച്ച പറഞ്ഞു തുടങ്ങി.
 വെട്ടമടുത്തൊരു സമയേ മുഷിക -
 നൊട്ടം താമസിയാതേ വലയും
 പൊട്ടിച്ചുൻ പൊട്ടുപോട്ടിലൊളിച്ചു
 ധൃഷ്ടൻ പൂച്ചയുമങ്ങു നടന്നു.
 ഒട്ടുദിനങ്ങൾ കഴിഞ്ഞൊരു ദിവസം
 കിട്ടീലെങ്ങുമൊരേടത്തരണം
 അഷ്ടിക്കെന്തൊരു വകയുള്ളെന്നിഹ
 കാട്ടിൽ നടന്നു പൂച്ചത്തടിയൻ
 കൂട്ടസഖിതപംപാലിച്ചെലിയുടെ
 പോട്ടിന്നരികെ ചെന്നു വിളിച്ചാൻ
 “പണ്ടുപകാരം ചെല്ലൊരു മുഷിക -
 നുണ്ടോ സുഷിരം തന്നിലിദാനീ!”
 എലിയതു കേട്ടു വിലത്തിനുള്ളിൽ -
 തലകാട്ടാതെ വസിച്ചു പറഞ്ഞാൻ:—

ശ്ലോകം.

“കാൽമാതാവയോസ്സപ്തം
തസ്തിനവസിതേപുനഃ
മാജാരസ്സപഹി മാജാരോ
മുഷികോഹഞ്ചമുഷികഃ.”

“കാൽകൊണ്ടിഹനീയുണാനം
കനിവാടുസപ്തചെയ്തിതുമനം
കാൽമതന്നകഴിഞ്ഞുപിരിഞ്ഞു
വൈരമതിനിയുമുന്നേറ്റാലെ
പുരകനാന്നീപുരകനിനിമേൽ
മുഷികനാന്നാൻമുഷികനിനിമേൽ,
ഇനിനാത്തങ്ങിലെത്തുന്നേരം
കനിവുമതില്ലൊരുചെയ്യുമില്ലാ”
ഇങ്ങിനെയുള്ളൊരുശ്ലോകംചൊല്ലി-
ട്ടങ്ങുനടന്നിതുമുഷികനടന്നേ.

എന്നതുകൊണ്ടുപറഞ്ഞുവുകോദര!
നന്നിതമാഗ്നയരാലികളാൽ
നിന്ദിതമല്ലിതുനിന്ദിതമത്രേ,
ചെന്നുടനവരുടെമോചനമുചിതം.
ഇന്നിസ്സങ്കടമൊൊടുതീർത്താൽ
പിന്നെനടേതെല്ലാലെത്തന്നെ
കെഴുന്തേയന്മാർകെഴുന്തേയന്മാർ
കെഴുവുന്മാർകെഴുവുന്മാർ”.

1752

“ആയുനിദാനീമരുളിച്ചെയ്തു
കാൽമിതെ”ന്നുചെയ്തിതുകലൻ.

“ഏഷണിപറവാൻവിരുതുപെരുത്തവ-
നേഷസുയോധനനനുജനാരം
ഭൃഷണമിങ്ങനെവരുവാനൊക്കെയും
മേഷണിഭോഷമിന്നൊരിയേണം.”

ശ്ലോകം.

“പൂരാകശ്വനഗോമായുർ-
ദരാഗ്രഹവശംവദഃ
പരാൻവിനാശയൻഭൂയോ
ദരാപദമുപേയിവാൻ.”

“പണ്ടൊരുകുറുന്നരിതിന്നാനുള്ളതു
തെണ്ടിനടന്നുനന്നുസ്മൃതി
കണ്ടകമുള്ളവനങ്ങളിലെല്ലാം
മണ്ടിനടന്നുതളന്നുശരീരം
കണ്ടൊന്നൊരുദിതിനല്ലകരിമ്പുക-
ളണ്ടാക്കിപ്പലവേലികൾകെട്ടി.
കാത്തുകിടപ്പാൻപുരയ്ക്കുകെട്ടി-
പ്പാത്തിടുനൊന്നൊരുനായരുമുണ്ടു്.
കേളച്ചാരെന്നവരുടെപേരും
കേട്ടുഗ്രഹിച്ചാൻകുറുന്നരിയൊരുനാൾ
കേളച്ചാരൊടുചെന്നുപറഞ്ഞു
“കേളച്ചാ!ഞാനുരചെയ്യുന്നതു
നാളെപ്പത്തുവെളിപ്പിന്നുമുൻപേ
കോളല്ലാതൊരുഭൃഷണമുണ്ടാം
കാട്ടിൽനടക്കുമൊരാനത്തലവൻ
കേട്ടുകരിമ്പുകളുള്ളവിശേഷം

രക്ഷിച്ചിവിടെവളത്തുകരിമ്പുകൾ
 ഭക്ഷിപ്പാനായുരുമത്തടിയൻ
 രക്ഷിക്കുന്നൊരുതന്നെക്കൂടെ
 ഭക്ഷിക്കാതെയടങ്ങുകയില്ല”
 അതുകേട്ടപ്പോൾനേരെന്നോത്തൊരു
 മുതുകേളച്ചാരൊന്നുവിരണ്ടു
 “കുരതായുള്ളൊരുകേശലമുണ്ടിഹ
 കുരനരിഞ്ഞാനതുബോധിപ്പിക്കാം.
 അമ്പുകൾചുട്ടുപഴുപ്പിച്ചെഴുത്ത്
 കണ്ടിത്തടിയനെയിന്നുവധിക്കാം.
 ചെറുവടക്കൊരുപൊക്കംപെരുകിന
 പുറന്നരികേചെന്നുപതുക്കെ
 പറിക്കൊണ്ടാലമ്പുകളുവരുടെ
 നെറിക്കിട്ടുപ്രയോഗിച്ചിടാം.
 പത്തുവെളുപ്പിനുമുമ്പേയവിടെ...
 ക്ഷെത്തിക്കൊണ്ടാലതുസാധിക്കും”
 എന്നതുകേട്ടുതന്നെച്ചാരതു
 നന്നെന്നോത്തുടനവിടെപ്പാത്താൻ
 കുരനരിചെന്നുജീവരനോട്—
 ങ്ങിയിച്ചാനതുസമയേതന്നെ.
 “കരിമ്പുതിന്നാൻകരിവരനിപ്പോൾ
 തരിമ്പുമോഹമതുണ്ടെന്നാകിൽ,
 തരംവരുത്താംപത്തുവെളുപ്പിനു
 വരമ്പിനുള്ളിൽചെന്നാലവിടെ
 കരിമ്പുകാണാമായതുതുമ്പി...

കരത്തിലാക്കിത്തീന്നുമുടിപ്പാ..
 നൊരുമ്പെടേണന്നീയിഹൊന്നു..
 ഞകമ്പടിക്കായ് മുന്നിൽ നടപ്പാൻ"
 ഇത്തരമുരചെയ്തീടിനകുനരി
 മത്തഗജത്തെക്കൊണ്ടുവരുമ്പോൾ
 "പത്തൻപതുദിവസത്തിനുകേളുണ്..
 മിത്തടിയൻറഗരീരംമതിയാ..
 മിത്തൊഴിൽനല്ലകണക്കിനുകൂടി.
 കേളുച്ചാരടെതടികൊണ്ടിന്നും
 നാളേക്കുതടവില്ലഭജിപ്പാൻ"
 എന്നുവിചാരിച്ചുവരുംതെളിവൊടു
 ചെന്നൊരുദിക്കിലൊളിച്ചുമറിന്നാൻ
 വന്നടനാനകരിമ്പുതകർത്തം
 തിന്നുതുടന്നൊരുസമയേകേളൻ,
 ചുട്ടുപഴുത്തൊരുഗരവുവില്ലും
 വട്ടംകൂട്ടിപ്പാതിരനേരം
 പുററേലൊരുകാലുവെച്ചു
 തെററന്നക്കണവിട്ടൊരുനേരം
 മസ്തകഭാഗേബാണംകൊണ്ടൊരു
 മത്തകരീന്ദ്രൻചത്തുമറിഞ്ഞു.
 വമ്പനതാകിനകേളുച്ചാരെ..
 ദ്വാമ്പുകടിച്ചുടനവരുംചത്തു.
 പത്തിപ്പറമേൽവില്ലിൻമുനയതു
 കത്തുകയാലപ്പാമ്പുംചത്തു.
 കൈച്ചത്തുകണ്ടുപ്രസാദി..

ചുരുക്കനരിയരികെച്ചെന്നുടനേ,
അക്കലവില്ലിൻമുനമേലുള്ളൊരു
രക്തംചെന്നഥനക്കുനേരം

പല്ലകൾതട്ടിമുറിഞ്ഞിതുഞാണം
വില്ലനിവർന്നവനുടവായിൽ
കൊണ്ടുകരേറിക്കുറനരിഭോഷൻ
രണ്ടുപിളർന്നടനവനംചത്തു.

ഏഷണിയുള്ളവനങ്ങനെവരുമതു
ഭോഷങ്ങളിലതിഭോഷംനിയതം;
ഭോഷനാകുകാരണമിപ്പരി-
വേഷനമിക്കുനെസംഗതിവന്നു.”

1886

അഥപുനരഗ്രജനരുളിച്ചെയ്യു:—

“കഥകൾപറഞ്ഞഥകാലംപോയാൽ
രഥമതിലധുനായന്ത്രിതരാമവ-
രതിഭൂരംഗതരായെന്നവരും.

വീരയെപ്പോകവുകോദരവീരാ!

ഹരിസുത!നീയുംകൂടിച്ചെല്ലുക.

ഇരുവരുമൊരുമിച്ചുംബരചരരെ-

പ്പരിചൊടുചെന്നുജയിച്ചുംകൊണ്ടഥ

കരുസുതശതവംവീണ്ടുംകൊണ്ടിഹ

വരികതരിമ്പുവിചാരംവേണ്ടാ”

ഗുരുശാസനമതുകേട്ടങ്ങിരുവരും-

മുരുതരമോടൊന്നുവിളിച്ചു.

1848

ചമ്പതാളം.

“ഗഗനചരമുഖരേ! ഗന്ധ്യകീടരേ!
 ഗമനമിതുവിരവിനൊടുവിഹലതരമാക്കുവൻ!
 വിരതുകളിതൊക്കുവേവീരതരമാക്കുവൻ
 വരുകയുധിപൊരുവതിനുപെരികമടലീലരേ!
 കരകലമഹീശരോടരുതരുതുസാഹസം
 കരികളൊടുപൊരുവതിനു കരനരികൾപോരുമോ
 ഹരിതനയന ജ്വലനൻപരിശമിതഭജനൻ
 പരശുതരശരണികരണിരകൾചൊരിയുവിധൗ
 സ്വസിതിപൊടിഭസ്സുമാംകടിലകലമൊക്കുവേ
 പടപൊരുകിലുടലടയമുടവുമുടനേവരും
 പടയിലധികാദരൻപട്ടമതിവൃക്കോദരൻ
 കഠിനതരഗദയടയകരുമനകൾകൊണ്ടുടൻ
 അടിയുടരുമാഹവേപൊടിയുമുടനാകവേ
 അടിമുടികളുഖിലമപിതിലതുലിതമാണ്ണരും.” 1 61

ഇതഥം പറഞ്ഞുകൊണ്ടു യുദ്ധംതുടങ്ങി പാത്ഥൻ
 ഉത്തപ്രഭഭേദങ്ങളിൽ കൃത്യുള്ള സായകങ്ങൾ
 ചേർത്തുപ്രയോഗിച്ചു നേർത്തുപോകാതെ കണ്ടു
 കോർത്തു ഗന്ധ്യന്മാർക്കു പാർത്തുകൂടാതെയാക്കി...
 ത്തീർത്തു വിജയനിനിയുത്തു ഫലിക്കയില്ലെ...
 നോർത്തു ചിത്രസേനരമാർത്തു വിളിച്ചുത്തു,
 മാരികണക്കവീരന്മാരിലസ്രുങ്ങളുണ്ടു
 വാരിച്ചൊരിഞ്ഞുവോ മചാരിഗന്ധ്യരാജൻ
 പോരിലുടനേവലവൈരിതനയനപ്ലോരും
 ഭൂരിസസ്രുങ്ങൾകൊണ്ടു ഓരീകരിച്ചുസവും

ഭിദ്വൻ പലചിധത്തിൽഭിദ്വാസ്രംഭയോഗിച്ചു
 സവ്വസാചിതാനതസർവ്വതദത്തുനിന്നു
 വമ്പുള്ള തൂണുനടവെമ്പതടപ്പാനത—
 രിമ്പരക്കിയില്ലാഞ്ഞുകമ്പത്തടങ്ങിഭിദ്വൻ
 വിട്ടുപോവാൻവഴികിട്ടുന്നതില്ലാപട..
 വെട്ടുന്നതിന്നുപുനരാടുമെളുതമല്ലാ;
 ചെട്ടെന്നനാമിവിടെപ്പെട്ടുപോമെന്നറച്ചു
 കൊട്ടംഘോഷവുണിത്തിയൊട്ടുതാമസിക്കാതെ
 തേരുപടയുന്തൊറ്റുപേരുതാനംഭ്രമിയിൽ
 ചേരുവാൻവന്നിറങ്ങീചാരുഗന്ധർവ്വരാജൻ
 മാരുതാത്മജനതുനേരംപറഞ്ഞു,ചാത്ഥാ!
 പോരുകലഹമിനിച്ചേരുകയെന്നേവേണ്ടു
 പാരംവലഞ്ഞുനിൻറകൂറമ്പുകൊണ്ടിള്ളുതം
 വൈരംവെടിഞ്ഞിവിരൈസൈപരംസംഭാവിക്കേണം
 ഭീമസേനൻറവാക്കുകേട്ടൊരുസവ്വസാചി
 താമസംകൂടാതെകണ്ടായുധമങ്ങുവച്ചു;
 “ഭ്രമിയിലിറങ്ങുകവൈകാതെചിത്രസേന!
 നാമിരുവരുതമ്മിലേതുകലഹമില്ലാ.”

1900

ഗന്ധവഹാത്മജവിജയനാരോടു
 ഗന്ധർവാധിപനിദമരുചെയ്തു:
 “ബന്ധുപ്രീതിബലംകൊണ്ടിവരെ—
 ബന്ധിപ്പതിനിഹബന്ധംവന്നു
 ഒരുവസ്തുപിടിപാടില്ലാത്തൊരു
 കരുസുതമുഖനാരിവർത്തനം.
 നിരുപമമായുള്ളപ്രഭാവം

ചെരുതായ് വന്നുശിരസ്സിൽകേറി
 മറന്നമ്മുടെവിദ്യകൾഭദ്രം
 മറന്നു വരുടെനിന്ദിതമെന്നും
 ഏറ്റംമദഭരമുള്ളതശേഷം
 മാറണമെന്നിട്ടഹമിതിചെയ്തു
 വീരവുകോദര! വരികധനഞ്ജയ!
 വൈരംനമ്മൊട്ടുകരുതീടൊല്ലാ
 വൈരിജനങ്ങളുടെബന്ധനമോക്ഷം.
 വിരവാടുചെയ്തുവുകോദരവീര!”

1916

എന്നതുകേട്ടുകോദരനടനേ
 സ്വന്ദനമേറിച്ചെന്നുപതുക്കെ
 കെട്ടുകളൊക്കെയഴിപ്പാൻരഥമതി-
 ലിട്ടുപുരട്ടിയുരുട്ടിച്ചിലരുടെ
 കുടുമപിടിച്ചുവലിച്ചുംചിലരുടെ
 പിരടിപിടിച്ചുതിരിച്ചുംചിലരുടെ
 താടിപറിച്ചുംമീശമുറിച്ചും
 മോടികുറച്ചുംതട്ടിമറിച്ചും
 കെട്ടഴിയാഞ്ഞതുപൊട്ടിച്ചുംപണി-
 പെട്ടുരഥത്തേൽനിന്നുനിലത്തേ-
 ഷിട്ടുതുടങ്ങിമടങ്ങാതേതല-
 തൊട്ടെണ്ണിസ്വരൂപിച്ചുക്കൊരുദിശി
 “ഭൂർജാധനനുംഭൂർജാസനനും
 ഭൂർജുഖനുംഭൂർജ്ജുപരനിവനും
 ഭൂർജ്ജുബന്ധനുംഭൂർജ്ജുധാവനും
 ഭൂർജ്ജുബന്ധനുംഭൂർജ്ജുബന്ധനും

ഭൃഷ്ട ചന്ദ്രനും ഭൃഷ്ട ഞകനും
ഭൃഗുലൻ ഭൃഗുലിഭരീശൻ
എണ്ണന്തരമിതൊപ്പിപ്പാൻ ബഹു -
ഭണ്ഡമിനിക്കിഹകൈതളരുന്ന
ഉണ്ണീ! വരിക ധനഞ്ജയ! നീയിനി
എണ്ണിയൊരിക്കൽ സൂക്ഷിക്കേണം
അണ്ണൻ തമ്പിയുമവനതെമ്പിയു -
മെണ്ണത്തിൽ പിഴകൂടാതെണ്ണുക!
കണ്ണില്ലാത്തൊരു ജനകനിനിത്തൊ -
ട്ടെണ്ണിയൊരേടത്താക്കുന്നേരം
തൊണ്ണുറെറാൻ പതിലേററകണ്ടി -
ല്ലെന്നുള്ള മളിവരാതെയിരിപ്പാൻ
ധൂർത്തന്മാരെയൊരോലയിലൊക്കെ -
ച്ചാത്തിവിടാത്തൊൽ ഭൃഷണമുണ്ടാം
കാണുന്നീലകണക്കില്ലാത്ത കൾ
മേനോകുച്ചന്മാരുമതില്ലാ
നല്ലചിതത്തിൽ കൂടിനമുക്കെളു -
തല്ലിനിയിവരുടെ വേരതിരിപ്പാൻ.”

1950

എന്നു പറഞ്ഞു ചിരിച്ചു വൃകോദര -
നൊന്നൊഴിയാതിഹന്താദവരേയും
കെട്ടുമഴിച്ചു മവിട്ടു പതുക്കെ
തൊട്ടുതലോടിക്കൊണ്ടു രചെയ്യാൻ : —
“ഭൃഗുചന്ദ്രനത്ര ബലവനം നിന്നുടെ
ഭൃഗുഗംകൊണ്ടിങ്ങനെ സംഗതി -
വന്നു ഭവിച്ചതു നന്നായ്ക്കുമിനി

നിന്നുടേറ്റമുദമൊട്ടുശമിക്കും
 ആയതുവരുവാൻവിഷമംനിന്നുടേ
 മായമതുണ്ടോമാറീടുന്നു?
 നായുടേവാലൊരുപന്തീരാണ്ടേ...
 ഞായതമാകിനകഴലതിലാക്കി
 പിന്നെയെടുത്തതുന്നോക്കുന്നേരം
 മുന്നെപ്പോലെ വളഞ്ഞെയിരിപ്പു.
 വെണ്മതികലമതിലീശപരനാകിന
 ധർമ്മാത്മജനുടെചരണസമീപേ
 ചെന്നുവണങ്ങിക്കരവുക്തപ്പി
 മുന്നവലത്തുവെച്ചുപതുക്കെ
 പൊയ്ക്കൊണ്ടാലുഹസ്തിനപുരമതി-
 ലിക്കണ്ടുജനാരൊടുക്കുടേ.”

1970

ഇങ്ങനെയുള്ള പ്രകോദനവചനം
 തിങ്ങിനന്നാണുകൊണ്ടുചെയ്തെ
 താഴ്ന്നിരിക്കെണ്ടഥകേട്ടമനസ്സിലൊ-
 രാത്തിമുഴുത്തുസുയോധനനടനേ
 ഉത്തരമുരിയാടാതേതന്നേ
 സതപരമജനാരൊടുക്കി
 ഹസ്തിനപുരവഴിനോക്കിനടന്നാൻ
 അസ്ഥിരമതിയാമതിശയകുടിലൻ
 വിരവൊടുവീരൻവായുതന്തുജൻ
 നരനൊടുക്കുടേച്ചെന്നുവന്നാണേ
 നരപതികലപതിയാകിനതങ്ങുടേ
 ഗുരുവരനാകിനധർമ്മാത്മജനുടെ

ചരണസമീപചൈതന്യവർഷി
 പരമാനന്ദമയാകൃതിയാകിന
 മുരരിപുരോവാൻതന്നുടേരൂപ-
 സ്തരണഞ്ചെയ്തവസിച്ചിതഭദ്രം

1986

ചിത്രസേനനംഗുരുവുമെല്ലാം
 ചിത്തസമ്മദംപൂണ്ടുതരിച്ചു
 വൃതവൈരിയെച്ചെന്നവർഷി
 തത്രമേവിനാനതുമതിഭദ്രം.

1990

ഘോഷയാത്ര കൂട്ടൻതുള്ളൽ സമാപ്തം.

ടിപ്പുണി

ഗ്രന്ഥാരംഭത്തിൽ കവി മഹാഗണപതിയെ വന്ദിക്കുന്നു:—

അണിമതികല=ചന്ദ്രക്കല. സുരവാഹിനി=ഗംഗ. ഫണി
 മണികൾ=സപ്തസ്വരങ്ങളെ പരതിക്കൂട്ടങ്ങളിലുള്ള രത്ന
 ങ്ങൾ. ഗുണഗണം=ഗുണജാലം. പൂരിചിട=ഭംഗിയുള്ള ജട. പ്ര
 ണതഗിവകരൻ=നമസ്കരിച്ചവർക്കു തുടങ്ങിയെന്നവൻ. അഗ
 ജാരമണൻ=പാർവതീപതി. കരിണീവടിവു=പിടിച്ചുവന്നയ
 ടെ രൂപം. തരുണീമണി=സ്മൃതിരത്നം. തിരിസുതയാസഹം
 പാർവ്വതിയോടുകൂടി. കരിവരവേഷം=ആനത്തലവന്റെ വേഷം.
 കരിറററി.... പരിവൃതം=ആനകുറ്റം, സിംഹങ്ങളും, കാട്ടു
 പോതുക്കൾ, പന്നികൾ തുടങ്ങിയ മഹാമൃഗങ്ങളാൽ ചുറ്റ
 ള്ളെട്ട. വിചിന്തം തന്നിൽ = കാട്ടിൽ. മട്ടമലർവാസന=സു
 ഗന്ധപുഷ്പങ്ങളുടെ വാസന. സുരഭി ഗതി = സൗര
 ഭ്യമുള്ള മലയ വായുവിന്റെ വരവ്. പരിസര
 കൃതി = ചുറ്റും വന്നുകൂട്ടുന്ന വണ്ടികളുടെ ശബ്ദം. പരഭൃത
രാഗം = കയ്യിലുകളുടെ പഞ്ചമസ്വരത്തിന്റെ രാ
 ഗം. പരി . . . കിരണം=പൂർണ്ണചന്ദ്രന്റെ രശ്മി. സരള . . .
 വലി=മനോഹരമായ ഇലഞ്ഞിപ്പൂമൊട്ടുകളുടെ കൂട്ടം. സരസി
 ജ....കരം=കാമബാണങ്ങളുടെ സമൂഹം. സരസി=സരസ്സിൽ.
 കമല....സൂര്യകൾ=ആനാൽപ്പൂംപൊടികൾ. പരവശമാനസർ=
 പരവശമായ മനസ്സോടുകൂടിയവർ. തരസാ=വേഗം. തരു
 ണ..... സമാനൻ=കോടിബാലസൂര്യന്മാരെക്കാണ. കാന്തിയുള്ള
 വൻ. കരിമുഖമാകിന=ആനയുടെ മുഖത്തോടുകൂടിയ. പാ
 ദ്വതീപരമേശ്വരന്മാർ ആനകളായി ക്രീഡിച്ച സമയത്തു
 ണ്ടായ ഗണപതിഭഗവാദന! ഞാനിതാ വന്ദിക്കുന്നു. ഇതിൽ

കാരോ പാദത്തിലും രണ്ടുമാത്രയിലുള്ള 8 ന്നവും പാദ മദ്ധ്യമായ 4-ാം ന്നത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ യതിയുണ്ടാകയാൽ വൃത്തം തരംഗിണി. ലക്ഷണം:—

“ഭിമംഗളം ഗണമെട്ടെണ്ണം

യതിമദ്ധ്യം തരംഗിണി”

എന്നാകുന്നു (വരി 1—24)

അനന്തരം വാദേവതയായ സരസ്വതിയെ വന്ദിക്കുന്നു:—

കല്യാണ.....പോലെ=കല്യാണസമുദ്രത്തിലെ തിരമാല കൂട്ടംപോലെയുള്ള. നല്ലോരു.....ല്ലാതം=നല്ലതായ വില്ല പോലെയുള്ള തിരുമിഴികളുടെ ചലനം (നോട്ടം). കല്യാണം=മംഗളം. കല്യാണി=മംഗളസ്വരൂപിണി. വാണീദേവി..സരസ്വതീദേവി. ഏല്യാ.....വെല്ലന്നു=വിരിഞ്ഞ താമര പൂവിന്റെ കാന്തിയെ ജയിക്കുന്നു. സല്ലോചനങ്ങളുടെ=നല്ല കണ്ണുകളുടെ. തെല്ലോട്ട്=കടയോട്ട്. മല്ലായധ.....ലിതമാം=കാമദേവന്റെ പടവില്ലിനോടു തുല്യമായ. ചില്ലീമയ.....ലാസം=പുരികങ്ങളാകുന്ന സ്വച്ഛലതകളുടെ കളി. സല്ലാപ.....ളനകൾ=സംഭാഷണത്തിലുള്ള തേനിനാലുള്ള ലാളനകൾ. വല്ലായ്മ=അസ്വാസ്ഥ്യം. പ്രതിമല്ലന്മാർ=എതിരാളികൾ. വചനകൈരലഗ്ധം=വാക്സമർദ്ദ്യം. ശല്യങ്ങൾ=സങ്കടങ്ങൾ. മല്ലാധിവാസജായേ=കമലാസനന്റെ (ബ്രഹ്മാവിന്റെ) പത്നി! മല്ലാക്ഷി=പത്മാക്ഷി. അല്ലയോ സരസ്വതി! എന്റെ. സങ്കടങ്ങൾ തീർക്കേണമേ. അഭീഷ്ടമെന്നു പറയുന്നു—ചൊല്ലേറുമൊരു കഥ = പ്രസിദ്ധമായ ഒരു കഥ. രാമി=രാഗ്രഹം. കില്ല” = സംഭയം. അമൃത..... ജാലങ്ങൾ=അമൃതജലത്തിലെ തിരമാലകൾ. കവികൾ = കവിതകളെന്നർത്ഥം. ചൊല്ല” = വാക്. വല്ലാത്ത കവിതകൾ = ഭഷ്ടവിതകൾ. മല്ലാത്തവാക്കു” = യോജിച്ചില്ലാത്ത

വാക്ക്. ഏദി = ഏദയന്നിൽ. രലപും = അമ്പ്. ഇരുകടം
ക്ഷം = ഇരവിന്റെ കടക്ഷം. സരം സ്പഷ്ടം. ഇതിൽ കേകാ
വൃത്തത്തിലെ പാദം അർദ്ധിച്ചു (കേകയ്ക്കുള്ള രണ്ടു യതികളിൽ
ആദ്യത്തെ യതിയിൽത്തന്നെ പാദം നിറത്തി) പ്രയോഗിച്ചി
രിക്കയാൽ വൃത്തം അർദ്ധകേക. ഈ വൃത്തത്തിൽ

“കല്യാണ വാരിരാതി
കല്പോല ജാലംപോലേ”

എന്നിങ്ങനെ പാദംതിരിയുന്നു. ഈ വൃത്തത്തിന്റെ ലക്ഷണം

“കേകാപാദത്തെയർദ്ധിച്ചാ-
ലർദ്ധകേകയതായിടും”

എന്നാണ് (25—60)

ഗുരുക്കന്മാരെ വന്ദിക്കുന്നു:—

ധരണീസുര മണി ബ്രാഹ്മണകലത്തിന്നു
തിരീടാരണം. ധരണീസുരപുത്ര = ബ്രാഹ്മണപുത്ര. ചെ
മ്പാക ദിനകാന്ത = ചെമ്പാകന്നാകുന്ന താമരപ്പൊ
യ്ക്കു സുര്യനായവൻ. അരചൻ = രാജാവ്. ധരണീധര
നുക = വിഷ്ണുവിന്റെ. ചരണാംബുജ കരണീയൻ = ച
രണപാതത്തിൽ രാണമാക്കപ്പെട്ട തന്റെ കുത്തവ്യത്തോടുകൂ
ടിയവൻ. ഗുരുകരണാ ലയൻ = വലിയ കരണയോകുന്ന
അമൃതരസത്തിന്നു സമുദ്രമായവൻ. അതിതരു ഹം = അതി
തരണമായ (ഏറവും താരണപുരുഷ) അമിതമായ കാന്തിയു
ടെ മുഴുപ്പ്. അരുണാ തരുണാകാന്ത = അരുണന്റെ (സൂ
ര്യന്റെ) അമലമായ പുതുകിരണാവലിയുടെ പരിണാമംപോ
ലെയുള്ള തരുണമായ ആകൃതിയോടുകൂടിയവൻ. അരുണാം
ഗുഹി രഹസ്:—ചുവന്ന വിരൽ നഖങ്ങളുള്ളതും താമര
പ്പൂവിന്നു തുല്യവുമായ ചാണത്തോടുകൂടിയവൻ. അരുണാ . . .
. നന്ദൻ = അരുണങ്ങളായ അപാംഗങ്ങളുടെ സ്ഫുരണത്തിൽ
(കടക്കുഞ്ഞ് നോട്ടത്തിൽ) ആനന്ദത്തോടുകൂടിയവൻ. ഹരിണാ

.....നരണോ (ഹരിണോ, കനകവിതരണോദിഷ്ട സുരതരണോ,
നീതിഷ തുരണോ, ധൈര്യേ ഉരണോ നിരിണോ സമഗുണൻ
എന്നു പദയോജനം)= വിഷ്ണുവിനോടും, സ്വസ്തോനം മുതലായ
തിൽ കല്പവൃക്ഷത്തോടും, നീതികളിൽ ബൃഹസ്പതിയോടും,
ധൈര്യത്തിൽ മഹത്തായ പവ്വതത്തോടും സമമായ ഗുണത്തോ
ടുകൂടിയവൻ. സുമധുര.....രണോദാത്തൻ = സുമധുരകളാ
യ തരണികളുടെ മാനസഹാരണത്തിലുൾ ഉചിതമായ തന്റെ
കരുണയാൽ ഉന്നതമായ ഗുണത്തിന്റെ ഭരണത്താൽ ഉദാര
മായ വിഹാരണംകൊണ്ടു് ഉദാത്തനായവൻ (സുന്ദരിമാരെ
ആകർഷിക്കുവാനു് ഗുണമുള്ളവൻ.) സുരണോദഗ്രൻ = ധോജ
നായ യുദ്ധത്തിലുൾ വിരുതൻ. ചാരണോ.....നീളൻ =
കാല്പുൽ പണിയുന്നവക്കു രക്ഷനല്പവാൻ ഉണർന്നിരിക്കുന്നവൻ.
ധരണീ.....തീലൻ = ഭൂമിപരിമാലനം ചെയ്യുന്നവൻ. പ
രിണാമസുഖം = അപസാനസുഖം. ചന്ദ്രകരാട്ടിലെ രാജാവി
നെ ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു. വിരോധങ്ങളെല്ലാം ആ രാജാവിന്റെ
മഹത്വത്തെ വിരോധിക്കുകയും—(61-82.)

ഭട്ടോകം (ഭാ: 4)

യത്ര = യാതൊന്നിൽ. പരോഭാഗിനാം = ദോഷം മറ
യ്ക്കു കാണുന്നവരുടെ. സന്താപ = സന്താപം. ന ഘടതേ = ഇല്ല
യോ. സാ ഗോഷ്ടീ = ആ സഭ. വിരളാ = ചുരുക്കമാകുന്നു.
യദീയം = യാതൊരുവളെണ്ണംബന്ധിച്ചു. മനഃ = മനസ്സ്. ക
സൃതിശ്ലീഷം ന = കസൃതിയാൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ടതല്ലയോ.
സാനാരി = ആ സ്ത്രീ. ദുഷ്ടഭാഖലു=ദുഷ്ടഭതന്നെയാണു്. യൽ =
യാതൊന്നിനെ. തീരജരജോരാജിഃ = തീരത്തിൽനിന്നുണ്ടാക
ുന്ന പൊടിയുടെ കൂട്ടം. ന ഭൂഷയേൽ = ദുഷ്ടിപ്പിക്കയില്ലയോ.
തൽ അംബുച = ആ വെള്ളവും. ദുഷ്ടാപം = ദുഷ്ടമാണു്.
യൽ = യാതൊന്നിനെ ദുഃഖാസവൃത്തിഃ = ദുഃഖാസബന്ധം.
ന ആവിധയതേ = മലിനമാക്കുന്നില്ലയോ. തൽ സുഖം ച =

ആ സുഖവും. ഭുക്തം = കിട്ടാൻ പ്രയാസമുള്ളതാകുന്നു. ഇതിൽ മ. സ. ജ. സ. ത. ത. ഗണങ്ങളും അന്തത്തിൽ ഗുരുവും 12-ൽ യതിയുണ്ടാകയാൽ വൃത്തം ശാല്യവിക്രീഡിതം. ലക്ഷണം:—

“പന്ത്രണ്ടാൽ മസജം സതം ത
ഗുരുവും ശാല്യവിക്രീഡിതം”

മേൽപ്പറഞ്ഞ ശ്ലോകത്തിന്റെ അർത്ഥം പരാവർത്തനരീതിയിൽ വിസ്തരിച്ചുപറയുന്നു:—

ചൊതു = സാരം. മതിമാനാർ = ബുദ്ധിമാനാർ. സഭാലാംസഭയിൽ. ദോഷഗ്രാഹികൾ = ദോഷം ഗ്രഹിക്കുന്നവർ. ദോഷജ്ഞാൻ = വിദവാൻ. വേഷമനോഹരി = വേഷംകൊണ്ടു മനസ്സിനെ വശീകരിക്കുന്നവൻ. പല്ലവം = തളിർ. ആനദകം = ആനമുണ്ടാക്കുന്നത്. ചാൽതം = തി. സലിലത്തിന്നു = വെള്ളത്തിന്നു. വിരജം = വിരോധമുള്ളതു്. ദുഃഖാഗമനം = ദുഃഖത്തിന്റെ വരവു്. ഖണ്ഡഭർല്ലഭം = വളരെച്ചുരുക്കം. ചുധനാർ = വിധവാൻ. വല്ലഭം = നന്മ എന്നർത്ഥം. ഭാഷാകവിത = മലയാളഭാഷാകവിത—വൃത്തം തരംഗിണി. (83-118)

ഇഷ്ടഭേദവതാവനനം:—

ശുകപരം = കിളി കുറുക്കിമംഗലം. സുകവിത = നല്ല കവിത. തകഴി..... സുതൻ = തകഴിക്കുശ്ശത്തിലെ ശാസ്താവു്. സകലഗുണങ്ങൾ = എല്ലാ ഗുണങ്ങൾ. നഗവരനന്ദിനി = ശ്രീപാശ്വതി. മാതൃ.....പതി = മാതൃർകാവിലെ ദേവി. വിതതകളങ്കം (ക്രിയാവിരോധം) = കളങ്കംകൊണ്ട്. കവികൾ = കവിതകൾ. മികവു = സാമർത്ഥ്യം. അംബര.....നിലീനം = അമ്പലപ്പുഴ ക്ഷേത്രത്തിലിരുന്നരുളുന്ന. അംബരജനയനം = താമരപ്പൂക്കൾപോലെ ഭംഗിയുള്ള കണ്ണുകളോടുകൂടിയതു്. നയനാനന്ദം = കണ്ണുകൾക്കാനന്ദമുളവാക്കുന്നതു്. കംബുകാപരിരോഭിതം = രംഖംകൊണ്ടും ചമമട്ടികൊണ്ടും നോക്കിക്ക

നതും. ബിംബം=വിഗ്രഹം (പാൽസാരഥി) അഖലംബം= ആശ്രയം. വൃത്തം തരംഗിണിതന്നെ. (119—130)

കഥയെ അവതരിപ്പിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി കവി ഒരു മാതൃകാരാജാവായി സങ്കല്പിക്കപ്പെട്ട ഉലകടെ പെരുമാളെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണത്തിൽ പ്രജകൾക്കുണ്ടായ ഗുണങ്ങളേയും ഉപന്യസിക്കുന്നു:—

ജയശ്രീകൾക്കു=വിജയലക്ഷ്മികൾക്കു. കലഗ്രാഹം=ഇരിപ്പിടം. കവലയനയനൻ=കുരിംകവലപ്പുറംപോലെ കണ്ണുകളുള്ളവൻ. അവനി.....ലകൻ=രാജസമൃദ്ധനെക്കൊണ്ട് പൊട്ടുപോലെയുള്ളവൻ. വലരിപുസന്നിഭൻ=ഇത്രതൂലവൻ. അംബുധികാഞ്ചീവലയിതം=സമുദ്രമാകുന്ന കാഞ്ചിയാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടതും. വസുധാചക്രം=ഭൂമണ്ഡലം. കല... ..ഷരാലി=കലവും ബലവും ധനവും ജനവും ധാരാളമുള്ളവൻ. നലമേ=നല്ലപോലെ. ദിവ്യവിഭൂതി=സ്വാർത്ഥതലുള്ള ഐരാവതം ചാരുശ്രീകലപാലികമാർ=സുന്ദരിമാരായ കലശ്രീകൾ. ചാരിത്രന്തിരം=പാതിവ്രത്യത്തിരം. ഭംഗം=നാദം. മുർമുഖം=മുഖത്തിന്നു മുഖികാരം. കല്പഞ്ചം=പാപം. കശ്ശലർ=നീചന്മാർ. വഞ്ചനം=ചതി. വാഞ്ചിതം=അഭീഷ്ടം. ചഞ്ചലം=ഇളക്കം. ചാപലം=ചാപലസ്വഭാവം. ചഞ്ചലമിഴിമാർ=സുന്ദരിമാർ. നിഷ്കരം=ശ്രാവചനം. മന്വിരഭൂതിവിനാദം=ഗുഹത്തിലെ സമ്പത്തിന്നു നാദം. ഭീഷ... ..ഷണം=ഭയങ്കരമായ വാക്കു പറയൽ. ഏഷണഭോഷവിരേഷം=കണ്ടുപിടിച്ചുണ്ടാക്കിയ ഭോഷം. മോഷ്ടാവ്=കള്ളൻ. കണ്ണുട്ട.....ജനം=കൈയുടക്കു കുറഞ്ഞ ഭടന്മാർ. സംഘവിരോധം=സംഘഭ്രോഹം. സങ്കരം=കലപ്പ്. സംഗരം.....ഭവം = യുദ്ധഭീതി നിമിത്തമായ പാടിഭവം. വ്യാകലം = ഇടയിളക്കം. പരിയാത്തവർ = പഠിക്കാത്തവർ. ലാഘവം = ലഘുത്വം. ലാലസ = അതിനുള്ള, രാഘവസേവകർ = ശ്രീരാമജ

കുന്താർ, പീഡകൾ = സങ്കടങ്ങൾ. പിഴുകി.....നങ്ങൾ = ഭ്രഷ്ടരായിപ്പോയ ആളുകൾ. കണ്ടകൻ = കുറം ചെയ്യുന്നവൻ. കക്കുൻ = കഠിനൻ. കാതരൻ = ഭീരു. കാതരമിഴിമാർ = സുന്ദരിമാർ. വിന = ഭദ്രം. ധർമ്മപുരുഷൻ = ധർമ്മരാജാവ്. തന്മകൻ = അഭേദത്തിന്റെ മകൻ. പത്തുമടങ്ങു = പത്തിരട്ടി. വിപ്രനാഷ = ബ്രാഹ്മണക്കു. അഷ്ടി = ഭക്ഷണം. മുഖ്യാലോചന = ലോകപോലും മുഖ്യാലോചന. സരസൻ = രസികൻ. പഥികനാഷ = വിഴിപ്പോക്കു. കൈര = ഉറപ്പ്. ഒരു കുറി = ഒരു പ്രാവശ്യം. കുറിയരി = ചെറിയ അരി. ആജ്യം = നെയ്യ്. ദധി = തൈര്. മധു = തേൻ. ഗുളം = രാക്കർ. ഭോജനദാനം = ഉറപ്പ് കൊടുക്കൽ. ഒരു പിടി = ഒരു ദിക്കിൽ. ആയുധവിദ്യ = ആയുധപ്രയോഗത്തിന്റെ പ്രദർശനം. നാടകനടനം = നാടകഭിനയം. നന്മവിനോദം = നേരംപോക്കു. പാറകുപാറം = പാറകു പാറയൽ. മാടണി.....യാത്രം = സുന്ദരംഗിമാരുടെ മോഹിനിയാത്രം. ചതുരംഗങ്ങൾ = ചതുരംഗപ്പാളികൾ. അന്തരഹീനം = അന്തരം കൂടാതെ. വേണം = മാടകൾ. പേരണി, പോരണി = ഇവ രണ്ടും ഒരു വക പടക്കളിലാകുന്നു. അന്യബവാർ = ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠന്മാർ. ഗ്രന്ഥികൾ = ശാസ്ത്രവിചാരന്മാർ. സന്ധി.....ശാസ്ത്രങ്ങൾ = സന്ധി, വിഗ്രഹം, യാനം, ആസനം, ദൈവധീഭാവം, സമാശ്രയം എന്നിവ. ദന്തികൾ = ആനകൾ. ആയുധവാഹനവിഭവം = ആയുധങ്ങളുടേയും വാഹനങ്ങളുടേയും സമൃദ്ധി. ആയിരം.....ജളവൻ = ആദിശേഷൻ. മായാഭഗവതി = ലക്ഷ്മീദേവി. കായസ്ഥന്മാർ = പടത്തലവന്മാർ. കായശ്ലേശം = ദേഹാഭയാനം. വാജ്ഞം = കുടം. ദ്വിജവരഭക്തി = ബ്രാഹ്മണഭക്തി. വിജയസമന്വന്മാർ = വിജയത്തിൽ സാമർത്ഥ്യമുള്ളവർ. കാർത്യായകം = കാർത്യായകബലം. അപരാധികൾ = തെറ്റുകാർ. അത്ഥം = ധനം. വാണിജ്യം = കച്ചവടം. വൃന്തം തരംഗിണിതന്നെ. (131. 290)

ഉലകടെ പെരുമാൾ മന്ത്രിമാരോടു തന്റെ ശുഭമായ മധുരാരാജാവിനോടു പടയുദ്ധപോകേണമെന്നു കല്പിക്കുന്നതും, ഒരു മന്ത്രി ഭയ്യോധനന്റെ ചോഷയാത്രപോലെയാകരുത് യുദ്ധയാത്ര എന്നു പറയുന്നതു:—

ഖൊലിമ=സമൃദ്ധി. കലവലഭുഷണം=കലത്തിന്നും ബലത്തിന്നും (സൈന്യത്തിന്നും) ഭൂഷണമായ. പല സുഖസമൃദ്ധം=പല സുഖങ്ങളെക്കൊണ്ടു സമൃദ്ധമംബണം (ക്രി. വി.) മണിസിംഹാസനം=മനമയമായ സിംഹാസനം. പരിണതർ=പ്രസന്നൻ. അമിതരോഷാഹൻ = വളരെ ഉത്സാഹമുള്ളവൻ. ചതികപടങ്ങൾ = മനഃപൂർവ്വമായ ചതികൾ. മതിമാന്മാർ=ബുദ്ധിമാന്മാർ. മതിയിൽ=ബുദ്ധിയിൽ. മതിയാകില്ല=ശക്തനാകയില്ല. മതം=അഭിപ്രായം. മതിമാന്വേന=ബുദ്ധിക്ഷയത്തോടെ. മതിയല്ല=ശക്തനല്ല. ഭയ്യോധം=തെറ്റിപ്പോണം. സന്നാഹത്തിൽ=പടപുറപ്പാടിൽ. മാതുലർ=അമ്മമാന്മാർ. പാതകി=പാപി. പ്രേതപുരത്തിൽ=അന്തകപുരിയിൽ. നാണിയം=പ്രസിദ്ധി. എന്റേ=കൂടാതെ. ഏബ്രാഹാം=ചന്ദ്രമാർ=സൂര്യൻ. ക്രോഷ്വാ=കരകൻ. “ഉയരുകളൊന്നുമൊരുന്നായില” എന്നതിൽ രണ്ടാമത്തെ ഉയരുന്ന വീരോചിതമായ ഉയരുന്നതന്നും. ക്ഷീണം=ക്ഷയിക്കുന്നതെന്നതന്നും. ശോണിതശോണം=ചോരകൊണ്ടു ചുവന്നതു്. സ്വാമിയെ=യജമാനനെ. തരസം=വേഗത്തിൽ. ഇതമം=ഇപ്രകാരം. കരുസുതർ=കരുരാജാവിന്റെ ശോകത്തിൽ പിറന്ന പുത്രന്മാർ. ഹരഹവർ=ഭയ്യോധനാദികളായ ഹരപേർ. വിപിനേ=കാട്ടിൽ. ഉദഗദ്ധജന്=ഭയ്യോധനൻ. സഹജന്മാർ=സോദരന്മാർ. വിഭവം=ഐന്ദ്ര്യം. നിരുപമവൈഭവം (ക്രി. വി.)=അതുല്യമായ വൈഭവത്തോടെ. സചിവൻ=മന്ത്രി. ഇതിലും വൃത്തം തരംഗിണിതന്നെ. (291—358)

കുമാരംഭം. ഭൂതോധനൻ കള്ള മൂതപൊരുതി കാട്ടിലയച്ചിട്ടും പാണ്ഡവന്മാർ അവിടെ സുഖമായിപ്പാകുന്നു:—

ഇംകൃതി=അഹങ്കാരം. പക്ഷേ.....മതാകിന=ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പാദപത്മത്തിലെ തേരപ്പണ വണ്ടായ (ശ്രീകൃഷ്ണഭക്തനായ) ധർമ്മജനൈ=യുധിഷ്ഠിരനെ. മദം=ഗച്ഛ്. ഉത്തമപുരുഷരിൽ=ഉത്തമന്മാരായ ആളുകളിൽ. ശാന്തൻ=ധൃത്തൻ. ദ്രൗപദി=പാഞ്ചാലി. നിർമ്മലൻ=ശുദ്ധന്മാർ. ശർമ്മം=സുഖം നൽകുന്നത്. ധർമ്മാരണ്യ=തപോവനത്തിൽ. കിർമ്മിരാ.....നരം=കിർമ്മിരനെ അന്യന്റെ വധത്തിനുശേഷം. അന്തരി.....ഭാരം (ഗ്രി. വി.)=എല്ലാ മിത്താഭാരവും ഒഴിഞ്ഞു. സന്തോഷം.....തിര=സന്തോഷസമുത്ഥിയിലെ വലിയ തിര. ശാന്തന്മാർ=ശമശാന്തമുള്ളവർ. നിതാന്ത.....ന്താരം=അതിമനോഹരമായ കാട്ടിൽ. വിജകാന്താസഹിതം=തങ്ങളുടെ ഭാര്യയോടുകൂടി. ക്ലാബി=തളിച്ച്. ചെന്താൻ.....ന്നടെ=ലക്ഷ്മീപതിയുടെ (ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ) അധി.....മോദം (ഗ്രി. വി.) സദാ സന്തോഷം പ്രാപിച്ചു. അനന്ത.....ന്തരം=അവസാനമില്ലാത്തതും ദുഃഖപശ്ചാത്താപവും ഇടവീടാത്തതുമായ. ഭവ.....ബന്ധനം=സംസാരക്കുരുതികളുടെ ബന്ധനം. സന്തരണം=ചെയ്തുകൊടുത്തു. ഇതിലെ വൃത്തവും തരംഗിണിതന്നെ (359-394)

ഭൂതോധനൻ അനുജന്മാരോടും കണ്ണനോടും ശകുനിയോടും പാണ്ഡവന്മാരെ അകറ്റിയതിനെപ്പറ്റി അഭിമാനം പറയുന്നു:—

ചൊല്ലൊഴുപ്പു=ശ്രുതിപ്പെട്ട. അക്രാന്തജൻ=സൂര്യപുത്രൻ. ധിക്കാരി=ഏവരെയും ധിക്കരിക്കുന്നവൻ. തികഞ്ഞുകൂടി=ഒത്തുകൂടി. സൽക്കൌതുകം=നല്ല കൌതുകം. ചികെന=വേഗത്തിൽ. സഫലമായി=ഫലത്തോടുകൂടിയതായി

(സാധിച്ചു.) ജോഷ്വ പ്പോളിയല്ല, ഇപ്രയോഗം പാണ്ഡവന്മാരെത്തോല്പിക്കാൻ ചെയ്ത പ്രയോഗം. ആർക്കും വരുന്നതല്ല ആർക്കും തോന്നുന്നതല്ല. ഉപദേശമാത്രം ഉപദേശവഴി. നിനവില്ലാപിചാരമില്ല. ഇതിൽ വൃത്തം അർത്ഥകേക. അതിന്റെ ലക്ഷണം മുൻപു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. (395—410.)

പാണ്ഡവന്മാർ കാട്ടിൽക്കിടന്നു കഷ്ടപ്പെടുന്ന വിവരം അറിഞ്ഞു വരുന്നതിനൊരു ചാരനെ അയയ്ക്കണമെന്നു ഭയ്യോധനൻ കണ്ണനോടു പറയുന്നു—കൂട്ടത്തിൽ ഭയ്യോധനൻ തന്റെ ഭൃത്യന്മാരെ അടച്ചു ശകാരിക്കുന്നു—കണ്ണൻ ബുദ്ധിമാനായ ഒരു ഭൃത്യനെ വിളിച്ചു രാജകല്പന പറയുന്നു:

മാരുതി=ഭീമസേനൻ. കണ്ണനുഖം=ചെവികൾക്കു സുഖം നൽകുന്നത്. വാത്നകണ്ണനമാത്രം=വർത്തമാനം കേൾക്കുക മാത്രമെങ്കിലും. ഇദാനീം=ഇപ്പോൾ. ഗോഷ്ടികൾ = കോട്ടികൾ (പരിഹാസ്യമായ ചേഷ്ടകൾ) കാട്ടു മൃഗത്തെക്കാട്ടിൽ=കാട്ടുമൃഗത്തെക്കാൾ. വട്ടംകൂട്ടുക=ശ്രമിക്കുക. ഓട്ടനെ = ഒരുകാരനെ. അക്കോട്ടിനു=ആ സ്ഥലത്തേക്കു്. മന്ദന്മാർ = മൂഢന്മാർ. അമളി=അപകടം. സഹിപ്പാൻ മേലാ = സഹിപ്പാൻ വയ്യാ. വെട്ടമെടുക്കും മുമ്പേ=വെളിച്ചമാകുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ. യഷ്ടികൾ=മാറിയാന്മാർ. ഘട്ടിസ്സാദം=കട്ടിച്ചോറ (വെള്ളച്ചോറ) പഞ്ചപ്രസ്ഥം=അഞ്ചിടങ്ങഴി. ഏറുതിരിക്കും=ഏഴനീറു പോകും. കററക്കുഴൽ മിഴിമാർ=സുന്ദരിമാർ. പകിടി പറഞ്ഞു=വെടിപറഞ്ഞു. വെററ=വെററില. പക=വൈരം. തിരുവുള്ളക്കാർ=രാജസേവകന്മാർ. തിരി.....അവർക്കും=ഇവർ ആർക്കും തിരിച്ചറിവാൻ വയ്യാ അ.വരാണം. ഏറുകൊടുപ്പാൻ=കല്പെടുത്തേറിയുവാൻ. പോറകളുടെ=കൊള്ളരുതാത്തവരുടെ. അന്താശത്തി.....വിലകൊണ്ടീടാം = അന്താശം കലാമകമ്പോളെത്താത്തവർ

മരിച്ചുവെന്നു തീർച്ചയാക്കും (തീർച്ചയായും എന്തും) ക്ഷത്തം= വിരപ്പ്. ദൈവികമുള്ളതും=ദൈവധീനമുള്ള. രാധാതനയൻ=കണ്ണൻ. ക്ഷിതിപതിരാസനം=രാജകല്പന. ഇതിലെ വൃത്തം തരംഗിണി (411—490.)

ചാരൻ പോയി പാണ്ടവന്മാർ ദൈവതവനത്തിൽ ഉണ്ടെന്നു മനസ്സിലാക്കുന്നു:—

വചനമതു=ആ വാക്കു്. സരസൻ=രസികൻ. കൂട്ടാക്കതെ=സാരമാക്കാതെ. മലമുട്ടിൽ=മലഞ്ചുവട്ടിൽ. മേട്ടിൻമുക്കളിൽ=കുന്നിൻമുക്കളിൽ. ശ്രേഷ്ഠന്മാർ=ഏറ്റവും പ്രശസ്തപ്പെട്ടവർ. യുധിഷ്ഠിരാദികൾ=ധർമ്മപുത്രൻ മുതലായവർ. ഈ വരികളിൽ വൃത്തം അർത്ഥം. (491—500)

പാണ്ടവന്മാർ കാട്ടിലും സുഖമായിക്കഴിഞ്ഞു കൂടുന്നതായറിഞ്ഞു ഭൂതൻ മടങ്ങിച്ചെന്നു് ആ വിവരം ഭർത്താധനനെ അറിയിക്കുന്നു:—

ദൈവതേത.....ന്മാർ=അദൈവതസുഖത്തിൽ രസിക്കുന്നവർ. ദൈവതവനത്തിൽ=ആ പേരുള്ള കാട്ടിൽ. തീത.....കന്മാർ=ചന്ദ്രവംശത്തിന്നു ലഭ്യമായവർ. ഭൂതല....ഗരന്മാർ=ഭൂമിയിലെ പുതിയ കാമദേവന്മാർ (അത്യന്തസുന്ദരന്മാർ) പാർത്ഥന്മാർ=പൃഥയുടെ (കന്തീവേലിയുടെ) പുത്രന്മാർ. അമിതാ.....ത്ഥന്മാർ=അമിതമായ ആനന്ദം കൊണ്ടു കൂതകൃത്യന്മാർ. അതിപാവനം=അത്യന്തം ഇഷ്ടം. അനന്തം=അപ്രമേയം. ഗ്രന്ഥം (ഗ്രി. വി) = രഹസ്യമായിട്ട്. അതിമുത്തൻ=ഏറ്റവും മുത്തനായവൻ. കരുസുതമുതൻ=ഭർത്താധനന്റെ ഭൂതൻ. പാർത്ഥിവനഗരം=രാജധാനി (ഹസ്തിനാപുരി) സപ്തർഷസനവരം=ശ്രേഷ്ഠമായ സപ്തർഷിമാസനം. കണ്ണേജപൻ=എഴുന്നള്ളിക്കാരൻ (അഥവാ കണ്ണനടുക്കൽ മന്ത്രിക്കുന്നവൻ) ഗുരുരാജ്=ജനകൻ=ഭർത്താധനന്റെ. കണ്ണേ=ചെവിയിൽ. ഇതിൽ വൃത്തതരംഗിണി (501—516).

ഭൂതൻ പാണ്ഡവന്മാരെ പുകഴ്ത്തിപ്പറയുന്നു:—

ഭൂരിതശാന്തി=പരാപശമനം. ഗുരു.....ഭരതം=ഗുരുവിന്റെ കടാക്ഷമാകുന്ന വലിയ ഭരതം. ദുരധി=ചീത്തയായ ആധി (മനോവൃഥ). കൈതേയ.....കന്തിപുത്രന്മാർക്കു കാട്ടിൽ പാർക്കുമ്പോഴും സന്തോഷമാണ്. സന്താപം=സങ്കടം. കനിവിയന്നമേന ചേന്നിതു=അവർ കനിവിയന്ന മുനി ജനങ്ങളോടു് അനീതം ഏവ ഏനശമേന ചെന്നിതു എന്നു പദയോജന. അനീതം = എപ്പോഴും ഏനശമേന=വലിയ ശാന്തതയോടുകൂടി. അവർ വലിയ ശാന്തതയോടുകൂടി, കാര്യണികരായ മുനിജനങ്ങളുമായി സംസർഗ്ഗം ചെയ്തു എന്നു സാരം. ദൈവതകാരണേ = ദൈവതകമെന്നു കാട്ടിൽ. കൈതവങ്ങൾ=ചതികൾ. നരകവൈരി തന്നുടെ=ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ. ചരണം=കാൽ. സാത്മമാക്കി=അത്മമുള്ളതാക്കി. നാലാം പുരുഷാത്മം=മോക്ഷം. ദർശനം അത്മം കാമം, മോക്ഷം എന്നു പുരുഷാത്മങ്ങൾ നാലാകുന്നു. ആത്മമോദം (ശ്രീ. വി) = ആത്മമായ (പ്രാപ്തമായ) സന്തോഷത്തോടെ. സരസിജാക്ഷ.....മായതൊക്കവേ = സരസിജാക്ഷന്റെ ചരിതസാത്മത്തിന്റെ (കഥാസമൂഹത്തിന്റെ) കീർത്തനത്താൽ ഭൂരിതമെല്ലാം നീങ്ങി. കോടുകൾ = ഉടവുകൾ. വരിയിൽ.....കൊറ്റിന = ഭക്ഷണത്തിന്നു വേണ്ടുവോളം വരിനെല്ലരിയുമുണ്ട്. ജന്തു.....സ്വർക്കൾ = കാട്ടിലെ ജന്തുക്കളെല്ലാം അവർക്കു ബന്ധുക്കളാണ്. അടവിവാസം=വനവാസം. അടവ്=പ്രയോഗം. വത്സരം പതിനൊന്നായി=അവർ കാട്ടിൽ താമസം തുടങ്ങിട്ടു പതിനൊന്നു സംവത്സരമായി. “കാടുകൾ തന്നെ വീടുകൾ“ എന്നു തുടങ്ങിയ വരികൾ നളചരിതം ആട്ടക്കഥയിലെ വനഗതനായ നളന്റെ പദത്തിനോടു ചൊയയാസാമ്യമുള്ളവയാകുന്നു. (517—547)

പാണ്ഡവന്മാരെപ്പുകഴ്ത്തിപ്പറഞ്ഞ ഭൂതനോടു് ഭ

ശ്ലോധനൻ കോപിച്ചു പറയുന്നു:—

കയ്ത്തു = കോപിച്ചു. അകമ്പുറം = വിവേകം, വകതിരിവ്. പോരും = മതി. കുകില, കരോര = കപടമുള്ളവനും കഠിനമാനസനുമായവനേ. പാടവം = സാമത്വം. ഇടകൂടി = ഒതുചേന്നു. വെണ്മയിൽ = വെളിവിൽ. ചേട്ടക്കാരൻ = ഹീനനായവൻ. ഇക്കഴു.....പ്പാൻ തോന്നും = ഈ കഴുവേറിയെ പ്രഹരിപ്പാൻ തോന്നുമെന്നർത്ഥം. മഹാറാരിൽ = ശത്രുക്കളിൽ. കൂറ്റാറെക്കാൾ = ബന്ധുക്കളെക്കാൾ. അപ്രിയം = പ്രിയമല്ലാത്തതു്. ദണ്ഡുകുറുള്ള = കളവായി കുറുകാണിക്കുന്നു. ഇങ്ങനം = ഇയ്യുള്ളവൻ (ഞാൻ). ദണ്ഡനം = ദണ്ഡജനം. വര്യമനസ്സുകൾ = വര്യപോലെ കഠിനമായ മനസ്സോടുകൂടിയവർ. അപരനം = മഹാരാവനം. മതം = അഭിപ്രായം. അങ്ങനെയുള്ള = അതു സ്വാഭാവികമാണ്. മാതൃലാൻ = അമ്മാമൻ. ബോധം = അറിവ്. ഹേതു = കാരണം. അന്തകതനയനം = ധർമ്മപുത്രൻ. കൈതുകം (രസം). വാതുകൾ = വീരവാതുകൾ. പാഴിൽ = വെറുതെ. പ്രണയം = സ്നേഹം. ഗുണവാന്മാർ = ഗുണമുള്ളവർ. അബദ്ധം = തെറ്റ്. പാതംവിവയർ = രാജധർമ്മം. ചെകുതി = തോൽവ്. ഗുണഗണം = ഗുണസമൂഹം. നന്ദി ലേഭം = ലേഭമില്ല. “ഒട്ടമകന്മാരും” എന്നുമാത്രം “ഇവനല്ലീടാൻതന്നെവെപ്പാൻ” എന്നവരെ ഉത്തരോത്തരമുള്ള ഉദ്യോഗത്തിന് വാക്കാകുന്നു. ഉദ്യോഗത്തിന്റെ ഈ ദീർഘമായ വചനം അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവനിരൂപണത്തിനു വളരെ സഹായിക്കും. ഇത്തരം..... കോപവുമൊന്നു ശമിച്ചു = ഉദ്യോഗത്തിന് ഇങ്ങനെ കോപിച്ചു പറഞ്ഞതിനുത്തരമായിട്ട് ഉത്തർ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. അദ്ദേഹമുള്ളോരത്തിന്റെ കോപവും കുറച്ചു ശമിച്ചു. ദൃഷ്ടം തരംഗിണി. (548—626.)

ഉത്തന്റെ വാക്കിൽനിന്നു പാണ്ഡവന്മാർ ഇനിയും വരുമോ എന്നു ശങ്കിച്ചു” അങ്ങനെ വന്നുവെ

കീൽ എന്തു ചെയ്യണമെന്നു ഭുക്തോധനൻ രാകുനി
യോടും കണ്ണനോടും ആലോചിക്കുന്നു—കണ്ണൻ അ
ഭേദത്തെ ധൈര്യപ്പെടുത്തുന്നു:—

ഗാസ്താരിസതൻ = ഭുക്തോധനൻ. ഗാസ്താദികളോടും
രാകുനി മുതലായവരോടും. കാന്താദാനം = വനസഞ്ചാരം. കൂ
റാർ ചിലരെക്കൂട്ടിക്കെട്ടി = ചില ബന്ധുക്കളെ കൂട്ടുപിടിച്ചു.
പടയേറൊന്നാൽ = യുദ്ധം തുടങ്ങിയെങ്കിൽ. കാററിൻ മകൻ =
ഭീമസേനൻ. ചീററി = അലറിക്കൊണ്ടു്. ഉഗറകാർ = വലിയ
വർ. രാക്കുകിഴക്കു..... വൈരികളേറും = നാലുദിക്കിലും
നമുക്കു ഗതാക്കളാണെന്നു് കേൾക്കുക. ഇക്കഥയൊന്നു മറിയത്താ
പോവു = നമ്മുടെ ഇപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥ ഒന്നു മറിയം നിശ്ച
യം. വീഴ്ത്തുണാംബധി = വീഴ്ത്തുണത്തിന്നു സമുദായവൻ.
ഉറത്താൻ = വന്നതെ. നേളുവരും = എതിർത്തെന്നു്. പരിവ
സ്ഥിതനാക്കെ = ഗതാക്കളുടെ. ശരാവലി = ശരണി. മുത്തീ = ശരീ
രം. കറനരി = കറക്കൻ. വേണ്ടാസനം = വേണ്ടാത്ത കാര്യം.
തൃണികടിച്ചു = കോപിച്ചു. ശബ്ദം = പോര. അതിരയം = മേന്മ.
കണ്ണനാർ = ഭുക്തോധനാർ. ചെണ്ടക്കാർ = വിജ്ഞികൾ. വൃത്തം
തരംഗിണി (627—674).

രാകുനി ഭുക്തോധനനെ ധൈര്യപ്പെടുത്തുന്നു:—

പ്രകൃതിഗതികാർ = സ്വന്തം ഗാർഭ്യമുള്ളവർ. വികൃ
തി = വികാരം. വിവാദം = സംശയം. വഷം = കൊല്ലം. കെശരലം
= സാമർത്ഥ്യം. ചേട്ടൻ..... കൈവരും = ധർമ്മപുത്രൻ ഭീമ
നും അനുജനാകുമെന്നു് അഞ്ചു പേർ. ഉള്ളൊരു കാലം = ജീവി
ച്ചിരിക്കുന്ന കാലത്തോളം. വൃത്തം തരംഗിണിതന്നെ. (675—
688)

ഭുക്തോധനൻ ധൈര്യപ്പെട്ടു് അഹങ്കരിച്ചു് പാ
ഞ്ചവന്മാർക്കു് തന്റെ പ്രതാപം കാണിപ്പാനായി കാ

ട്ടിലേക്കു ചോഷയാത്ര പുറപ്പെടുവാൻ പറയുന്നു:—

തുംഗമഹാഹങ്കാരം=ഉയർന്നതും മഹത്തുമായ അഹങ്കാരം.
ഭുജംഗശ്ചപജൻ=ഭുജംഗനാഥൻ. വിഭവം=വൈശ്വരൂപം. പുരുഷം.
രം=ജനസമൂഹം. ഭേരിധമരം=പെരുമ്പറയും ധമരവാദ്യവും.
കുലഗിരികുഹരം=കുലപർവതങ്ങളുടെ ഗുഹ. പുഷ്പശ്രീഭര പെരു
രുഷം=പുഷ്പമായ സമ്പത്സമൃദ്ധിയും പെരുരുഷവും. ആയുധ
വാരണകോപ്പകൾ=ആയുധങ്ങളും വാരണങ്ങളും കോപ്പകളും
സ്വരൂപിണീകരണം=മത്തുചോരണം. വൃത്തം തരംഗിണി (689—
732)

രാജഭൃത്യന്മാരറിയിച്ചപ്രകാരം ഭടജനങ്ങൾ വ
ന്നുനിറയുന്നു—അവർ തമ്മിൽ പലതും സംസാരിക്ക
കയും ചെയ്യുന്നു:—

സന്നദ്ധന്മാർ=ഒരുങ്ങിയവർ. പുരുഷന്മാരെ = ആളുകളെ.
ജലധി=സമൃദ്ധം. തൽപുരസീന്ധി=ആ പുരത്തിൽ. കൂവാ=ഏടോ
വെന്നതർത്ഥത്തിലുള്ള ഒരു നാടൻ സംബോധന. മരുതലനാട്=
തത്രാജ്യം. പുത്തൻ=പണ്ടത്തെ ഒരു നാണു (ഉദ്ദേശം പ
ത്തു വൈ.) പിടിച്ചെടുപ്പിനെ=പിടിച്ചതിൽപിന്നെ. പിടറി
ക്കു=പിറക്കി. ഇതു കൊണ്ടു നടപ്പാൻ=ഇപ്പോഴുനി നടത്തി
ക്കൊണ്ടു പോകാൻ. നടക്കുകയിതെന്നോ=നടക്കുകയല്ലാതെ. കാ
ലം=ശരീരം. കണ്ണ=അനന്ദം. മഹിതക്കാരൻ=യോഗ്യൻ. ഇല്ലം=
ഗൃഹം. നോക്കുക=ഏകാ നോക്കു. വക്കാണിക്കും=കുലഹിഷം.
എപ്പോഴും=എല്ലാം. ജന്മാന്തരം=ഭാഗ്യമെന്നർത്ഥം. കണ്ടന്നു=ക
ണ്ട ദിവസം. കണ്ണം=കണ്ണു. കശലത=സാമർത്ഥ്യം. വെടിക്കോ
ട്ടയ്ക്കൽ = വെടിപ്പുരയിൽ. ഒരു ദിശി=ഒരു ദിക്കിൽ. വൃത്തം ത
രംഗിണി (733—838)

ഭടഭോജനത്തെ വണ്ണിക്കുന്നു:—

അവസരം=സമയം. ആയിരമായിരം=ആയിരം വിതം
കൊട്ടിലിൽ=ഭോജനശാലയിൽ. ഒരു പന്തി=ഒരു വട്ടം. നാ

പു പടം = നാലടി. ത്രുമിപ്പേ വോവു = ത്രുമിക്കാറെ വോകയില്ല. വട്ടഞ്ചക്കര=വാനഞ്ചക്കര. കടൽവാഴയ്ക്കാക്കരി = മീൻ കൂട്ടാൻ. ഭടഭോജനം=ഭടന്മാർക്കുള്ള ഉണ്ണം. പടഹം=പടഹവാദ്യം. വൃത്തം തരംഗിണി (839—862)

ഭൂഷോധനനും അനുജന്മാരും ഒരുങ്ങി കൊട്ടി ചെഴുന്നള്ളത്തു് പുറപ്പെട്ടുനാ:—

ഭൂഷോസനൻ, ഭൂഷഞ്ചന്നൻ മുതലായവർ ഭൂഷോധനന്റെ അനുജന്മാരാകുന്നു. തോരപുട്ടകൾ=തോരവളുകൾ. കങ്കണം=കൈവള. വികടകിരീടം=വികടമായ കിരീടം. വിദൂരഹാരം=പവിഴമാല. വികസിത.....മാലകൾ=വിരിഞ്ഞ സുഗന്ധപുഷ്പങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള മാലകൾ. “പരിമളമേറിന കളഭമിഴക്കി” എന്നുമുതൽ “സുകലമണിഞ്ഞു നെളിഞ്ഞു നടന്നാൻ” എന്നവരെയുള്ള വരികൾ ശബ്ദഭംഗിക്കും രചനാ സൗന്ദര്യത്തിനും ഉദാഹരണമാകുന്നു. തട്ടുപുഴകു്=തട്ടിലാക്കി അമ്പരാജത്തുനിന്നു വരുന്ന ചെട്ടുപ്പുഴകു്. വൃത്തം തരംഗിണി (863—914.)

ലോഹയാത്രയുടെ ലോഹംകേട്ടു കാഴ്ച കാണുവാൻ പുറപ്പെട്ട സ്ത്രീജനങ്ങൾ സംസാരിക്കുന്നതു്:—

അച്ചിമാർ=സ്ത്രീകൾ. കൊച്ചിനെ=കട്ടിയെ. നാക്കേരിക്കടിച്ചെങ്കിൽ=നായ കയറിക്കടിച്ചുവെങ്കിൽ. മുതുകൻ=വൃദ്ധൻ. “എന്തൊരു പുറപ്പാടാണെന്നേതും ബോധിച്ചോ നീ” എന്നുമുതൽക്കുള്ള വരികൾ അർദ്ധമസ്വരീതിയിൽ രണ്ടു സ്ത്രീകൾ തമ്മിലുള്ള ചോദ്യോത്തരങ്ങളാകുന്നു. ഇതിൽ തിരുമാടംപുറപ്പാടോ, തിരുമുപ്പോറയ്ക്കു എഴുന്നള്ളത്തു പുറപ്പാടോ, പടപുറപ്പാടോ എന്നെല്ലാം ചോദിക്കയും, അതൊന്നുമല്ലെന്നു മറുപടിപറുകയും, ഒടുവിൽ എന്തു പുറപ്പാടാണെന്നു കാക്കു

വാൻ പുറപ്പെടുന്നതിനുസാഹിപ്പിക്കയും ചെയ്യുന്നു. വൃത്തം അർക്കക (915—934)

ഘോഷയാത്ര കാണുവാൻ പുറപ്പെട്ട സ്ത്രീജനങ്ങൾ പലതും സംസാരിക്കുന്നു—ഉത്സാഹഭരിതമായി കാഴ്ചപ്പുറങ്ങളിൽ സ്ഥലംപിടിക്കുന്നു:—

അങ്ങേക്കുറുള്ള = അയൽഗൃഹങ്ങളിലുള്ള. ചമഞ്ഞും ചന്തംനോക്കിയും = പണ്ടങ്ങളുണിഞ്ഞും ഭംഗിനോക്കിയും. ഭോവികൾ=വിസ്തൃകൾ. ഭാഷിപ്പാൻ=പരിഹസിപ്പാൻ. മറ്റൊരു പുതയം=ഞാനല്ലാതെ മറ്റൊരു ജീവിയും. പെറ്റൊന്നാൽ=പ്രസവിച്ചുവെങ്കിൽ. ഇഴറില്ലത്തിൽ = സൂതികാഗൃഹത്തിൽ. കലമ്പും=ലഹളകൂട്ടം. വാഴ്ത്തും=വല്ലതും. പെറ്റൊന്നും..... നേരാൽത്തോമോ=പെറ്റ അമ്മയെ അടിക്കാൻ മടിക്കാത്തവർ മറ്റുള്ളവരോടു നേരെ പെരുമാറുമോ? മുളളം=ശകാരം. അങ്ങോട്=ആയാൾക്കു്. അമ്മാപാപിക്കു്=ആ മറ്റൊരാൾക്കു്. ആനകളിക്കും=കുളിയാക്കും. അംഗനമാർ=സ്ത്രീകൾ. ഈ സ്ത്രീജനസംഭാഷണത്തിൽ അക്കാലത്തെ നായർ സ്ത്രീകളുടെ സാമുദായിക സ്ഥിതികൾ നിഴലിക്കുന്നതായിക്കാണാം. വൃത്തം തരംഗിണി (935—996)

ഘോഷയാത്രയെ വെണ്ണിക്കുന്നു:—

കരുപതിതനയൻ=കുന്ദോധനൻ, തുടി, പാ, കിട്ടമുടി, പടാരം ഇവ ഓരോവക വാദ്യങ്ങളാണു്. കടലുകട..... രാലഹോ=കടലിന്റെ മട്ടിലുള്ള ഒരു ഘോഷം. പടലുകട=പടലോട്ടുകുടി (കടയോട്ടുകുടി). പട്ടത്തരം=വളരെ വലുതായി. ഭടജനപടകട=ഭടജനങ്ങളുടെ പടകളുടെ. നടനവിയെഴു=നടനസമയത്തു. തടമുലതടവിന തരുണികൾ=സുന്ദരിമാർ. മട്ടമലരവിൽമലർ=സുഗന്ധപൂഷ്പവും അവിടെ മലരും. ചെന്നുചിരിക്കുകൾ=മേഘവണ്ണമുള്ള ആനകൾ. ധനജനവിഭവങ്ങൾ=ധനസമൃദ്ധിയും ജനസമൃദ്ധിയും. ധനപതി=കുഞ്ചേരൻ. ഈ

വരികളിൽ വൃത്തം ഹംസവ്ജത. മൂന്നു മാത്രയുള്ള ഇതരങ്ങളും വരുന്ന ആറു ഗണവും ഒരു ഗുരുവും ഓരോ പാദത്തിലുമുണ്ടായാൽ ഹംസവ്ജതയാകും. ഇതിൽ ആദ്യത്തെ ഗണം ലഘു കൊണ്ടുവേണം തുടങ്ങുവാൻ.

“ത്രിമാത്രം ദ്വപക്ഷരഗണം...

മഠൈസ്തം ഗുരുവൊന്നയും

ആറും ഗണം ഗുരുമുഖം

ഗുരു ഹംസവ്ജതാഭിധം”

എന്നു ലക്ഷണം. (997—1016.)

ഘോഷയാത്ര ദൈവതവനത്തിന്നടുക്കൽ എത്തുന്ന—നേരം സന്ധ്യയാകുന്നു—ഗന്ധർവ്വന്മാർ ജലക്രിഡക്കായി സ്രീജനങ്ങളോടുകൂടി അവിടെ ഇറങ്ങുന്ന—ദുഷ്ടോധനൻ സരസ്സിൽ വിഷം കലക്കുവാൻ കല്പിക്കുന്നു:—

കനകം—കണ്ഠേ=പൊന്നണിഞ്ഞാനയുടെ കഴുത്തിൽ. പനിമതിസമം=ചന്ദ്രനെപ്പോലെയുള്ള. കനകാഞ്ചിതം=സ്വർണ്ണംകൊണ്ടലങ്കരിക്കപ്പെട്ട. മനുജന്മാർ=മനുഷ്യർ. മഹാദവിപക്ഷം=വൻകാട്ടിൽ പ്രവേശിച്ചു. ബന്ധുകുപ്തബന്ധുരം=ഉച്ചമലരിപ്പവിന്റെ ശോഭപോലെ ശോഭയുള്ള. അന്ധം=കണ്ണുകാണാത്തതു്. തിമിരം=ഇരുട്ടു്. അനുബന്ധിച്ചു്=തുടന്നു്. അടവിതകങ്ങൾ=കാട്ടുപ്രദേശങ്ങൾ. സംഗതമായി=വന്നു. കാന്താരത്തിൽ=കാട്ടിൽ. ചെന്താമരമലർ വാപികൾ=ചെന്താമരപ്പൊയ്കൾ. ജലക്രി.....നദം=ജലക്രിഡ മുതലായവയിൽ വലിയ ആനന്ദം. കാന്താരാന്തികഭ്രമൗ=കാട്ടിനടുത്തുപ്രദേശത്തു്. ഗാന്ധരീതനയന്മാർ=ദുഷ്ടോധനാദികൾ. ഗാന്ധരോപരൻ=ഗാന്ധാരരാജാവു് (ശകുനി). അംഗാധിപൻ=അംഗരാജാവു് (കണ്ണൻ). വഞ്ചനശീലൻ=ചതിയൻ. നെഞ്ചിൽ=മനസ്സിൽ. നഞ്ചു്=വിഷം. വഞ്ചോലകളിലെ=വലിയ

ചോലകളിലെ, ചഞ്ചാലം=മനസ്സിലൂടെ. അതികടിലന്മാർ—
എന്നും കെട്ടിലുമുള്ളവർ. അംബു=വെള്ളം. പഞ്ചത=മര
ണം. പഞ്ചമഹാപാപി=പഞ്ചമഹാപാപങ്ങളുള്ളവൻ. വാ
പികരതന്നിൽ=പൊയ്കകളിൽ. വൃത്തംതരംഗിണി (1617=
1068)

ഇന്ദ്രന്റെ മിത്രമായ ഗന്ധർവ്വരാജാവു ചിത്രസേ
നൻ ജലശ്രീധ ചെയ്യമ്പോൾ വിഷം കലക്കുവാനൊ
രുങ്ങിയ രാജഭടന്മാരെക്കണ്ടു കോപിക്കുന്നു:—

വൃതനെക്കൊന്നവന്റെ=ഇന്ദ്രന്റെ. മിത്രം=സ്നേഹിതൻ.
ധാത്രിയിൽ=ഭൂമിയിൽ. ചാരതാത്രിമാർ=സുന്ദരിമാർ. ഗത
പത്രിണീതോയം=താമരപ്പൊയ്കയിലെ വെള്ളം. ചിത്രമാം=
വിവിധമായ. കേളികൾ=കളികൾ. മാത്രം.....വിചി
ത്രം=മാത്രാധികമായ (അതിമാത്രമായ) ആനന്ദത്താൽ വി
ചിത്രമായിട്ട് (ക്രി. വി.) വിഹരിക്കുമ്പോൾ=കളിക്കുമ്പോൾ.
“കള്ള കുടിലന്മാരേ” എന്നു തുടങ്ങിയ വരികൾ ചിത്രസേന
ന്റെ വാക്കാണ്. കൊള്ളിവാക്കുകൾ=ഗർഭാവസ്ഥകൾ. വൃ
ത്തം അർക്കക. (1069—1086)

ചിത്രസേനൻ ദുഷ്ടോധനാദികളുടെ ചതിപ്ര
യോഗത്തെ അധിക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടു തന്റെ വചന
ത്തെ തുടങ്ങുന്നു:—

എന്റെ മുഴുത്താൽ=അധികം വർദ്ധിച്ചാൽ. നിജവൈരുദ്ധ്യം
= വെള്ളയുടെ പ്രഭാവം. വാഗ്ദണ്ഡം=ആനന്ദവും. അധമന്മാരെ
=വീചന്മാരെ! ത്രാസലബ്ധം=കലശ്ശിപ്പാഞ്ഞ വെള്ളങ്ങൾ. നെ
ഞ്ചകം=മനസ്സ്. തീവ തീവ=കഷ്ടം കഷ്ടം. ഭീരുക്കൾ=ഭയമുള്ള
വർ. നീരസം = സങ്കരമല്ലാത്തത്. ബലവിക്രമം=ബലപര
ശ്രമം. ധന്വന്മാർ=നല്ലവർ. നേത്താൽ=എതിർത്താൽ. ബാണം
കൊണ്ടു=ബാണമേറിയത്. കൈക്കൊണ്ടു=കോഴ. അഹംഭാവം=
=ഗർവ്വം. ഉപജാപതാകം=ഇല്ലാതാകം. കൈരവമുഖം=മുഖം

യ കരുതാഭാവേ. വൃത്തം തരംഗിണി (1087—1134)

ചിത്രസേനന്റെ വാക്കുകേട്ടു കപിതനായ ഭ
യ്യോധനൻ അദ്ദേഹത്തെ അധിക്ഷേപിച്ചുകൊണ്ടു്
ഉത്തരം പറയുന്നു:—

ഭൃഷിവാക്യം=ഭൃഷണവചനം. ഉദ്ധതം (ക്രി. വി)=തച്ചോ
ടുകൂടി. ഉരത്താൻ=പറഞ്ഞു. മല്ലനടിച്ചു=മിടക്കു ഭാവിച്ചു്.
ചൊടിച്ചു=കോപിച്ചു്. അഹമതികളവാൻ=അഹംഭാവം
പോക്കുവാൻ. അഹമതി (അഹം+മതി)=ഞാൻ മതിയാകും.
വെളിവു്=വിചാരം. വിഹലം=നിഷ്ഠലം. ജല്പിക്കുന്നു=പല
മ്പുന്നു. ഫലിയാ=ഫലിക്കയില്ല. കറവുവരുത്തി=അപമാന
പ്പെടുത്തി. സംഗതിച്ചുകാതെ=കാരണമില്ലാതെ. നല്ല സമക്ഷ
ത്തു്=നല്ല സമീപിൻ. ഒക്കാര=ഒക്കില്ലാ. ബന്ധുവിഹീനൻ=ബ
ന്ധുക്കളില്ലാത്തവൻ. ബന്ധുത=ബന്ധവം. “അഞ്ചൊന്നജന്മാരു
നമുക്കുണ്ടു്.” എന്നതിൽ എണ്ണം വിവക്ഷിതമല്ല; അഞ്ചായ
ധനേക്കാൾ=കാമദേവനേക്കാൾ. കഞ്ചത്താർമിഴിമാരെ=സുന്ദ
രിമാരെ! കണ്ടകൻ=ഭൃഷ്ഠൻ. കണവൻ=ഭത്താവു. ഒരു കോണി
ൽ=ഒരു മുക്കിൽ. നെടുപാതം=നീണ്ട കയർ. കുടിലകരീലാ=
കുടിലനും ഭൃഗുലാഭമായവനേ! വീരവിനോദം=വീരന്മാർക്കുള്ള
നേരമ്പോക്കു്. വൃത്തം തരംഗിണി (1135—1186)

ഭയ്യോധനൻ യുദ്ധംതുടങ്ങുവാൻ കണ്ണാദികളോ
ടു കല്പിക്കുന്നു:—

കണ്ണാരുതുടം=കണ്ണങ്ങളുടെ മർമ്മങ്ങളിൽ തട്ടുന്നതു്. ക
ണ്ണാകൃഷ്ടം=കാതോളം വലിക്കപ്പെട്ടതു്. മാപം=വില്പു്. കീ
ണ്ണം=നിറഞ്ഞതു. ഗാത്രം=ദേഹം. ലേചരലേടൻ=നീചനാ
യ ആകാശചാരി (ഗന്ധർവ്വൻ) ഇജ്ജാസനം=ഇഴ കല്പന.
ഭർമ്മതി=ഭൃഷ്ടി. വൃത്തം തരംഗിണി (1187—1210)

ഭയ്യോധനൻ സൈന്യങ്ങളോടു കല്പിക്കുന്നു:—

ശരവരം=ശ്രോഷ്മായ ശരം. തമി=മോഹം. മദഭരം=ഗ
വാതിരയം. അതിപട്ടക്കൾ=അതിസമർത്ഥന്മാർ. പൊട്ടക്കണ
=പെട്ടന്ന. നട്ടക്കം=ഭയം. വൃത്തംഅർക്കേക. (1211—1220)

കെഴരവസേനയും ഗന്ധർവ്വസേനയും തമ്മിൽ
യുദ്ധം ചെയ്യുന്നു—കെഴരവസേന തോറ്റു പിൻതി
രിഞ്ഞു് ഓടുന്നു:—

ഭദ്രാക്ഷണം=ചീരണ വാക്. സംഗരം=യുദ്ധം. പ്രകടര
ങ്ങൾ=ഉഗ്രബാഹുങ്ങൾ. ഗഗനം=ആകാശം. “ഉഗ്രനക്കാരവർ
ന്താവല്ലോ” ഇത്യാദിവാരികളിൽ ന്താവരെ കാരന്തതു ക
രയ്ക്കുകയെന്ന വെള്ളത്തിരകളോടു സാമ്യപ്പെടുത്തുകയാൽ
അലങ്കാരം ഉപമ. ആരംഭത്തിൽ വലിയ കോറവും അടുത്തു
തന്നെ ഇറക്കവും ഉപമാന്യോപമയങ്ങൾക്കുള്ള സാധാരണ
ധർമ്മം. “ഒന്നിന്നൊന്നോടു സാദൃശ്യം ചൊന്നാലുപയോഗമു്
എന്നു് ഉപമാലക്ഷണം. “പേടി കലഞ്ഞൊരു നായന്മാർ” എ
ന്നാദിയായി സൈനികരുടെ ഓട്ടത്തിന്റെ മട്ടകൾ വണ്ണി
ച്ചിരിക്കുന്നു. കുരിയിലു=ഉണങ്ങിയ ഇല. പ്രാണഭയം=മാ
ണഭയം. വലയിന്നു്=വലയിൽനിന്നു്. ഓടിപ്പോം വഴിയറി
യാറായി=ഓടിയ വഴിയിൽ മലമുത്രവിസർജ്ജനം ചെയ്തു എ
ന്ന സാരം. അമ്പതു ഭിന്നം=അമ്പതു കഷണമായി മുറിഞ്ഞു.
ധാവതി ചെയ്തു=ഓടി. വൃത്തം തരംഗിണി (1221—1288)

പടയ്ക്കു തോറ്റു മങ്ങിയവരുടെ അവസ്ഥ വണ്ണി
ക്കുന്നു:—

ഉട്ടക്കം=ഒരു വാഗ്ഗം. അശ്രേ=മുറയിൽ. തിട്ടക്കം=ബല
പ്പാട്ടു്. മുടീക്കം=തലമുടിക്കു്. ഘോഷം=ശബ്ദം. കോലാഹ
ലം=കുളകളുശബ്ദം. കട്ടക്കുന്നുണ്ടു്=വലിക്കുന്നുണ്ടു്. തോറോ
ടി വീട്ടിൽ വരുന്ന ഭടന്മാരെ പരിഹസിച്ചുകൊണ്ടു് സ്രീകൾ
പറയുന്നതാണു് “വന്മാരായ” ഇത്യാദിവാരികൾ. അന്ധ
ന്മാർ=കണ്ണു കാണാത്തവർ. ഒന്തങ്ങൾ=പല്ലകൾ. ആക്കമടുത്ത

തല്ലുകയും ചെയ്തല്ല. നേക്കും മററാരോട്=എതിർക്കുന്ന ശത്രുക്കളോട്, ചാക്കും മുറിയും=മരണവും പരിക്കും. കവിക്രൂടം=കരങ്ങിൻകൂട്ടം. ഒളിക്കയേക്കാട്ടിൽ=ഒളിക്കുന്നതിനെക്കാൾ. പാട്ടിലായതുമില്ലാ=നന്നായില്ലാ. ചണ്ഡം = ഉഗ്രം. ശരണ്ഡം=ശരണിര, തത്ര=അവിടെ. ചിത്ര.....യുണ്ടത്ര=ചിത്രസേനന്റെ കൂട്ടർ എത്ര പേരുണ്ടോ അത്ര പേർ. കരുവുല.....ന്മാർ=ധൂതരാജന്റെ പുത്രന്മാർ. വൃത്തം അർക്കേക. (1289—1328)

കണ്ണൻ ഗന്ധർവ്വന്മാരെ പോരിനു വിളിക്കുന്നു:—

ഗന്ധം=മണം. നാഷ്ട്രീയതാം=ഇല്ലാതാകും. നേപ്പാൻ=എതിപ്പാൻ. അംബരചാരികൾ=ആകാശത്തിൽനടക്കുന്നവർ. ഡംബരം=ഞെളിവു്. ഗമിക്കും=പോകും. അംഗമഹീപതി=അംഗരാജാവു്. അംഗങ്ങളിൽ=അവയവങ്ങളിൽ. അരികല....=.....സ്വാരം=ശത്രുസമൂഹങ്ങളാകുന്ന രാജാക്കന്മാർ (ഇതുവാദിക്കുക) കാട്ടുതീയായ ബലത്തോടുകൂടിയവൻ. പരബലം=ശത്രുസൈന്യം. വൃത്തം തരംഗിണി (1329—1346)

ശ്ലോകം (ഭാ: 53)

കഷ്ടിത്ര.....ദ്വണ്ഡസാരാൻ = ആനത്തലവന്മാരുടെ പ്രൗഢങ്ങളായ മന്യുക്കളെ പിളർക്കുന്ന വിദ്വയിൽ തീവ്രമായ കൈയ്യുക്കോടുകൂടിയവരും. ശംഭീരാരാവഘോരാരാൻ=ശംഭീരമായ ശബ്ദംകൊണ്ടു ഘോരന്മാരുമായ. സിംഹവീരാൻ=സിംഹശ്വന്മാരെ. ശരണികരം=മുയൽക്കൂട്ടം. കിമസംഹരേൽ=കൊല്ലുമോ. ഭോം=എടോ. സകലം ഗന്ധർവ്വന്മാരും=എല്ലാ ഗന്ധർവ്വക്കൂട്ടം. ഡംഭോപേതം=ഡംഭത്തോടുകൂടി. സമം സംഗതം=ഒരുമിച്ചുവന്നാലും. സംഗരാന്തേ=യുദ്ധസ്ഥലത്തു. വിമതോൽക്കർത്താൻ=ശത്രുക്കളെ മോക്ഷിക്കുന്ന. ധാർത്തരാഷ്ട്രാൻ=ധൂതരാജൻ്റെ പുത്രന്മാരെ. ജേതും=ജയിപ്പാൻ. കിം പ്രഭവതി=ശക്തമാകുമോ? ഇതിൽ മ. ര. ഭ. ന. യ. യ. ഗണങ്ങ

ളം ഏഴേക്കുറങ്ങും കൂട്ടമ്പോൾ ത്രിയു മണലകയാൽ വൃ
ത്തം സ്രവ്വര. “ഏഴേഴായ” മൂന്നഖണ്ഡം മരഭനയയയം
സ്രവ്വരവൃത്തമാകും” എന്നു ലക്ഷണം.

മേൽപറഞ്ഞ ശ്ലോകത്തിന്റെ അർത്ഥം പരാവ
ർത്തനരീതിയിൽ പറയുന്നു:—

ആകലം=പ്രയാസമെന്നർത്ഥം. ലോകർ=ജനങ്ങൾ. ചൈ
കിരം=ലോകത്തിലുള്ളതു്. തുധിരം=ചോര. പരഷം=കുരി
നം. സിംഹകലം=സിംഹശൂട്ടം. അതുലപരാക്രമശാലികൾ=
അതുലമായ പരാക്രമംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നവർ. നികൃതിക
ൾ=വിരോധങ്ങൾ. പ്രേതധാ.....ഇംകൃതി=വലിയ അ
ഹമ്മതിയാലുള്ള ഇങ്കാരം. വൃത്തം തരംഗിണി. (1347—
1370.)

ചിത്രസേനൻ എതിരാളികളെ അധിക്ഷേപി
ച്ചു പറയുന്നു:—

മിത്രം.....വൃന്ദം=കണ്ണന്റെയും ദുഷ്ടാധനന്റെ
യും കൂട്ടുകാർ. രക്തലീകൃതം=രക്തലമാക്കപ്പെട്ടതു്. കടിലാശ
യം=കപടമാനസ്! ഉത്സർഗ്ഗചാരിവരർ=ആകാശചാരികളിൽ
വെച്ചു ശ്രേഷ്ഠന്മാർ. അവിനിചാരികൾ=ഭൂമിയിൽ സഞ്ചരി
ക്കുന്നവർ. മുക്തഭാഗം=ശിരസ്സ്. ഉത്സർഗ്ഗലോകഗതി=മരണം.
നിജപൈതൃഷഭാവം=തങ്ങളുടെ പൈതൃഷം. ദ്രവം=നിഞ്ചയം.
ഇതിൽ ര. ന. ഭ. ഗണങ്ങളും രണ്ടു തുരുവും പാദംതോറും വ
രികയാൽ വൃത്തം സ്വാഗത. ഇതു സംസ്കൃതവൃത്തമാണെങ്കി
ലും തുളുലിൽ ഉപയോഗിക്കാറുണ്ടു്.

“സ്വാഗതസ്തു ര ന ഭം ഗുരു രണ്ടും”

എന്നു ലക്ഷണം. (1371—1398.)

ചിത്രസേനൻ തുടൻ പറയുന്നു:—

ദുഷ്ടിനയന്മാർ=വിനയമില്ലാത്തവർ. നഷ്ടി=നാശം.
ശോഷവിചോരനം=ശോഷത്തെ നോക്കിക്കാണുക. ശോഷം=

തോക്കൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന സ്ഥലം. പുഷ്പിനടിക്കും=ധനസമൃദ്ധിയെ നടിക്കുന്നു. രാജാവിനാലും=രാജ്യത്തിന്റെ നാലും. ധൂതരാജന്റെ (രാജ്യം നിലനിർത്തിയവന്റെ) പുത്രന്മാർ രാജാവിനാശത്തിനായിപ്പിറന്നു എന്നതിലെ പരിഹാസത്തിന്റെ സാരസ്വം നോക്കുക. സമരം=യുദ്ധത്തിൽ. വൃത്തം തരംഗിണി (1399—1434)

ചിത്രസേനനും കൈശവന്മാരും തമ്മിൽ പോർ നടക്കുന്നു. കൈശവന്മാർ തോല്ക്കുന്നു. ചിത്രസേനൻ അവരെ പിടിച്ചു കെട്ടാനൊരുങ്ങി പരിഹസിക്കുന്നു:—

അന്യന്മാരും=വിപ്രകൊണ്ടയയ്ക്കുന്ന ആയുധങ്ങൾ (അമ്പുകൾ) രന്ധ്രങ്ങൾ=കൈകൊണ്ടു പ്രയോഗിക്കുന്ന ആയുധങ്ങൾ. ചിത്രപ്രകാരം=നാനാപ്രകാരം. ഭീമന്തങ്ങൾ=ലീക്കുകളുടെ അററങ്ങൾ കരുക്കു.....നാലുമെട്ടും=(5+30+4+8=100) രണ്ടാമ്. കൂട്ടം കലമ്പി=കൂട്ടം പിരിഞ്ഞു. ഗന്ധർവരാജവീരൻ=വീരനായ ഗന്ധർവരാജാവ്. “രേരേമുധരേ” എന്നുമുതൽ ചിത്രസേനന്റെ പരിഹാസവചനം. രേരേ=എടാ എടാ. തരിന്നെങ്കിലും=തെല്ലെങ്കിലും. ദേവരാജൻ=ദേവേന്ദ്രൻ. സപ്തസ്വജന്റെ=ദുര്യോധനന്റെ. ഭക്തി=ഭോഷ്ക. വീരഭ്രംബലം=വീരചങ്ങല. പോട്ടം=ഇടുവിക്കും. വൃത്തം അൽകേക (1435—1460)

ചിത്രസേനൻ പേടിച്ചോടുന്ന നൂറുവരെ പിടിച്ചു തേരിന്റെ കൊടിമരത്തിന്മേൽ കെട്ടി മേല്പോട്ടയരുന്നു. നൂറുവർ ഗതപ്രന്തരമില്ലാതെ രക്ഷയ്ക്കായി പാണ്ഡവന്മാരെ വിളിച്ചു നിലവിളിക്കുന്നു:—

വാറുകൊണ്ടും=ചാട്ടവാർകൊണ്ടും. അംബരതലത്തിൽ=ആകാശത്തിൽ. അലുമേയചലൻ=കണക്കാക്കാൻ വയ്യാത്ത

ബലത്തോടുകൂടിയവൻ. ആന്തർ=ഭുവിതർ. അരികൾ=ശത്രുക്കൾ. ഉരബ്ബദിക്കിൻ=മേൽക്കാത്തേക്കു. സീമ=അതിർ. ധീമതാംവര=ബാലിമാന്മാരിൽ ശ്രേഷ്ഠനായവനെ! വൃത്തം സ്വാതത. (1461—1482)

ഭൂയോധനാദികളുടെ വിലാപം:—

മഹാകശ്ശലൻ=മഹാപാപി. കരത്തിന്നു=കൈയിന്നു. വയം=ഞങ്ങൾ. “സഖേ ധന്മജ” എന്നുമുതൽക്കു പാണ്ഡവന്മാരെ അഞ്ചുപേരെയും വിളിക്കുന്നു. നിരാധാരർ=ശരണമില്ലാത്തവർ. എന്നിയേ=അല്ലാതെ. കരക്കൾക്കു=കരവിന്റെ ഗോത്രത്തിൽ പിറന്നവർ. സമം=തുല്യം. (1483—1494)

ആ മുറവിളികേട്ടു ധർമ്മപുത്രൻ ഭീമനോടു ഭൂയോധനാദികളെ രക്ഷിക്കണമെന്നു പറയുന്നു:—

പത്തു ദിഗന്തരം=പത്തു ദിക്കുകളുടെ മദ്ധ്യം. സതപതണാംബുധി=സതപതണത്തിനു സമുദ്രമായവൻ. ഗന്ധവാഹാജനൻ=ഭീമസേനൻ. അന്ധത=മൃഗത്വം. അന്ധൻ=കണ്ണു കാണാത്തവൻ. ജനകൻ=അച്ഛൻ (ധൃതരാഷ്ട്രൻ). അന്തസ്സാപം=സങ്കടം. അന്തരം=വ്യത്യാസം. ധർമ്മവിചാരം=ധർമ്മചിന്ത. ഭുവണ്ണം=ഭോജനം. മുമ്മയിരിപ്പതു=മിണ്ടാതിരിക്കുന്നത്. ചിതമോ=ഉചിതമോ? ആശ്രിതരക്ഷണകമ്മം=ആശ്രിതന്മാരെ രക്ഷിക്കുകയെന്ന ഔപ്യത്തി. ദുർമ്മദം=ചിത്തയായ ഗർവ്വം. ഉരുതരദുരിതം=അതിമഹത്തരമായ പാപം. വൃത്തം തരംഗിണി (1495—1520)

ജ്യേഷ്ഠന്റെ വാക്കുകളോടു ഭീമൻ അദ്ദേഹത്തോടു പരിഭവിച്ചും, നൂറുവരെ പരിഹസിച്ചും ഉത്തരം പറയുന്നു:—

അഗ്രജവചനം=ജ്യേഷ്ഠന്റെ വാക്കു. ഉദഗ്രപരാക്രമി=ഉയർന്ന പരാക്രമമുള്ളവൻ. സമഗ്രാഹംകൃതിശാലി=സമഗ്രമാ

യ (തികഞ്ഞ) അനുകാരത്തോടു കൂടിയവൻ. ധർമ്മം പിടിപാടില്ലാത്ത = ധർമ്മം ഗ്രഹിക്കാത്ത. കേൾവാഹലം = ബഹുരസമെന്നർത്ഥം. സരസന്മാർ = രസികന്മാർ. എന്തെന്നില്ലാത്തൊക്കൾ = വിഭവകമില്ലാത്തവർ. ജട്ടന്മാർ = മൃഗന്മാർ. സന്ധിക്കാതെ = സാധിക്കാതെ. “വിജ്ഞാപൻ നാട്ടിലിരിക്കും” ഇത്യാദി വരികളിൽ നൂറുവരെല്ലാം വലിയ കായ്ക്കുങ്ങൾക്കൊന്നും കൊള്ളാത്തവരാണെന്നു കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. നിദ്രാസമയം = ഉറക്കം വരുന്ന നേരത്തു. അപരൻ = മറെറൊരുവൻ. പട്ടക്കമടപ്പാൻ = കിടക്കു മടക്കുവാൻ. ഉപിയിൽ = ഭൂമിയിൽ. അരുവയർമേശലി = സുന്ദരിമേശലി. തുപ്പാൻ = അടിച്ചുവാങ്ങുവാൻ. വൃഷലികൾ = വേലം = ഭാസികളുടെ പണി. പച്ചിലയുച്ചെളാര = പാമ്പിപ്പാൻ = പച്ചിലവെച്ചു” ഉഴട്ടി സൽക്കരിക്കേണ്ട സമാനവല്യപ്പമുച്ചവർ. വെറുപ്പ തെരുപ്പാൻ = വെറുപ്പ ചുരുട്ടുവാൻ. കല്ലുകറുക്കും = സ്വച്ഛത്തിലെ ഒരുജാതി മരം. ഈ വൃക്ഷം മനസ്സിൽ സങ്കല്പിച്ചതിനെ കൊടുക്കുമെന്നു പ്രസിദ്ധം. അതിനാൽ കാക്കന്നതു ആവശ്യമാകുന്നു. ആവാടി = അകമ്പടി. തമ്പകിളപ്പാൻ = കൈക്കോട്ട കിളക്കുവാൻ. വിടുപണി = നിസ്സാരവേല. “മാററികളെപ്പനരെന്നിനു” ഇത്യാദി വരികളിൽ നൂറുവരെ വിടുവിക്കുന്നത് അനാവശ്യമാണെന്നു പറയുന്നു. മാററിക്കൊടുവാൻ = വിടുവിപ്പാൻ. ഏററിനൂറുവരെ = ഏറ + ഈ നൂറുവരെ. ജ്ഞാനികൾ = ജ്ഞാനമുള്ളവർ. ശാസ്ത്രന്മാർ = ശമഗ്നമുള്ളവർ. താന്തോന്നി = തനിക്കു തോന്നിയപോലെ ചെയ്യുന്നവൻ. വാച്ചൊരു = വർദ്ധിച്ചു. ഉദയം = സൂര്യോദയത്തിൽ. ഉപവാസങ്ങൾ = നോൽപ്പുകൾ. ഭവനം = ഗൃഹത്തിൽ. കാലപുരത്തിൽ = യമരാജധാനിയിൽ. ഈ ഖണ്ഡികയെ ആധാരമാക്കി ഭീമസേനന്റെ സ്വഭാവം നിർണ്ണയിക്കാവുന്നതാകുന്നു. വൃഷം തരംഗിണി. (1521—1624.)

ധർമ്മപുത്രൻ ഭീമസേനനെ സമാധാനിപ്പി

കുറന്നു:—

കുട്ടത്തംകുറിനമായ. വെക്കംവേഗം. അടുത്ത സോദരം അടുത്ത അനുജ. അടക്കമേറ്റുഭം അടങ്ങിയിരിക്കുന്നതെന്നെ നല്ലതു്. പ. മി. വഴിയിൽ. തവമതംനിന്റെ അഭിപ്രായം. നമുക്കുതമതംനമുക്കു സമ്മതമാണ്. ഹിതംഗുണകരം. ഇതു വരികളിൽ വൃത്തം സുമംഗലാ. സുമംഗല എന്ന സംസ്കൃത വൃത്തം തുളുലിൽ ഉപയോഗിക്കാറുണ്ടു്. ജ. ഭ. ജ. ര. ഇവ യാണിതിൽ തണുത്തു. ഇതിന്നു പഞ്ചചാമരമെന്നും പേരുണ്ടു്.

“ജാതജാതൊട്ട സുമംഗലാഭിയാ” എന്നു ലക്ഷണം (1625—1642)

ഏറ്റവുവരോടുള്ള വൈരം പരസ്പരമത്സരത്തിൽ മാത്രമാണെന്നു് പറഞ്ഞു യുധിഷ്ഠിരൻ ഉദാഹരണമായി ഒരു എലിയുടേയും പൂച്ചയുടേയും കഥ പറയുന്നു:—

ജാതന്മാർജനിച്ചവർ. ഒരുമയോജിപ്പു്. മാനന്മാർപുറമെന്നിന്നുള്ള രാത്രക്കൾ. അഞ്ചുതൊരും. കൂറന്മാർബന്ധക്കൾ. കൂറന്മാർ.....ദിഗി = ബന്ധക്കളാതമില്ലാഞ്ഞൊരു ദിക്കിൽ. ഉറകൃതിഉപകാരം. സഖിതപംസഖ്യം. വെളുത്താൽനേരം പുലർന്നാൽ. വനഭൂവികാട്ടുവൃദേശത്തും കരവൃതും ചെസ്സുകരഞ്ഞുകൊണ്ടു്. പോട്ടിൽമടയിൽ മുങ്ങികൻഎലി. അരിരാത്ര. കലാറികൾവിരോധികൾ. പരവശവാക്കുകൾഭീനവചനങ്ങൾ. ഹൃദയേമനസ്സിൽ. കാഴ്ചകരുതൽ. ഭൂമയംഭൂഖം. മലയപ്പാഴൻകാട്ടാളക്കുഴിയൻ. വെട്ടമട്ട.....മയേനേരം വെളുക്കാറായപ്പോൾ. ഗൃഷ്ണൻനിർല്ലാഞ്ഞൻ. അരാറംഇര. കൂട്ടസഖിതപംചങ്ങാതിത്തം. സുഷിരംമട.

ശ്ലോകം (ഭാ: 69)

ആവയോഃ=നമ്മൾ രണ്ടു വേരുടെ. സഖ്യം=സഖി
 തപം. കാശ്ചാതം=കാശ്ചത്തിനുവേണ്ടിയുള്ളതാണ്. തന്മീ
 ഹ്=അത്. അവസിതേ=അവസാനിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ. പുനഃ
 =ആകട്ടെ. മാജ്ജാതപം=പുഷ്പമായ നീ. മാജ്ജാതപം=പു
 ച്യം. മുഷികഃ അഥം=എലിയായ ഞാൻ. മുഷികഃ=ച
 എലിയും. ഹി=ആണല്ലോ.

പുരുഷൻ=പുഷ്പ. നയരാലികൾ=നീതിമാന്മാർ. പൂ
 തം തരംഗിണി. (1643—1752.)

നകലൻ യുധിഷ്ഠിരന്റെ അഭിപ്രായത്തെ അ
 ഭിനന്ദിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു കഥ പറയുന്നു:—

കാശ്ചം=ചെയ്യപ്പെടേണ്ടത് (സാരമായിട്ടുള്ളത്.) ചു
 ഷസ്തേയായനൻ=ഈ ഭൂതേയനൻ.

ശ്ലോകം (ഭാ. 70)

പരം=പണ്ടു. കന്യക=ദത്ത. ഗോമായം=കറക്കൻ. ഭര
 ഗ്രഹവരംവദഃ=ഭരഗയ്യധീനനായി. പരൻ=അനുമാരെ.
 വിനാശയൻ=നശിപ്പിക്കുന്നവനായിട്ട്. ഭൂയഃ=പിന്നെ. ഭ
 രാപദം=ഭൂഖകരമായ ആപത്തിനെ. ഉപേധിവാൻ=പ്രാ
 പിച്ചു.

കണ്ടുകുളം=മുളകുളം. കേട്ടുഗ്രഹിച്ചാൻ=ആളുകൾ പറ
 യുന്നതുകേട്ടു മനസ്സിലാക്കി. കേളച്ചാ=കേൾ+അച്ചാഎന്ന
 പദഃശ്ചേം. കോളപ്രാതം=സഹിപ്പാൻ വയ്യാത്ത. വിശേഷം=വ
 ണ്ണമാനം. മുതുകേളച്ചാർ=വയസ്സനായ കേളച്ചാർ. വിരണ്ടു=
 പരിഭ്രമിച്ചു. കംഭിത്തടിയനെ=ആനത്തലവനെ. നെററിക്കി
 ട്ടം=നെററിക്കേലെന്നത്. ഗജവരൻ=ആനത്തലവൻ. കരിവര
 ണ്=ഗജശ്രേഷ്ഠൻ. തരിമ്പ്=അല്പം. തടി=തരിരം. മസ്തകഭാ
 ഗേ=മസ്തകത്തിന്മേൽ. മന്തകരീന്ദ്രൻ=മടിച്ച ആന പത്തിപ്പ
 റമൽ=പടത്തിന്റെ പുറത്തു. ദോഷങ്ങളിലതിദോഷം=എ

ലോഭഭേദങ്ങളിലുംവെച്ചു അധികം ഭോഷം. നിയതം=നിശ്ചയം. പരിവേഷണം=ബന്ധനം. വൃത്തം തരംഗിണി. എന്താൽ “കരിമ്പുതിന്മാൻ കരിവരനിപ്പോൾ” എന്നുമതൽ എട്ടു വരികൾ തിതാഗ്രം വൃത്തത്തിലാകുന്നു. നന്നാലു മാത്രയുള്ള നാലു ഗണങ്ങൾ കൂടിയാൽ തിതാഗ്രാവൃത്തമാകും; അതിൽ ആദ്യഗണം. മദ്ധ്യത്തർ (ജഗണം) ആകയും വേണം.

“ജഗണാലും ചതുർത്ഥഗണം നാലു തിതാഗ്രയാം” എന്നു ലക്ഷണം. (1753—1836)

കേശവന്മാരെ മോചിപ്പിക്കാൻ ധർമ്മപുത്രൻ ഭീമാജ്ഞനന്മാരോടു കല്പിക്കുന്നു—അവർ പോകുന്നു:-

അഗ്രജൻ=ജ്യേഷ്ഠൻ. യന്ത്രിതർ=ബന്ധിക്കപ്പെട്ടവർ. വിരയം=വേഗം. ഹരിസുത=അജ്ഞന. അംബരചരരെ=ആകാശവാസികളെ (ഗന്ധർവന്മാരെ) കരുതുന്നതരം=കേശവന്മാർ നരപേരേയും. ഗുരുശാസനം=ജ്യേഷ്ഠന്റെ കല്പന. ഉത്തരമോദം=(പ്രി. വി. വളരെ സന്തോഷത്തോടെ. വൃത്തം തരംഗിണി (1837—1848)

അജ്ഞനൻ ഗന്ധർവന്മാരെ പോരിനു വിളിക്കുന്നു:-

ഗഗനചരമുഖരേ=ആകാശത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്ന മുഖരന്മാരേ! ഗന്ധർവ്വകീടരേ=പക്ഷികൾക്കൊത്ത ഗന്ധർവന്മാരേ! വിഹഖതരം=ഏറ്റവും സിന്ധുലം. വിഹതതരം=രീരെ ശമിച്ചതു്. യുധി=യുദ്ധത്തിൽ. മദനീലരേ=അനന്മതിക്കാരേ! കരു.....രൊടു്. കരുവംശരാജാക്കന്മാരോടു്. കരികളൊടു്=ആനകളോടു്. ഹരിതനയൻ=ഇന്ദ്രപുത്രനായ. പരി.....ജനൻ=ദുഷ്ടനങ്ങളെ കയ്യടക്കിയവൻ. പരശ്വ.....ശരണിരകൾ=അതി കഠിനങ്ങളായ ശരസമൃഗങ്ങളുടെ കൂട്ടങ്ങൾ. കടിലകലം=ദൃഷ്ടാന്തം. ഉടലടയം=ഉ

ൽ മുഴുവൻ മുടവ് = മുക്കം. (അംഗം) അധികാരൻ =
 എറവും അർദ്ധം (ഭവ മിദ്യമാവൻ). പട്ടമതി = ഷാജിസാ
 മത്സ്യമുള്ളവൻ. ഷാജി = പാറയിൽ. തിലതുലിതം = എണ്ണ
 ന്നിപ്പായം. വൃത്തം മിത്രകാകളി. അഞ്ചു മാത്രയുള്ള മൂന്നു
 ക്ഷരം കൂടിയതാണ് എന്നു കണക്കിൽ നന്നാലു ഗണമു
 ണ്. ചാക്രിയകളെ ഓരോ പാദത്തിലും ചരുന്നതു്. ഇതിൽ
 ചിലേടത്തു ലാലാക്കുമാളിതമായ ഗണങ്ങളെ ചേർത്താൽ
 മിത്രകാകളിലാകും ലക്ഷണം

“ഇതുപോലെ ചിലേടത്തു ലാലാപ്പായഗണങ്ങളെ
 ചേർത്തു ലാലാളിമാളിതത്തിന്പേർ മിത്രകാകളി.”
 എന്നാകുന്നു. ഇതു കിളിപ്പാട്ടുവൃത്തമാണെങ്കിലും സന്ദർശി
 കനായ കവി ഇവിടെ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. (1849—
 1862).

അപ്പുറൻ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നു—ചിത്രസേനൻ
 തോൽക്കുന്നു—ഭീമൻ പറഞ്ഞപ്രകാരം അപ്പുറൻ
 യുദ്ധം നിത്തി ചിത്രസേനനെ ഭൂമിയിലേക്കിറങ്ങി
 വാൻ ക്ഷണിക്കുന്നു:—

ഉദാഹരണങ്ങളിൽ = മകൾഭാഗങ്ങളിൽ. സാധക
 ണ് = ശാസ്ത്രം. നേതൃപ്രകാരം = തെറ്റിപ്പോകാതെ.
 വ്യോമചാരി = ആകാശചാരി. വലവൈരിതയൻ = ഇന്ദ്ര
 പുത്രൻ (അജ്ഞാൻ). പ്രതിരോധം = വളരെ ആയുധങ്ങൾ.
 ഭൂരികരിച്ചു = അകറ്റി. മിവ്യാസം = പ്രത്യേകം ഒരു വേദത
 യോക്തൃകിയതും മന്ത്രാർത്ഥം പ്രയോഗിക്കേണ്ടതുമായ അസ്രം.
 സവ്യസാചി = അജ്ഞാൻ (ഇടത്തുകൈകൊണ്ടുകൂടി അസ്രം പ്ര
 യോഗിക്കുന്നവനാണ് ശാസ്ത്രജ്ഞൻ). കനം = വിറ. പെട്ട
 പോം = മാണുഷ്യഭേദം. മാതൃതന്മയൻ = ഭീമൻ. ചോരം
 കലഹം = യുദ്ധം മതി. ചേരകം = യോദ്ധിക. സംഭവിക്കേ
 ണം = ബഹുമാനിക്കണം. വൃത്തം അർത്ഥം. (1863—1900)

ഭീമാജ്ഞാനന്ദരോടു ചിത്രസേനൻ നൂറുവരെ ബന്ധിപ്പാനുണ്ടായ കാരണമു പറയുന്നു:—

ഗന്ധവഹാത്മജവിജയനാർ=ഭീമാജ്ഞാനന്ദർ. ഇദം=ഇത വാക്ക്. ബന്ധുപ്രീതിബലം=ബന്ധുക്കളിലുള്ള പ്രീതിയുടെ ശക്തി. നിരുപമം=എതിരില്ലാത്തതു്. ജളപ്രളഭാവം=ജള പ്രളതപം. മറുതള.....ദിതം=അന്നുരെ നിന്ദിക്കൽ. മദരം=അതിഗർവ്വം. വൃത്തം തരംഗിണി (1901—1916).

ഭീമസേനൻ തേരിൽ കയറിച്ചെന്നു നൂറുവരെ കെട്ടഴിച്ചു് എണ്ണി നിലത്തേക്കിടുന്നു:—

അർദ്ധം സൃഷ്ടം.

ഈ വരികളിൽ തുളുമ്പുന്ന പരിഹാസം പരിശോധിക്കുക. തരംഗിണീവൃത്തം (1917—1950)

ഭീമസേനൻ ഭദ്രോധനാദികളോടു പോയ്ക്കൊള്ളുവാൻ പറയുന്നു:—

ഈ വചനം=വാക്കു കേട്ടാലും. ഭദ്രോദനം=ഭാഗ്യക്കേട്. മായം=കവചം. ആയതം=നീണ്ടതു്. വെണമതികലം=സോമവംശം. മാണസമീപം=കാലുൽ. ശേഷം സൃഷ്ടം. തരംഗിണീ വൃത്തം (1951—1970)

ഭദ്രോധനൻ ലജ്ജിച്ചു് ഒന്നും മിണ്ടാതെ പോകുന്നു:—

വൃശോരവചനം=ഭീമന്റെ വാക്ക്. ആർത്തി=ഭാഷം. അസ്ഥിരമതി=ബുദ്ധിജ്ഞാസ്ഥിരതയില്ലാത്തവൻ. അതിരയകുടിപ്പൻ=അധികം കവചക്കാരൻ. നരനൊടു=അജ്ഞാനനോടു. പരമാനന്ദമഹാകൃതി=പരമാനന്ദ മുതൽ. മുരിപു=ശ്രീകൃഷ്ണൻ. രൂപസ്തരണം=സ്വരൂപസ്തരണം. ഭദ്രം=മംഗളം. തരംഗിണീ വൃത്തം (1971—1986)

ചിത്രസേനൻ. സ്വർഗ്ഗത്തിലേക്കു പോകുന്നു:—

ചിത്തസമഭംഗം—മനസ്സന്താപം. വൃത്രവെരിയെക്കുറേ
വേണ്ടു. മാത്രാപ്രധാനമാക്കി അക്ഷരസംഖ്യ ഭേദപ്പെടുത്തി
യ സ്വർഗ്ഗതാവൃത്തം. ആദ്യത്തെ മൂന്നു പാദങ്ങളിൽ സ്വർഗ്ഗത
യുടെ നാലക്ഷരങ്ങൾക്കു ശേഷമുള്ള രണ്ടു ലക്ഷ്യങ്ങൾക്കു പകരം
ഒരു ഇരു വിന്യസിച്ചിരിക്കുന്നു. (1987—1990).

ശ്രീ 30.

